

วารสาร

สมบัติ

เมือง

เพชรบูรณ์

ฉบับที่ ๑

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

วารสาร
สมบัติเมืองเพชรบูรณ์
ฉบับ ๑

โดย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

วารสารสมบัติเมืองเพชรบูรณ์ ฉบับที่ ๑

ผู้เขียน : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

จำนวนที่พิมพ์ : ๑,๐๐๐ เล่ม

บรรณาธิการ : ผศ. กมล บุญเขต ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

กองบรรณาธิการ :

ผศ. พันทิพา มาลา

ผศ. ศรีเวียง ไตชิละสุนทร

รศ. สังคม พรหมศิริ

ดร. สุขสันติ แวงวรรณ

ดร. ธรากร จันทนสาโร

ผศ. อาภาภรณ์ วรรณนา

ผศ. ดอกอ้อ ขวัญนิน

(รองผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม)

ผศ. ขุนแผน ตุ่มทองคำ

(รองผู้อำนวยการฝ่ายอนุรักษ์วิจัยศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น)

นายวีโรจน์ หุ่นทอง

นางสาวปวีณา บัวบาง

นางสาวณัฐวดี แก้วบาง

นางสาวสุพิชญา พูนมี

นางอมรรัตน์ กาละบุตร

นางสาวมัลลิกา อุฤทธิ์

นางสาวจิรภา เหมือนพิมพ์ทอง

นางสาวกัญญภัค ดีदार

กราฟิก/ภาพ :

นางสาวমনชยา คลายไศก นายพิทักษ์ จันทร์จิระ

คณะกรรมการอำนวยการ :

ผศ. จันทร์พิมพ์ มีเปี่ยม

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารและธุรการ)

นางนิภา พิลาเกิด

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย :

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

๘๓ หมู่ ๑๑ ถ.สระบุรี - หล่มสัก ต.สะเตียง อ.เมืองเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์

๖๗๐๐๐ โทรศัพท์. ๐๕๖ - ๗๑๗๑๔๐ โทรสาร. ๐๕๖ - ๗๑๗๑๔๐

<http://artculture.pcru.ac.th>

พิมพ์ที่: ร้านแก้วสับ ๘๘ หมู่ ๖ ต.ขอนแก่น อ.เมืองเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

โทร. ๐๘๙ - ๖๔๑๓๕๓๓

บทบรรณาธิการ

“สมบัติเมืองเพชรบูรณ์” เป็นวารสารที่สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ให้การส่งเสริม สนับสนุน และรวบรวมองค์ความรู้ เพื่อมุ่งหวังที่จะเผยแพร่ข้อมูลทางด้านวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต ตำนาน ความเชื่อ และอาหารการกินของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้เยาวชน และประชาชนรุ่นหลังได้รับรู้ถึงเรื่องราวของจังหวัดเพชรบูรณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยคาดหมายว่าผู้ที่ศึกษาข้อมูลจะนำองค์ความรู้นี้ไปเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเล็งเห็นถึงคุณค่าของร่องรอยทางวัฒนธรรมที่คนในอดีตได้สร้างไว้

วารสารฉบับนี้ ได้บอกเล่าถึงเรื่องราวสำคัญต่าง ๆ มากมาย ทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือแม้แต่เรื่องราว ความเชื่อ ตำนานพื้นบ้าน ตลอดจนอาหารการกิน ซึ่งเป็นผลงานของคณะผู้บริหาร นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ได้จัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนาม จนกระทั่งเรียบเรียงเป็นวารสารที่ทรงคุณค่าต่อชาวจังหวัดเพชรบูรณ์อีกเล่มหนึ่ง

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านทุกท่านคงจะได้
รับความรู้และเพลิดเพลินไปกับนานาสาระของบทความในวารสาร
ฉบับนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นแรงผลักดันให้เกิด
การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ และการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม
ของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์สืบไป ในโอกาสนี้ กองบรรณาธิการขอขอบคุณ
ผู้เขียนบทความ ผู้แนะนำข้อมูล และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณา
แสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อคณะทำงานจนทำให้วารสาร
“สมบัติเมืองเพชรบูรณ์” เล่มนี้ได้จัดพิมพ์เผยแพร่จนสำเร็จลุล่วง
มาได้ด้วยดีมา ณ โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมล บุญเขต
ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สารบัญ

บทบรรณาธิการ	(๔)
๑ เพลงยั่วกลองยาว	๘
๒ การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเพชรบูรณ์สู่สากล ตอน ประเทศอินโดนีเซีย	๒๒
๓ มะพร้าวกับภูมิปัญญาไทย	๕๔
๔ ดอกไม้จันทน์: วิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาด	๖๘
๕ ชั้นหมากเบ็ง: วัฒนธรรมและความศรัทธาสู่เครื่องบูชาจากงานฝีมือ	๗๘
๖ วัดตาล อำเภอลำทะเมนชัย	๙๐
๗ ไร่ดอกสลัก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเพชรบูรณ์	๑๐๐

๘	สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นตลาดห้องแถวชายของ อำเภอหล่มเก่า	๑๑๒
๙	โรงศพพิธีกรรมกับความเชื่อ	๑๒๔
๑๐	สวดคฤหัสถ์ หรือสวดพระมาลัย บ้านนาตะกรุด ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์	๑๓๔
๑๑	การถนอมอาหาร	๑๔๖
๑๒	มะขาม ชิม - ขวัญ ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์	๑๕๔
๑๓	กลอย	๑๖๒
๑๔	ขนนั้ไม่มาด: ตำนานเชื่อมโยงประวัติศาสตร์	๑๗๔
๑๕	คะลำ: วัฒนธรรม คติ ความเชื่อ	๑๘๘

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมล บุญเขต
ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

เพลงยั่วกลองยาว

การละเล่นกลองยาว ที่ชาวบ้านมักจะเรียกว่า “เท็งบ้องกลองยาว” ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตในชุมชนแห่งต่าง ๆ ประกอบคำร้องที่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงร้องโต้ตอบกัน ในทำนองเกี่ยวพาราสีซักชวนต่อว่าให้ได้อายุ โดยนำจุดอ่อนของฝ่ายตรงข้ามมาร้องแก้กัน อาจจะเป็นการจดจำต่อ ๆ กันมา หรืออาจจะคั่นดั่งปฏิภาณกวีในขณะที่เล่นเพลงนั้นวันจะลดน้อยด้อยเสน่ห์ลงไปอย่างเห็นได้ชัด สมัยที่ข้าพเจ้าเป็นเด็ก ๆ มักจะติดตามมารดา (นางสังเวียน บุญเขต) ไปงานทอดผ้าป่าทอดกฐิน อยู่เนื่อง ๆ แถวภาคกลาง พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี อ่างทอง ฯลฯ ได้เห็นการละเล่นกลองยาวที่หลากหลาย หลากปัจจัยสอดแทรกไว้ด้วยไมตรีอันดีระหว่างเจ้าภาพและแขกผู้มาเยือน เพลงร้องที่ว่ากันขณะกลองยาวบรรเลงในทำนองต่าง ๆ มีเสน่ห์ชวนฟังชวนหลงใหล ขณะที่ผู้เล่นเพลง (สมัครเล่น) ทั้งรำ ทั้งร้อง ด้วยความสนุกสนาน ซึ่งข้าพเจ้าได้ไต่ถามมารดาของข้าพเจ้าว่า เพลงแบบนี้เขาเรียกว่า เพลงอะไร คำตอบก็คือ เพลงยั่วกลองยาว นั่นเอง

เพื่อนนาฏศิลป์รุ่นน้อง อิทธิพล พรหมสุข (เสียชีวิตแล้ว) เอกดนตรี (ปี) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในทางดนตรี - นาฏศิลป์ รอบตัวได้แนะนำให้ข้าพเจ้าจดจำคำร้องเพลงยั่วกลองยาวเอาไว้ และบอกด้วยว่าใครเป็นคนร้อง ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้สนใจนัก ด้วยตระหนงว่าตัวเองเก่งจำบทร้องได้มากมาย ในกาลต่อมา ความจริงก็ปรากฏ ข้าพเจ้าลืมคำร้องดี ๆ ไปมาก จึงหันกลับมาเขียนบทเพลงยั่วกลองยาว เอาไว้กันลืม ซึ่งกว่าจะนึกอะไรออก น้องรักของข้าพเจ้า อิทธิพล พรหมสุข ก็ลาโลกใบนี้ไปแล้ว

ข้าพเจ้าหวังว่าบทเพลงยั่วกลองยาว ที่ข้าพเจ้ารวบรวมไว้นี้ คงจะเป็นประโยชน์ต่อคณะกลองยาว และผู้สนใจ อีกทั้งจะช่วยเติมสีสัน มูลค่าของการละเล่นกลองยาวให้มีแก่นสารมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

เพลง แห่กลองยาว

ไวพจน์ เพชรสุพรรณ

(สร้อย) มาละเหวย มาละวา (ซ้ำ) มาแต่ของเขา ของเราทำไม่ไม่มา

๑. เกิดเทิงลูกทุ่งเมืองไทย มาร่วมน้ำใจสนุกเฮฮา นั้นหนุ่ม
นี้สาว มารำกลองยาวลอยหน้าลอยตา กลองยาวเป็นของโบราณ
มีมานานโบราณเล่นมาตริษที่สารทที่พวกเราเหล่านี้จึงมีเวลา ถ้าไม่ใช่
วันที่ฉันทกล่าว (ซ้ำ) เกิดเทิงพวกเราก็ต้องเฝ้าห้องนา (โห่)

๒. เมื่อก่อน เมื่อก่อนมีน้อยเดี๋ยวนี้เป็นร้อย ตั้งวงขึ้นมา
ก่อนนี้มีตามท้องถิ่น ไว้แห่กฐินบ้านนอกคอกนา บวชนาคบ้านเหนือ
บ้านใต้ กลองยาวแห่ให้ไปส่งวัดวา ได้เงินก็ไม่ก็บาทเหนือยแทบใจ
ขาดก็ไม่ระอา ตั้งใจมาช่วยเป็นกลุ่ม ๆ ทั้งสาวทั้งหนุ่มช่วยด้วยศรัทธา

๓. อาชีพ อาชีพกลองยาว นำน้อยใจเราเมื่อเขาไปหา บนเรือน
ก็ไม่ให้พัก เขากลับเรือนหัก ตกลงมา เหล้าแดงไม่ได้กินแน่ เลี้ยงแต่
กระแซกรินด้วยกะลา อย่างดีบุหรีไบตอง เกล็ดทอง กรุงทองไม่ต้อง
มองหา ตัดใจยังงี้ก็ช่าง ๆ เราไม่ใช่ดาวหนังเกิดเทิงดารา

๔. กลองยาวไปจากในกรุง ไปถึงคนมุงนำปลีมอฐา เวลาไป
ต่างจังหวัด เขานั่งรถบัศลลอยหน้าลอยตา กลองยาว ๆ บ้านนอกผิต
กับบางกอกหลายศอกหลายวา พวกเราบ้านนอกคอกแคก เลิกตีก็
แบกเดินลัดทุ่งนา จำไว้เกิดเทิงบ้านนอก ๆ ถ้าไปเล่นบางกอกแล้ว
ต้องโง่งราคา

(สร้อย) ไปละเหวยไปละวา (ซ้ำ) เจ้าภาพไม่ชอบใจ เกิดเทิงเมืองไทย
ก็ต้องขอลา

เพลง ยั่วกลองยาว

- (๑) มาละโหวย มาละวา มาแต่ของเขา ของเราไม่มา (ของเก่า)
- (๒) ใครมีมะกรูด มาแลกมะนาว ใครมีลูกสาว มาแลกลูกเขย เอาวะ
เอาเหวย ลูกเขยกลองยาว (ของเก่า)
- (๓) ไอ้ลูกกลม ๆ เขาเรียกมะนาว ไอ้ลูกยาว ๆ เขาเรียกมะดัน
ไอ้ลูกสั้น ๆ เขาเรียกพุทรา (ของเก่า)
- (๔) ไอ้ลูกกลม ๆ เขาเรียกมะนาว ไอ้ลูกยาว ๆ เขาเรียกมะดัน กลม ๆ
ป้อม ๆ เขาเรียกกล้วยหอมเยอรมัน (บทร่วมสมัยปี ๒๕๓๘)
- (๕) ต้อนไว้ ๆ เอาไปบ้านเรา เอาไปหุงข้าวให้พ่อเรากิน หุงไม่ดี จะตี
ให้ตั้น ตีบ ๆ สุก ๆ คะยุกลงดิน (บ้านโคกมะรุ้ม ตำบลม่วงเตี้ย
อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง)
- (๖) นกอีแก้ง จะลงหนองไหน ไปลงหนองจอก เห็นดอกไร ๆ ไปลง
หนองบัว เห็นหัวไร ๆ ไปลงหนองปลี เห็น...ไร ๆ (บ้านสีบัวทอง
อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง)
- (๗) หงส์เอยจรงรำให้สวย ๆ จะถูกเอากกล้วยของพี่เข้าล่า หงส์เอย
จรงรำให้เหมาะ ๆ จะถูกตาลเฉาะของน้องเข้าล่า หงส์เอยจรงรำให้ตี ๆ
จะถูกเอาสีของน้องเข้าล่า (บ้านโคกมะรุ้ม ตำบลม่วงเตี้ย อำเภอ
วิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง)
- (๘) อีเล็ด แต่ตัดแต่ อันแนโกหก บอกแม่จะไปจับนก พอลับตาแม่
วิ่งแร่เข้ารก (เยื่อน เรื่องอุไร ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา)

- (๙) ใครบอกกับเจ้า ไอ้เหล่าโกหก อย่าทำมาพูด เห็นตุตกระดก
(ทิม บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๑๐) มาแล้วทำไมไม่เล่น จะมานั่ง...เย็นทำไมล่า (เย็น เรื่องอุไร
ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๑๑) มาแล้วทำไมไม่รำ จะมาขึ้นคลำ...อะไรอยู่ล่า (ทิม บุญเขต ตำบล
ลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๑๒) มาแล้วทำไมไม่พูด จะมานั่งเกาตุต ทำไมอยู่ล่า (อาจารย์กมล
บุญเขต)
- (๑๓) มาแล้วทำไมไม่เรียก จะมานั่งหัวเปียก ทำไมล่า (อาจารย์กมล
บุญเขต)
- (๑๔) มาแล้วหรือจะคนสวย มาขึ้นกำ...ทำไมล่า (สาลี อ่อนนิม ตำบล
ม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง)
- (๑๕) นี่แหละ นี่แหละ ลูกเมียไม่มี ยังนี่แหละ อดเหล้าอดยาจน
ตาแฉะ บ้านใต้เลี้ยงเสือ บ้านเหนือเลี้ยงแพะ ขวนเมียเข้ามุ้ง
ตบยุ่งแปะ ขึ้นตनสารภี ตบ...แปะๆ (สังเวียน บุญเขต ตำบล
ลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๑๖) ลอยหน้าลอยตา เสียหน่อยเถอะ ยักคิ้วหลิวตา เสียหน่อยเถอะ
ทาท้ำมันเหลือจ๋า เป็นน้ำเฉอะ หันหน้ามาทางนี้ขอทีเหอะ
(สังเวียน บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

- (๑๗) โหม่ง ๆ ๆ โหม่งไม่มีเอา...ทำโหม่ง ถ้าพี่มาด้วย ตัด...ตีโหม่ง
(บ้านศาลาดิน ตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัด
อ่างทอง)
- (๑๘) บอกกับแม่จะไปเก็บถั่ว พอลับตาแม่วิ่งแรหาหัว (บ้านศาลาดิน
ตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง)
- (๑๙) บอกกับแม่จะไปเก็บผัก พอลับตาแม่วิ่งแรหารัก
(ตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง)
- (๒๐) บอกกับแม่จะไปเก็บเห็ด พอลับตาแม่วิ่งแต่ให้เขา...
(อาจารย์กมล บุญเขต)
- (๒๑) บอกกับแม่จะไปกินลาบ พอลับตาแม่...แฮ้ก้าบก้าบ
(อาจารย์กมล บุญเขต)
- (๒๒) บอกกับแม่จะไปเก็บคราม ต่อแหลแท้ ๆ อีแม่สามง่าม
(อาจารย์กมล บุญเขต)
- (๒๓) บอกกับแม่จะกลับวังเพลิง นั่งรถแท็กซี่ จน...กระเจิง
(อาจารย์กมล บุญเขต)
- (๒๔) บอกกับแม่จะกลับหนองบัว ม้วนนั่งถอนขน อีคนใจชั่ว
(อาจารย์กมล บุญเขต)
- (๒๕) ซ้ำฉลาด ซ้ำฉลาด ไม่ได้เงินบาทไม่ให้เข้าโบสถ์ ซี่ม้าขา... ยาวตั้ง
โยชน์ กระโดดขึ้นหลัง...ตั้งโป๊ด โป๊ด (ตำบลม่วงเตี้ย อำเภอ
วิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง)
- (๒๖) มาละเก้ มาละโก้ มาเมื่อไรจูบละ จูบละ (สังเวียง บุญเขต
ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

- (๒๓) อ้อ ๆ ปลาหม่อไข่ ลูกใครหอยใหญ่ เอ้อ เฮอ ๆ (สังเวียน บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๒๔) อ้อ ๆ ปลาหม่อผุด ถ้ารำไม่ดีจะตีตุต (สังเวียน บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๒๕) สวยเอย แม่ชื่นใจเอย สวยอย่างน้อย่ามีผิวเลย เอาไว้ชมเขย ให้ลมพัดเย็น (สังเวียน บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๓๐) แม่โพธิ์ข้างวัด สลัดใบอ่อน ใครมีฝักก่อนเจริญ ๆ (ประณีต สุขสำราญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๓๑) พวกศาลาติน มากินน้ำสระ ๆ อีพวกโพธิ์ทอง มาท้องกับพระ (อิทธิพล พรหมสุข จังหวัดอ่างทอง)
- (๓๒) เปิดตุตก็แลเห็น... เอามือทิมแพรด อีโง๊ะพริม พริม (ยู่ย เรื่องอุไร ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๓๓) แจ็กตายลอยน้ำมา ไม่ได้นั่งผ้าชฎาแหลมเจี๊ยะ (ของเก่า)
- (๓๔) เอ้าแห่ ๆ ๆ อ้าฉ่า ๆ ๆ โยน โยน ตาละลา (สังเวียน บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๓๕) ไอ้ไก่ตัวผู้ ไม่สู้ตัวเมีย ไอ้หน้าไก่เตี้ย ไก่วัดไก่อ่ว (ทิม บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๓๖) แม่ไก่ตัวเมีย มาเกลี้ยตัวผู้ ถ้าหากเขาสู้ จะนอนอ้าซ่า (อาจารย์กมล บุญเขต)

- (๓๗) แม่พวกม่วงเตี้ย แม่คิ้วโก่ง จะไม่ให้ฉันหลง ยังไงเล่า...แม่พวก
วัดยาง แม่คิ้วหัก จะไม่ให้ฉันรัก ยังไงเล่า... (ทิม บุญเขต ตำบล
ลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๓๘) เธอเป็นใครไกลมานี่ (ซ้า) น้ำท่าไม่อาบ เหมือนสาบยังผี (ทิม
บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรี-
อยุธยา)
- (๓๙) ไอ้พวกผู้ชาย มันไปไหนหมด เหลืออยู่ตัวเดียว ไอ้เขี้ยวหางคด
ไอ้พวกดี ๆ กระหรีกินหมด (ทิม บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอ
ผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๔๐) สวยแสะ สวยแสะคะแยะหน่อกล้วย สาว ๆ สวย ๆ มาร้า
สวยแสะ (สังเวียน บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา)
- (๔๑) สวยจริงโว้ย สวยจริงวา เทวดาก็สู้ไม่ได้ สวยอย่างนี้อ่ามีคู่เลย
เอาไว้ชมเขย เวลาเล่นกลอง (ให้ลมพัดเย็น) (สังเวียน บุญเขต
ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๔๒) ไฮโยพ่อแก้ว แม่ยายยังหยวก เขย เขยใหญ่ ๆ เอย (สังเวียน
บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๔๓) มะขามสองปิ่น น้ำตาลสองปึก (ซ้า) คนแก่...กัน หัวสั้นหงิก ๆ
(ของเก่า)
- (๔๔) หงส์เอย แม่ชื่นใจเอย (ซ้า) ไม่นอนไม่นี่ กะพีข้างเลย หรือพี
คนจน ละแม่คนสวยเอย (ทิม บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอ
ผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

- (๔๕) จะแลตาค้าง ละมั่งชายเออย (ทิม บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอฝักไห้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๔๖) ชอบใจไหมล่า จะมาอีก ปีนี้ปีหน้าจะมาอีก ไม่ชอบไม่ว่าจะมาอีก (ทิม บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอฝักไห้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- (๔๗) แงะแห่ง ๆ ลูกควายหลงแม่จะกินนมใคร กินนมตักแตน ท้องแบนตุตใส (สังเวียน บุญเขต ตำบลลาดชิด อำเภอฝักไห้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

บทส่งท้าย

ด้วยอุปนิสัยของคนไทยที่รักสนุก ทุกครั้งที่ชาวบ้านได้ยินเสียงกลองยาวออกมาวาดลวดลายแห่งหนึ่งในงานมงคลต่าง ๆ เราก็จะได้เห็นชาวบ้านออกมารำรำกันอย่างสนุกสนาน เกิดเท็ง หรือเท็งบ้อง กลองยาวก็จะยังคงสร้างความสนุกสนานครื้นเครง เป็นการสร้างสีสันอีกรูปแบบหนึ่ง อย่างไรก็ตามความรู้สึกของคนนั้นหาหน่วยวัดไม่ได้ แต่ที่แน่ ๆ คนสมัยก่อนที่อยู่ในวงกลองยาว ก็จะร้องเล่นประกอบการตีกลองยาวด้วยความสนุกสนานปฏิกิริยาที่ที่มีอยู่ในตัวคนไทย ก็มักจะหาแง่มุมออกมาร้อง ต่อว่าต่อขานใส่กัน ใครที่กรรมดี เนื้อความเผ็ดร้อน ก็มักจะเรียกเสียงฮาอยู่บ่อย ๆ ขณะเดียวกัน ผู้ที่แก้กลอนไม่ตกอาจจะต้องอ่อนประสบการณ์ ก็มักจะหาทางแก้กลอนโดยจำบทกลอนต่าง ๆ จากผู้รู้ นำมาร้องแก้กันในวงกลองยาว ด้วยเหตุนี้เกิดเท็งของไทยจึงจะยังคงให้ความมีชีวิตชีวา ในขบวนแห่ ของงานบุญต่าง ๆ อยู่เสมอ

บุคคลอ้างอิง

ทิม บุญเขต. (๒๕๓๐). อายุ ๘๖ ปี หมู่ ๘ ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สัมภาษณ์, ๑๕ กุมภาพันธ์.

ประณีต สุขสำราญ. (๒๕๓๐). อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสะแกงาม
ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๑๘ มีนาคม.

เยื้อน เรืองอุไร. (๒๕๓๐). อายุ ๘๕ ปี หมู่ ๗ ตำบลลาดชิด อำเภอ
ผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สัมภาษณ์, ๑๕ กุมภาพันธ์.

ยู้ย เรืองอุไร. (๒๕๓๐). อายุ ๘๑ ปี หมู่ ๘ ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สัมภาษณ์, ๑๕ กุมภาพันธ์.

สังเวียน บุญเขต. (๒๕๓๐). อายุ ๙๐ ปี หมู่ ๘ ตำบลลาดชิด อำเภอ
ผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สัมภาษณ์, ๑๕ กุมภาพันธ์.

สาตี อ่อนน้อม. (๒๕๓๐). อายุ ๗๗ ปี บ้านเลขที่ ๒๔ หมู่ ๑๐ ตำบล
ม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง. สัมภาษณ์,
๑๕ กุมภาพันธ์.

อิทธิพล พรหมสุข. (๒๕๓๐). ครูชำนาญการโรงเรียนเทศบาลวัด
สะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สัมภาษณ์,
๑๕ กุมภาพันธ์.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จันทร์พิมพ์ มีเปี่ยม

รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

การเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน

เพชรบูรณ์สู่สากล

ตอน ประเทศอินโดนีเซีย

สืบเนื่องจาก สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ทำความร่วมมือกับสำนักงานสภาวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (CIOFF Asia and Oceania Sector) โดยมีท่าน ดร.อุดมศักดิ์ ศักดิ์มั่นวงศ์ ประธานสภาวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก ที่ปรึกษา CIOFF ประเทศไทย กระทรวงวัฒนธรรม เป็นผู้ดูแลด้านการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม ระดับนานาชาติ และในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้เข้าร่วมเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมกับสำนักงานสภาวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (CIOFF Asia and Oceania Sector) ณ ประเทศเกาหลีใต้ จากผลงานดังกล่าวจึงทำให้เป็นที่ไว้วางใจในการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จึงได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมในการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมอีกครั้ง

Bojonegoro

Ther...

วัฒนธรรมพื้นบ้านเพชรบูรณ์สู่สากล ณ ประเทศอินโดนีเซีย

เนื่องจาก สำนักงานประสานสภาวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (CIOFF Asia and Oceania Sector) ได้รับการประสานจากฝ่ายจัดงานมหกรรมการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านนานาชาติแห่งประเทศอินโดนีเซีย ขอให้ประสานในการนำเสนอผลงานการแสดงของคณะนักแสดงศิลปวัฒนธรรมของไทย เพื่อเข้าร่วมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในงาน Bojonegoro Thengul International Folklore Festival ระหว่างวันที่ ๑๔ – ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒ และงาน Surabaya Cross Culture International Folk & Art Festival ระหว่างวันที่ ๒๑ – ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ณ ประเทศอินโดนีเซีย ในการร่วมงานดังกล่าวฝ่ายจัดงานจะรับผิดชอบค่าอาหาร วันละ ๓ มื้อ ที่พัก และบริการด้านพาหนะการเดินทางภายในประเทศเจ้าภาพ ทักษะศึกษาและเกียรติบัตรเข้าร่วมงาน สำนักงานประสานสภาวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก และฝ่ายจัดงานได้มีหนังสือเชิญอย่างเป็นทางการ และคัดเลือกคณะนักแสดงศิลปวัฒนธรรมของสำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เป็นตัวแทนประเทศไทยในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในงานดังกล่าว ในการนี้ สำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้รับเชิญจากประเทศอินโดนีเซียให้เข้าร่วมงานมหกรรมการแสดงวัฒนธรรมนานาชาติ ๒ งาน คือ

๑. งาน “BOJONEGORO THENGUL INTERNATIONAL FOLKLORE FESTIVAL” ณ เมืองโบโจเนโกร ประเทศอินโดนีเซีย ระหว่างวันที่ ๑๔ ถึง วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒

๒. งาน “Surabaya Cross Culture International Folk & Art Festival” ณ เมืองสุราบายา ประเทศอินโดนีเซีย ระหว่างวันที่ ๒๑ ถึง วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒

โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักงานสภาวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (CIOFF Asia and Oceania Sector) ท่าน ดร.อุดมศักดิ์ ศักดิ์มันวงศ์ ประธานสภาวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก ที่ปรึกษา CIOFF ประเทศไทย กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งงานดังกล่าวเป็นงานมหกรรมการแสดงนานาชาติมีประเทศที่เข้าร่วม ได้แก่ ประเทศรัสเซีย ประเทศตุรกี ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย ประเทศไต้หวัน ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศไทย และประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น การเข้าร่วมครั้งนี้ลักษณะการแสดงเป็นการแสดงพื้นบ้านประกอบดนตรีสดหรือแผ่นบันทึกเสียง ไม่จำกัดอายุ จำนวน ๒๕ คน

▲ หนังสือเชิญจากประเทศอินโดนีเซีย

ทีมเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม เพชรบูรณ์
(Petchabun Rajabhat University, Thailand)

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้เข้าร่วมการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ณ ประเทศอินโดนีเซีย โดยผู้เข้าร่วมการเผยแพร่ในครั้งนี้มีจำนวน ๒๕ คนด้วยกัน ซึ่งเป็นบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ พนักงานมหาวิทยาลัย นักศึกษา และมีบุคลากรภายนอกที่มีความรู้ความสามารถด้านดนตรีและการแสดง โดยมีรายนามดังต่อไปนี้

๑. นายกมล บุญเขต
ตำแหน่ง DIRECTOR & MUSICIAN
๒. นางสาวนงลักษณ์ อานี
ตำแหน่ง TRANSLATOR & MUSICIAN
๓. นางสาวจันทร์พิมพ์ มีเปี่ยม ตำแหน่ง DANCER
๔. นางปาริชาติ ลาจันนนท์ ตำแหน่ง DANCER
๕. นายสมศักดิ์ ภู่อายงาม ตำแหน่ง DANCER
๖. นางอังคณา จันทร์แสงศรี ตำแหน่ง DANCER
๗. นายจิรวัดน์ รัตนเทพปัญญากุล ตำแหน่ง DANCER
๘. นางสาวเครือวัลย์ อินทรสุข ตำแหน่ง DANCER
๙. นางสาวใจสคราญ จารีกสมาน ตำแหน่ง DANCER
๑๐. นางสาวดอกอ้อ ขวัญนิน ตำแหน่ง DANCER
๑๑. นางสาวสุวิมล พันธโต ตำแหน่ง DANCER
๑๒. นางสาววศินี จันทร์พิลา ตำแหน่ง DANCER
๑๓. นายมงคล นราศรี ตำแหน่ง DANCER
๑๔. นายธีระพงษ์ เพชระบูรณิน ตำแหน่ง DANCER
๑๕. นายปัญญาชัย เหมบุรุษ ตำแหน่ง DANCER
๑๖. นายณัฐสันต์ ประดับศิลป์ ตำแหน่ง DANCER
๑๗. นางสาวกัลญา กระฐินทอง ตำแหน่ง DANCER
๑๘. นายศรัณย์ เหล่านภาพร ตำแหน่ง DANCER
๑๙. นางจินตนา ถาวรบุตร ตำแหน่ง DANCER
๒๐. นายเผด็จ กาศร ตำแหน่ง DANCER

๒๑. นางรัตมณี แสงสีดา	ตำแหน่ง DANCER
๒๒. นางชุตติณัฐชา แจ่มใส	ตำแหน่ง DANCER
๒๓. นายธนวัฒน์ สุพรรณรัตน์	ตำแหน่ง MUSICIAN
๒๔. นายรณัฐชัย สิงห์เรือง	ตำแหน่ง MUSICIAN
๒๕. นายภัทรดร พุทธนุรัตน์	ตำแหน่ง MUSICIAN

รูปแบบของการแสดงและเตรียมการ

ลักษณะการแสดงที่นำไปเผยแพร่ในครั้งนี้ ทีมเพชรบูรณ์ได้นำการแสดงที่เป็นการแสดงพื้นบ้านโดยมีรูปแบบของการตีโทน ประกอบกับการฟ้อนรำ และการแสดงฟ้อนรำประกอบแผ่นบันทึกลีลา ซึ่งลักษณะการแสดง ที่นำไปเผยแพร่แบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ ดังนี้

การแสดงแบบที่ ๑ ขบวนพาเหรด (Parade Show)

การแสดงขบวนพาเหรด (Parade Show) ชุด กะลาบันเท็ง รินเริงเพชรบูรณ์ (Coconut seed dancing) โดยรูปแบบการแสดง ได้นำกะลามะพร้าวมาเป็นอุปกรณ์การแสดงประกอบดนตรีประกอบ จังหวะโดยเฉพาะการตีโทนที่สนุกสนานและพร้อมเพรียงกัน

การแสดงแบบที่ ๒ แสดงบนเวที (Show on Stage)

๑. อะเมซิ่งไทยแลนด์ (Amazing Thailand) รูปแบบการแสดงเป็นการแสดงรวมวัฒนธรรมสำคัญอันเป็นเอกลักษณ์ของการแสดงพื้นบ้านทั้ง ๔ ภาคของประเทศไทย โดยมีการหลอมรวมให้เป็นการแสดงแนวใหม่ร่วมสมัยที่เริ่มจากภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน

และภาคใต้ มีการแสดงที่เชื่อมโยงของแต่ละภาคให้เข้ากัน ปิดท้ายด้วยการร้องเพลงภาษาอินโดนีเซียประกอบการตีโทน เพลงบุหรังกาก้า เป็นการแสดงประกอบรีวิวซึ่งเป็นการแสดงถึงมิตรอันงดงามระหว่างไทยและอินโดนีเซีย

๒. กะลาบันเทิง รื่นเริงเพชรบูรณ์ (Cheerful Coconut Shell Dance of Phetchabun Province Style) ด้วยเพชรบูรณ์มีมะพร้าวมากตามชุมชนเก่า ชาวบ้านใช้กะลามะพร้าว ส่วนที่เหลือนำมาประดิษฐ์ข้าวของเครื่องใช้และนำมาเป็นอุปกรณ์ การแสดงประกอบระบำกะลาที่สนุกสนานและพร้อมเพรียงกัน ปิดท้ายด้วยการร้องเพลงภาษาอินโดนีเซียประกอบการตีโทน เพลงบุหรังกาก้า เป็นการแสดงประกอบรีวิวซึ่งเป็นการแสดงถึงมิตรอันงดงามระหว่างไทยและอินโดนีเซีย

๓. รำซัดชาตรี (Ram Sat Cha Tree) การรำซัดชาตรีเป็นการแสดงรำไหว้ครูในละครโนห์ราที่เป็นละครที่เก่าแก่ที่สุดของไทย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่แวววาวจะทำให้ผู้ชมเพลิดเพลินไปกับลีลาท่ารำและเสียงดนตรีอันไพเราะของภาคใต้

๔. มโนห์ราเล่นน้ำ / พรานบุญจับมโนห์รา (Pran Boon captured Mrs. Manorah) กิन्नร คือสัตว์ในเทพนิยาย โดยท่อนบนเป็นคนท่อนล่างเป็นนก อาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์ กิन्नรี คือ นกผู้หญิงหนึ่งมีพี่น้อง ๗ คน ชวนกันไปเล่นน้ำที่สระอนาคตาตทุก ๆ วัน พรานบุญเป็นพรานป่าผู้ใจร้ายทราบเรื่องจึงแอบมาข่มจับนางกิन्नรี (นางมโนห์ราน้องคนเล็ก) ไปถวายพระสุธนเพื่อจะได้ของรางวัลจากพระสุธนผู้เป็นกษัตริย์นั่นเอง

๕. ฟ็อนแคน (Fon Khan) แคน เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคอีสานที่สามารถพกติดตัวไปไหน ๆ ได้สะดวก ซึ่งหนุ่ม ๆ มักจะพกพาแคนติดตัวไปเพื่อประโยชน์ในการสื่อความในใจถึงหญิงคนรักด้วยเหตุนี้แคนจึงเป็นเครื่องดนตรีที่แสดงให้หญิงคนรักทราบว่าหนุ่มน้อยที่รอคอยกำลังมาถึงแล้วบรรยากาศแถบชนบทที่เงียบสงบในทุ่งกว้าง ท่ามกลางแสงจันทร์ แคนจึงเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นพระเอกท่ามกลางธรรมชาติที่บริสุทธิ์ อบอุ่นไปด้วยกลิ่นอายของความรักและวัฒนธรรมเสมอ

๖. ฟ็อนกำฟ้าไทยพวน (Fon Kam Fha Thai Phuen) เป็นการแสดงที่สร้างสรรค์มาจากประเพณีของชนเผ่าไทยพวนที่มีการฟ้อนอย่างอ่อนช้อย ประกอบกับการนำข้าวหลามที่เผาแล้วใส่ตะกร้าไปวัดเพื่อถวายพระ ขณะเดียวกันนางฟ้อนอีกส่วนหนึ่งจะกางร่มกันแดด ประกอบลีลาการฟ้อนที่เร้าใจ

๗. รำโชน (Ram Thon) รำโชน รำวงแบบบท รำวงใช้บทรำวัฒนธรรม คือ รำวงพื้นบ้านที่มีอยู่ตามชุมชนเป็นสื่อบันเทิงพื้นบ้านที่อยู่ใกล้ชิดกับชาวบ้านมากที่สุดและได้รับใช้สังคมชนบทในอดีต โชนเป็นเครื่องดนตรีที่ทำจากดินเผา ซึ่งด้วยหนังงู หนังตะกวด ซึ่งเวลาตีจะดัง “โจ้ง จ๊ะ โจ้ม ครีม” และเสน่ห์ของเสียงโชนที่ไพเราะจับใจนี้จึงเป็นที่มาของรำโชนจังหวัดเพชรบูรณ์ว่า “รำโจ้ง” ประชาชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ก็ยังคงใช้เครื่องดนตรีที่หลากหลายเท่าที่หาได้มาประกอบการร้อง – รำ อาทิ รำมะนา โชนไม้ ถังน้ำมัน และเครื่องประกอบจังหวะ คือ ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง นำมารวมวงบรรเลงกันอย่างสนุกสนานและได้รับความนิยมอยู่คู่สมัยหนึ่ง จนกระทั่งมหรสพอื่น ๆ ได้แพร่เข้ามา

ผู้ร่วมเดินทางทั้งหมดใช้เวลาในการฝึกซ้อมในช่วงปิดภาคเรียน เดือนเมษายน - เดือนพฤษภาคม ซึ่งแบ่งการฝึกซ้อมออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มนักดนตรี โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์กมล บุญเขต เป็นผู้ควบคุม การฝึกซ้อม และกลุ่มนักแสดงซึ่งมีอาจารย์ในสาขาวิชานาฏศิลป์และ- ศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย- ราชภัฏเพชรบูรณ์ เป็นผู้ฝึกซ้อมการแสดง และนอกจากหน้าที่หลักของ การฝึกซ้อมแล้วผู้ร่วมทีมทุกคนจะต้องร้องเพลงบุหงากำ เพราะ เป็นการแสดงร้องสดประกอบการตีโทน ในส่วนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ทางทีมเพชรบูรณ์ได้รับความอนุเคราะห์จากสาขาวิชานาฏศิลป์และ ศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏเพชรบูรณ์ โรงเรียนบึงสามพันวิทยาком โรงเรียนเพชรพิทยาคม โรงเรียนหล่มสักวิทยาком โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ และโรงเรียนบ้านดงไทยวิทยา จังหวัดสุโขทัย

การฝึกซ้อมการแสดงของทีมเพชรบูรณ์ ▲ ▲ ท่านอธิการบดีฯ มาให้กำลังใจทีมเพชรบูรณ์ ก่อนออกเดินทาง

▲ การฝึกซ้อมการแต่งกายของทีมเพชรบูรณ์

ทีมเพชรบูรณ์กับการเดินทางสู่เมืองโบโจเนโกโร ประเทศอินโดนีเซีย

ในวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ทีมเพชรบูรณ์ได้ออกเดินทางจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยได้รับความอนุเคราะห์รถบัสรับ - ส่ง จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เดินทางไปยังสนามบินสุวรรณภูมิ ในการเดินทางครั้งนี้ทีมเพชรบูรณ์จะต้องเดินทางและต่อเครื่องบินที่ประเทศมาเลเซีย สายการบิน MALAYSIA AIRLINES เที่ยวบิน MH ๗๙๗ ออกเดินทางจากสนามบินสุวรรณภูมิ เวลา ๐๖.๐๐ น. ถึงสนามบินกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย เวลา ๐๙.๑๐ น.

ณ สนามบินสุวรรณภูมิ ▲ ▲ ณ สนามบินกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

และต่อเครื่องบินสายการบิน MALAYSIA AIRLINES เที่ยวบิน MH ๘๗๓ ออกเดินทางจากสนามบินกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย เวลา ๑๓.๑๕ น. ถึงสนามบินสุราบายา ประเทศอินโดนีเซีย เวลา ๑๔.๕๐ น. เวลาของประเทศอินโดนีเซียเท่ากับประเทศไทย สภาพอากาศคล้ายกับประเทศไทย และทีมเพชรบูรณ์ได้ขึ้นรถบัสเพื่อเดินทางไปที่พักเมืองโบโจเนโกรซึ่งใช้เวลาเดินทางจากเมืองสุราบายา ประมาณ ๖ ชั่วโมง พักที่ Hotel & Resto Griya MCM Jl. Pemuda No. ๕A, Bojonegoro City Center, Bojonegoro, Jawa Timur, Indonesia, ๖๒๑๑๙ ที่พักซึ่งจะพักรวมกัน มีทั้งทีมประเทศเม็กซิโก ประเทศบัลแกเรีย ประเทศโปแลนด์ และประเทศไทย ทีมเพชรบูรณ์ได้เก็บสัมภาระเข้าที่พักและพักผ่อนเพื่อเตรียมภารกิจในวันต่อไป

ภารกิจในแต่ละวันเข้ามาเราจะมารับประทานอาหารเช้าร่วมกันที่ห้องอาหาร ตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐ น. ถึง ๑๐.๐๐ น. มีเพื่อน ๆ แต่ละประเทศมาร่วมรับประทานอาหารอย่างพร้อมเพียง อาหารแบ่งออกเป็น ๒ แบบด้วยกัน คือ อาหารพื้นเมืองอินโดนีเซีย (อาหารสำหรับชาวมุสลิม) ซึ่งมีข้าวเป็นอาหารหลักเหมือนประเทศไทย และอาหารแบบอเมริกัน ซึ่งเหมาะกับทุกคนที่สามารถจะเลือกรับประทานแบบใดก็ได้ ในส่วนของทีมเพชรบูรณ์มีบางคนได้เตรียมการและวางแผนของเรื่องอาหารไว้โดยมีการนำอาหารแห้งติดตัวไปจากประเทศไทย ดังนั้นเรื่องอาหารจึงไม่มีปัญหากับทีมเพชรบูรณ์ทุกคนมีความสุขกับการรับประทานอาหารเป็นอย่างดี

งาน “BOJONEGORO THENGUL INTERNATIONAL FOLK-LORE FESTIVAL”

งาน “BOJONEGORO THENGUL INTERNATIONAL FOLK-LORE FESTIVAL” ณ เมืองโบโจเนโกโร ประเทศอินโดนีเซีย จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๔ ถึง วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแนะนำ Thengul Dance ให้เป็นวัฒนธรรมไอคอน และ Nasi Buwuhan เป็นไอคอนการทำอาหารของ Bojonegoro โดยมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของ Bojonegoro แอนนามาวานาห์ เป็นประธานในพิธี โดยได้รับความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมนี้หลายฝ่าย การเตรียม Bojonegoro TIFF ใช้เวลานานและเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมาก และการแสดงพิธีเปิดที่ยิ่งใหญ่ผู้จัดหวังว่าเทศกาลนิทานพื้นบ้านนานาชาติ Bojonegoro Thengul ปี ๒๐๑๙ จะสามารถเพิ่มการเข้าชมของนักท่องเที่ยวที่มาเยือน Bojonegoro ทั้งนักท่องเที่ยวในและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นการเน้นย้ำถึงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของ Bojonegoro ได้แก่ Thengul Dance และ Nasi Buwuhan เป็นไอคอนการทำอาหารเพื่อให้สามารถรองรับการโปรโมทแบรนด์ “Pinarak Bojonegoro” มีกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ เทศกาล Lontong Kikil Trucuk, พิธีเปิด, การประกวดเมนูข้าว Buwuhan กับเซฟ Juna, การแสดงบนท้องถนน, การแสดงศิลปะของ ๔ ประเทศ, การเยี่ยมชมวัฒนธรรม, งานคืนวัฒนธรรม, การประชุมเชิงปฏิบัติการศิลปะพื้นบ้าน, การแสดงหุ่น Thengul, การเต้นรำ Parang Barong, การฝึกบาคติก, การปลูกต้นไม้ใน Wonocolo และสถานที่ท่องเที่ยวหลักคือ MALIRI Dance Record Breaking เป็นต้น

▲ โบรชัวร์ประชาสัมพันธ์งาน

BOJONEGORO THENGUL INTERNATIONAL FOLKLORE FESTIVAL

ทีมเพชรบูรณ์กับการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม

ณ เมืองโบโจเนโกร ประเทศอินโดนีเซีย

เมื่อทีมเพชรบูรณ์เดินทางมาถึงเมืองโบโจเนโกรได้เริ่มภารกิจในการฝึกซ้อมและแสดง รวมถึงเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเจ้าภาพจัดขึ้นซึ่งมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่

๑. พิธีเปิด Bojonegoro Thengul International Folklore Festival ซึ่งการจัดงานครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอและแนะนำสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม การเต้นรำแบบ Thengul Dance ที่ผู้ชมจะต้องจดจำถึงการแสดงที่ยิ่งใหญ่โดยใช้ผู้แสดงจำนวนถึง ๒,๐๑๙ คน ที่เด่นและแต่งหน้าเป็นเอกลักษณ์ของโบโจเนโกร โดยจะแสดง ณ บริเวณสะพาน Sosrodilogo และสนามใต้สะพานริมฝั่งแม่น้ำ Bengawan Solo

๑. ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของไบโจเนโกโร แอนนา มูวานาห์
๒. ๓. วัฒนธรรมทางการเต้นแบบ Thengul Dance สถานที่แสดงพิธีเปิด
๔. วัฒนธรรมทางอาหาร Nasi Buwahan อาหารพื้นเมือง
๕. หน้าตาที่ใช้ในการแสดงเต้นรำแบบ Thengul Dance
๖. ศีระะสัญลักษณ์ของประเทศอินโดนีเซีย

ในการแสดงพิธีเปิดนี้ทางเจ้าภาพได้มีการนำเครื่องดนตรีพื้นเมือง มาบรรเลงประกอบ คือ วงกามแลัน มีเครื่องดนตรี เช่น ก้องอาเก็ง (Gong Ageng) เป็นฆ้องประเภทแขวนกับขาตั้งที่มีขนาดใหญ่ เก็มปูล (Kempul) เป็นฆ้องใช้แขวนกับขาตั้งมี ขนาดเล็กจนถึงใหญ่ไล่เรียงกัน เคนอง (Kenong) เป็นฆ้องขนาดใหญ่ มีขอบฉัตรยาวและปมสูง เคตุ๊ก (Ketuk) มีลักษณะเช่นเดียวกับเคนอง (Kenong) แต่จะมีขนาดเล็กกว่า เคมยั้ง (Kempyang) เป็นฆ้องมีปมขนาดเล็ก มีลูกฆ้อง ๒ ลูก วางคู่กัน โบนัง (Bonang) คือ ฆ้องราง มีลูกฆ้องหลาย ระดับเสียง วางเรียงกันเป็นแถวยาวจำนวน ๒ แถว ซารอน (Saron) คือ ระนาดเหล็ก มี ๓ ขนาด เก็นเดอ (Gender) เป็นระนาดโลหะโดยวางเรียงกันเป็นแผง บนราง กัมบัง (Gambang) มีลักษณะเหมือนกับระนาดไม้ สเลนทุม (Slenthum) ระนาดท่อใหญ่ลักษณะเป็นลูกระนาดโลหะแผ่นบาง ๗ ลูก

๒. กิจกรรมแลกเปลี่ยน เป็นการแลกเปลี่ยนการจัดงาน Bojonegoro Thengul International Folklore Festival โดยมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของโบโจเนโกร แอนนา มูวานาร์ Mr. Said Rachmat ประธาน CIOFF Indonesia และตัวแทนจากประเทศต่าง ๆ ที่เข้าร่วมงานในครั้งนี้

▲ การแลกเปลี่ยนงาน Bojonegoro Thengul International Folklore Festival

๓. กิจกรรมการฝึกซ้อม ทีมเพชรบูรณ์มีการฝึกซ้อมการแสดง
ทั้งในสถานที่พักและเวทีแสดงจริง

๔. กิจกรรมการแสดงจริง ได้แก่

๔.๑ การแสดง ณ เวที “BOJONEGORO THENGUL
INTERNATIONAL FOLKLORE FESTIVAL”

▲ ทีมเพชรบูรณ์

๔.๒ การแสดงในการประชุมเชิงปฏิบัติการศิลปะพื้นบ้าน
ณ หอประชุมโรงเรียนในเมืองโบโจเนโกร

▼ การแสดงและการประชุมเชิงปฏิบัติการศิลปะพื้นบ้าน
ณ หอประชุมโรงเรียนในเมืองโบโจเนโกร

๔.๓ การแสดงขบวนพาเหรด เป็นการร่วมเดินขบวนพาเหรดบนถนนของนักแสดงทุกชาติและจุดสุดท้ายแต่ละทีมจะหยุดการแสดงตรงบริเวณเวทีบนถนน ซึ่งการแสดงครั้งนี้ใช้เวลา ๕ นาที ชุดการแสดงคือ ชุดกะลาบันเทิง รื่นเริงเพชรบูรณ์ มีผู้ชมรอชมอยู่ ๒ ข้างถนน สีสหน้าผู้ชมดูมีความสุขสดใสที่เห็นพวกเรา เมื่อถึงตรงบริเวณจุดที่กำหนดสำหรับแสดงทุกคนก็แสดงกันอย่างสนุกสนานตามบทเพลง

▼ ขบวนพาเหรดทีมเพชรบูรณ์ ประเทศไทย

▲ การแสดง ชุดกะลาบันเทิง รื่นเริงเพชรบูรณ์

๔.๔ การแสดงเวทีกีฬาวัดนธรรม จัดในบริเวณสวนสาธารณะ
ในเมืองโบโจเนโกร ซึ่งเป็นคืนที่ทุกทีมที่มาร่วมงานจะมาแสดงใช้เวลา
แสดงประมาณ ๓๐ นาที

▲ เวทีกีฬาวัดนธรรม

กิจกรรมทัศนศึกษา ณ เมืองโบโจเนโกร ประเทศอินโดนีเซีย

ในครั้งนี้ประเทศเจ้าภาพได้พาทีมนักแสดงแต่ละชาติเข้าร่วมกิจกรรมพร้อมกับการทัศนศึกษาในสถานที่สำคัญของเมืองโบโจเนโกร ประเทศอินโดนีเซีย ได้แก่

๑. ทัศนศึกษา ณ สวนผลไม้พื้นเมืองอินโดนีเซีย บลิมปิง (มะเฟือง) ทางเจ้าภาพได้นำนักแสดงทีมต่าง ๆ ไปทัศนศึกษา ณ สวนผลไม้พื้นเมืองอินโดนีเซีย บลิมปิงหรือมะเฟืองยักษ์ ซึ่งมีการจัดเตรียมต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองแบบอินโดนีเซียมีอาหารพื้นเมือง ดนตรีพื้นเมือง วิถีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตมมาแสดงสู่สายตาแขกบ้านแขกเมือง

▼ ประเพณีต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง

▲ ทัศนศึกษาสวนผลไม้พื้นเมืองบลิมปิง

๒. การปลูกต้นไม้ใน Wonocolo เจ้าภาพได้จัดกิจกรรมการปลูกต้นไม้ใน Wonocolo ซึ่งมีลักษณะเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีการพบน้ำมันในภูเขา และเมื่อมีการเจาะนำน้ำมันไปใช้ ดังนั้นเพื่อเป็นการทดแทนพลังงานที่ขาดหายไปและเป็นการส่งเสริมอนุรักษ์ธรรมชาติ จึงได้มีการจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ขึ้น โดยให้แต่ละประเทศปลูกต้นไม้ประเทศละ ๑ ต้น

ประธาน CIOFF Indonesia ▲ ▲ ต้นไม้ที่ปลูกของประเทศไทยใน Wonocolo

๓. ทักษะศึกษา ณ ภูเขาไฟ Kayangan Api เป็นภูเขาไฟหนึ่งของอินโดนีเซียที่ยังไม่ดับ โดยตามความเชื่อหนึ่งว่า ภูเขาไฟ คือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ประทับของเทพเจ้า ดังนั้นไฟที่เกิดขึ้นก็เป็นไฟศักดิ์สิทธิ์ และในการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ที่ประเทศอินโดนีเซีย เจ้าภาพก็ได้มีการนำไฟจากภูเขาไฟไปใช้จุดในพิธีเปิดการแข่งขันกีฬา ในกิจกรรมครั้งนี้ทำให้ประเทศไทยตื่นตาตื่นใจเป็นอันมากจากการมาภูเขาไฟและได้เดินอริษฐานรอบหินภูเขาไฟพร้อมกับเดินผ่านกองหินภูเขาไฟที่ยังมีไฟติดอยู่

๔. กิจกรรมเลี้ยงต้อนรับ ซึ่งเป็นการเลี้ยงต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองของเมืองโบโจเนโกร ในการนี้ หัวหน้าทีมท่าน ผศ.กมล บุญเขต ได้นำของที่ระลึกไปมอบให้ประธานในการจัดงาน คือ ปลาตะเพียนसान

๕. กิจกรรมชมสถานประกอบการเสริมความงาม ซึ่งมีผลิตภัณฑ์สปาจากธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ สมุนไพร เครื่องหอมต่าง ๆ เป็นต้น

๖. กิจกรรม Work shop เป็นกิจกรรมสรรค์สร้างความสัมพันธ์อันดีซึ่งกันและกัน ซึ่งจัดใน Hotel & Resto Griya MCM ซึ่งเป็นสถานที่พักของทุกทีม โดยกิจกรรมในแต่ละประเทศหาเกมส์หรือกิจกรรมการเล่นของตนมานำเสนอและให้ชาติอื่น ๆ เข้าร่วมกิจกรรมกันทั้ง ๔ ประเทศ คือ เม็กซิโก บัลแกเรีย โปแลนด์ และไทย

การเดินทางจากเมืองโบโจเนโกรสู่เมืองสุราบายา ประเทศอินโดนีเซีย

เมื่อจบภาระกิจการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมในเมืองโบโจเนโกร วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒ เป็นวันที่พวกเราจะต้องเดินทางไปเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม ณ เมืองสุราบายา ทางทีมเพชรบูรณ์ โดยท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์กมล บุญเขต หัวหน้าทีมได้มอบของที่ระลึกให้แก่เจ้าของรีสอร์ตนั้น คือ ปลาตะเพียนसानเพื่อเป็นการขอบคุณที่ดูแลพวกเราเป็นอย่างดี โดยก่อนเดินทางทุกคนในทีมได้มองเห็นผลไม้ชนิดหนึ่งที่อยู่น้ำรีสอร์ตนั้นคือ “มะม่วง” ทางทีมเพชรบูรณ์จึงได้ขออนุญาตกับเจ้าของรีสอร์ตในการเก็บผลมะม่วงพร้อมกับทำพริกเกลือในห้องครัวของรีสอร์ตเพื่อนำไปรับประทานบนรถระหว่างเดินทางไปอีกเมืองหนึ่ง นอกจากนี้ทีมเพชรบูรณ์ได้แบ่งมะม่วงให้กับทีมบัลแกเรียเพื่อเป็นการสานสัมพันธ์อันดีให้แก่กันเพราะเราต้องเดินทางไปอีกเมืองด้วยกัน

ทีมงานได้เดินทางไปยังเมืองสุราบายา ประเทศอินโดนีเซีย สุราบายา หมายถึง ฉลามและจระเข้ ที่ต่อสู้เพื่อครองความเป็นเจ้า สุดท้ายก็ตายทั้งคู่ ด้วยเลือดนักสู้ของสัตว์สองตัวนี้ได้นำมาเป็นสัญลักษณ์และเปรียบเสมือนฮีโร่ที่เกิดจากการทำสงครามเพื่ออิสรภาพ ด้วยการต่อสู้ที่โหดร้ายของสงครามการกอบกู้เอกราชที่เกิดขึ้น ณ เมืองสุราบายานี้ทำให้สุราบายาได้ถูกขนานนามว่าเป็น “เมืองแห่งวีรชน” สุราบายาเป็นเมืองหลวงของชาวตะวันออกและเป็นเมืองใหญ่อันดับสองรองจากเมืองหลวงจากาต้า เป็นหนึ่งในเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองลักษณะพิเศษในหลาย ๆ เมืองของอินโดนีเซีย เป็นศูนย์กลางการเงินและธุรกิจที่เป็นที่รู้จักกันดี

ทีมเพชรบูรณ์เราได้เข้าพักที่โรงแรมในใจกลางเมืองสุรabayา ที่ล้อมรอบด้วยหน่วยงานราชการและเอกชน ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหารที่หลากหลาย ในการเผยแพร่ครั้งนี้มีเพื่อน ๆ จากต่างชาติมาร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น ได้แก่ ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น ประเทศติมอร์เลสเต เป็นต้น

ภารกิจในแต่ละวันเข้ามาเราจะลงมารับประทานอาหารเช้าร่วมกันที่ห้องอาหารชั้นล่างของโรงแรม ตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐ น. ถึง ๑๐.๐๐ น. อาหารก็จะเป็นอาหารพื้นเมืองอินโดนีเซีย (อาหารสำหรับชาวมุสลิม) ซึ่งมีข้าวเป็นอาหารหลักเหมือนประเทศไทย และอาหารแบบอเมริกัน เหมาะกับทุกคนที่สามารถจะเลือกรับประทานแบบใดก็ได้

งาน Surabaya Cross Culture International Folk & Art Festival

งาน Surabaya Cross Culture International Folk & Art Festival เป็นงานเทศกาลศิลปวัฒนธรรมนานาชาติสุรabayา จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ จัดขึ้นเป็นครั้งที่ ๑๕ โดยใช้ธีม “ศิลปะพื้นบ้าน” เทศกาลนี้ไม่ได้เป็นเพียงหนึ่งในกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมในประเทศ แต่กิจกรรมนี้ได้กลายเป็นความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมระหว่างประเทศอินโดนีเซียและนานาชาติ

ทีมเพชรบูรณ์กับการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม

ณ เมืองสุรabaya ประเทศอินโดนีเซีย

ในการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ณ เมืองสุรabaya ได้แก่

๑. กิจกรรมการฝึกซ้อมพิธีเปิด เจ้าภาพจะมีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ ณ เวที Surabaya Cross Culture International Folk & Art Festival ซึ่งได้กำหนดให้แต่ละประเทศส่งตัวแทนประเทศละ ๖ คน เพื่อมาฝึกซ้อมการแสดงพิธีเปิดร่วมกัน ลักษณะของการแสดงจะให้แต่ละประเทศนำการละเล่นพื้นบ้านมานำเสนอเพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองแก่สายตาชาวโลก

๒. การแสดงพิธีเปิด ประเทศไทยได้นำการละเล่นเด็กไทยไปนำเสนอคือ การละเล่นวิ่งไล่จับ ซึ่งเป็นการละเล่นเด็กไทยที่นิยมเล่นกันทุกยุคทุกสมัย

▼ การแสดงพิธีเปิด

๓. การแสดง ณ เวที Surabaya Cross Culture International Folk & Art Festival ในเวทีนี้ใช้เวลาในการแสดง ๑๕ นาที ซึ่งประเทศไทยใช้การแสดงชุด มโนห์ราเล่นน้ำ

▲ การแสดงชุด มโนห์ราเล่นน้ำ

๔. ขบวนพาเหรดบนถนน เป็นการร่วมเดินขบวนพาเหรดบนถนนและแสดงใช้เวลาแสดงชาติละ ๕ นาที ทีมเพชรบูรณ์ได้จัดการแสดง ชุดกะลาบันเทิง รื่นเริงเพชรบูรณ์ เมื่อแสดงจบจากสีหน้าผู้ชมที่มีความสุขและสนุกสนานไปกับทีมเพชรบูรณ์ ทำให้พวกเขามีความสุขและภูมิใจในศิลปะและวัฒนธรรมของชาติไทย จากนั้นทางเจ้าภาพได้จัดรถสามล้อที่มีการตกแต่งด้วยดอกไม้สดสวยงามให้ทุก ๆ ชาติได้นั่งรถ ๑ คันนั่งคันละ ๒ คน เพื่อเดินทางไปยังงานแถลงข่าวและงานเลี้ยง ณ จวนผู้ว่าการเมืองสุราษฎร์ธานี ในระหว่างทางทั้ง ๒ ข้างถนน พบว่ามีผู้คนสนใจและร่วมชมขบวนรถสามล้อเป็นอันมาก ทุกชาติเกิดความประทับใจสังเกตุจากสีหน้าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสนุกสนานและมีความสุขทุกคน

▼ การแสดงทีมเพชรบูรณ์ในขบวนพาเหรด

นั่งรถสามล้อเดินทางไปจวนนายกเทศมนตรี ▼ ▼ แถลงข่าว ณ จวนนายกเทศมนตรีเมืองสุรabaya

▲ งานเลี้ยงต้อนรับ ณ จวนนายกเทศมนตรีเมืองสุรabaya

๕. พิธีเลี้ยงต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองและพิธีปิด ณ ศาลากลางเมืองสุรabaya เจ้าภาพได้จัดพิธีเลี้ยงต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองและมอบของที่ระลึกผู้ที่มีร่วมงาน ในการร่วมงานครั้งนี้เกิดความประทับใจเมื่อเดินลงรถพอเข้าประตูศาลากลางเจ้าภาพได้วางพรมแดงให้ผู้ร่วมงานเดิน ซึ่งบ่งบอกถึงการให้ความสำคัญกับแขกบ้านแขกเมือง และนำความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเองมานำเสนอในระหว่างทางเดินเข้าไปยังงานเลี้ยง เช่น ดนตรีพื้นเมือง การแสดงพื้นเมือง หรือแม้แต่การจัดดอกไม้ในรูปแบบของอินโดนีเซียที่สวยงามเรียงราย

ตาม ๒ ข้างทางเดิน ทิมเพชรบูรณ์ได้เดินทางเข้าร่วมกิจกรรม ณ ศาลากลาง
เมืองสุราษฎร์ ๒ ครั้ง ครั้งแรกเป็นพิธีเลี้ยงต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง
พร้อมมอบของที่ระลึกให้แก่ผู้ที่มาร่วมงาน ครั้งที่สองพิธีปิดและได้นำ
การแสดงชุดราชภัฏชาติตรีประกอบการถือธงชาติไทยและธงชาติอินโดนีเซีย
โดยเหล่านางมโนห์รา การแสดงชุดนี้สื่อให้เห็นถึงการสานสัมพันธ์อันดี
ระหว่างประเทศ

▲ พิธีเลี้ยงต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง

๖. การแสดง ณ บริเวณสวนสาธารณะ เป็นเวทีแสดงบนพื้น
มีผู้ชมรายล้อมรอบ ๆ ด้านเป็นจำนวนมาก และใช้เวลาในการแสดง
๑๐ นาที ดังนั้นทิมเพชรบูรณ์จึงนำการแสดงชุด ราชภัฏชาติตรี ไปนำเสนอ

▼ การแสดง ณ บริเวณสวนสาธารณะ

๗. การแสดง ณ ห้างสรรพสินค้า เป็นการแสดงบนพื้นใน
 ห้างสรรพสินค้า มีชาติที่นำการแสดงมาแสดงในเวทีนี้ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น
 บัลแกเรีย อินโดนีเซีย เป็นต้น

▲ การแสดง ณ ห้างสรรพสินค้า

กิจกรรมและทัศนศึกษา ณ เมืองสุราบายา ประเทศอินโดนีเซีย

เจ้าภาพเมืองสุราบายาได้พาทีมนักแสดงแต่ละชาติเข้าร่วม
 กิจกรรมพร้อมกับการทัศนศึกษาในสถานที่สำคัญของเมืองสุราบายา
 ประเทศอินโดนีเซีย ได้แก่ โรงงานยาสูบ พิพิธภัณฑสถานเงินตรา - วิถีชีวิต
 ชาวอินโดนีเซีย อนุสาวรีย์วีรบุรุษของเมืองสุราบายา ชมสะพาน
 Suramadu National Bridge กิจกรรมปิ้งปลาปลูกต้นไม้ที่ริมทะเล

พิพิธภัณฑสถานเงินตรา - วิถีชีวิต ▲

▲ กิจกรรมปลูกต้นไม้

▲ ปาร์ตี้ ณ Taman Hiburan
 Pantai Kenjeran Surabaya

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

จากการร่วมเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมในครั้งนี้ พบว่า วัฒนธรรมไร้พรมแดน คือสิ่งที่ทำให้มนุษย์เกิดความรักความสุขด้วยการสื่อสารจากภาษาการแสดงที่หลากหลายของชนชาติต่าง ๆ และทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดคุณค่าด้านต่าง ๆ เช่น

๑. เกิดคุณค่าทางด้านการดนตรีที่สามารถใช้ภาษาทางดนตรี เป็นสื่อในการสื่อสารจากการร่วมเล่นบรรเลงดนตรีหรือจากการถ่ายทอดวิธีการบรรเลงให้แก่กัน

๒. เกิดคุณค่าทางด้านการแสดงที่ใช้ภาษาท่าทางในการสื่อสาร สื่อความหมายจนเกิดเป็นการแสดงร่วมกันอย่างยินดีและสนุกสนาน

๓. เกิดคุณค่าทางด้านการแต่งกายที่แตกต่างที่แต่ละชนชาติ ได้นำเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนออกมาเผยแพร่ให้เห็นจนกลายเป็น ความแตกต่างที่กลมกลืน

๔. เกิดคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมของแต่ละเพศแต่ละวัย มนุษย์แต่ละคนที่เกิดขึ้นมาจะได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมอันเป็น เอกลักษณ์ของชาติตน จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเพศใดวัยใดที่เข้าร่วมงาน ในครั้งนี้ต่างมีความรักในความเป็นเอกลักษณ์ของชาติตนแต่ก็สามารถนำเอกลักษณ์เหล่านั้นมาผสมผสานกลมกลืนกับชาติอื่นได้โดย ไม่มีข้อแม้ จากเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน และวัยผู้ใหญ่ สามารถปฏิบัติหน้าที่ ของตนอย่างเต็มความสามารถเพราะทุกคนเข้าใจในธรรมชาติและ วัฒนธรรมของแต่ละชาติจึงสามารถร่วมมือกิจกรรมกันได้อย่างมีความสุข

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

นิตยา บุญสิงห์. (๒๕๕๖). **วัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

บุคคลอ้างอิง

กมล บุญเขต. (๒๕๖๔). อายุ ๖๐ ปี บ้านเลขที่ ๖๑ หมู่ ๑๔ ตำบล
บ้านโคก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๒
มกราคม.

ปาริชาติ ลาจันนนท์. (๒๕๖๔). อายุ ๔๘ ปี บ้านเลขที่ ๕๔/๑ หมู่
๘ ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๒๒ มกราคม.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขุนแผน ตุ่มทองคำ

รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

มะพร้าวกับภูมิปัญญา

คนไทยมีวิถีชีวิตที่มีความผูกพันและคุ้นเคยกับมะพร้าวมาเป็นเวลายาวนาน โดยการใช้ประโยชน์จากทุกส่วนของมะพร้าว เช่น ผลอ่อนใช้รับประทานสด (น้ำและเนื้อ) เนื้อมะพร้าวจากผลแก่นำไปปรุงอาหารและขนมหลายชนิด และใช้สกัดน้ำมัน กากที่เหลือใช้เลี้ยงสัตว์ น้ำมันมะพร้าวใช้ประกอบอาหาร เนยเทียม และสบู่ เปลือกมะพร้าวนำไปแยกเอาเส้นใยใช้ทำเชือก วัสดุทำเบาะและที่นอน ขุยมะพร้าวใช้ทำวัสดุเพาะชำต้นไม้ กะลาใช้ทำภาชนะตักตวงของเหลว (กระຈ່ กระจบวย ฯลฯ) ทำกระดุม เครื่องประดับ เครื่องดนตรี (ซอฮู้) ทำเชื้อเพลิง และถ่านกัมมันต์ (มีคุณสมบัติในการดูดซับสูง) ใบมะพร้าวทั้งอ่อนและแก่ ตลอดจนก้านใบใช้มุงหลังคา เครื่องจักสาน ไม้กวาดทางมะพร้าว ทำรั้ว และเชื้อเพลิง ลำต้นแก่ใช้ในการก่อสร้างประดิษฐ์เครื่องเรือน ยอดอ่อนใช้เป็นอาหาร จั่น (ช่อดอก) มีน้ำหวาน รong มาดื่มเป็นน้ำผลไม้ หรือทำน้ำตาล หมักทำเหล้าและน้ำส้ม รากใช้ทำยา สีย้อมผ้า และเชื้อเพลิง แต่อย่างไรก็ตามการปลูกมะพร้าวโดยทั่วไปก็เพื่อนำเอาเนื้อมะพร้าวไปประกอบอาหารและสกัดเอาน้ำมัน เช่นเดียวกับปาล์ม

ถิ่นกำเนิดของมะพร้าวไม่มีหลักฐานแน่ชัด แต่ยอมรับกันว่า อยู่ในเขตร้อนของทวีปเอเชียหรือหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก ต่อมา จึงแพร่กระจายออกไปทั่วทุกภูมิภาคในเขตร้อนและกึ่งร้อน โดยอาจจะ กระจาย (ลอยน้ำ) ไปเอง และมีผู้คนนำเอาไปปลูก มะพร้าวจัดอยู่ใน วงศ์ปาล์ม (Family Palmaceae) ที่นำมาบริโภคมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ ว่า *Cocos nucifera* (Linn.)

ลำต้น มีลำต้นเดี่ยว ไม่แตกแขนง มีรอยแผลจากการหลุดร่วงของใบตลอดลำต้น สามารถคำนวณอายุของต้นมะพร้าวได้จาก รอยแผลนี้ คือ ในปีหนึ่งมะพร้าวจะสร้างใบประมาณ ๑๒ - ๑๔ ใบ ดังนั้นใน ๑ ปี จะมีรอยแผลที่ลำต้น ๑๒ - ๑๔ รอยแผล

ใบ เป็นใบประกอบ ออกอยู่ตามส่วนของลำต้น ประกอบด้วย ก้านทาง (rachis) มีขนาดใหญ่ยาว และมีใบย่อย (leaflet) บนก้านทางประมาณ ๒๐๐ - ๒๕๐ ใบ

ดอก ออกเป็นช่อชนิดพานิคิล มีทั้งดอกตัวผู้และดอกตัวเมีย อยู่ในช่อเดียวกัน ดอกมีกลีบดอก ๖ กลีบ สีครีมหรือสีเหลืองนวล ไม่มี ก้านดอกย่อย ดอกตัวเมียจะมีกลีบดอกหนาและแข็งกว่ากลีบดอกตัวผู้

ผล มะพร้าวเป็นชนิดไฟบรัสตรูป (fibrous drupe) เรียกว่า นัท (nut) มีเปลือก ๓ ชั้นคือ

๑. เปลือกชั้นนอก (exocarp) เป็นเส้นใยที่เหนียวและแข็ง เมื่อแก่อาจมีสีเขียว แดง เหลืองหรือน้ำตาล

๒. เปลือกชั้นกลาง (mesocarp) มีลักษณะเป็นเส้นใย มีความหนาพอประมาณ

๓. เปลือกชั้นใน (endocarp) มีลักษณะแข็งหรือที่เรียกกันว่า กะลา (shell) เมล็ด (seed of kernel) คือ เนื้อมะพร้าว ภายในเมล็ดเป็นช่อกลาง ขณะผลอ่อนจะมีน้ำอยู่เต็มผล ผลแก่น้ำมะพร้าวจะแห้งไปบางส่วน

สายพันธุ์มะพร้าวทั่วไปในประเทศไทย

มะพร้าว เป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากคนไทยรู้จักใช้เนื้อมะพร้าวในการบริโภคเป็นอาหารทั้งคาวและหวานในชีวิตประจำวัน สายพันธุ์ทางเศรษฐกิจที่เพาะปลูกในประเทศไทย มีอยู่ ๒ สายพันธุ์ คือ พันธุ์ต้นสูง (Tall coconut) และพันธุ์ต้นเตี้ย (Dwarf coconut)

๑. พันธุ์ต้นสูง (Tall coconut) หรือที่รู้จักกันดีว่า “มะพร้าวแกง” เป็นพันธุ์ที่มีต้นสูงใหญ่ จัดอยู่ในกลุ่มพันธุ์มะพร้าวผลใหญ่ ออกผลช้า ลำต้นอวบอ้วนมีสะเกโปก (bole) โดยมีสะเกโปกอยู่ที่โคนต้น อายุยืนถึง ๑๐๐ ปี มีการผสมข้ามพันธุ์ ซึ่งเกสรเพศเมียและเพศผู้บานไม่พร้อมกันต้องใช้เกสรต้นอื่นช่วยผสมเป็นเหตุให้ผลไม่ค่อยตก ผลกลมขนาดใหญ่ เปลือกหนา มีหลายสี ปัจจุบันศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร กรมวิชาการเกษตรได้พัฒนาพันธุ์จนได้พันธุ์เนื้อหนา ผลโตและตก เพาะปลูก ๗ - ๑๐ ปี ก็ให้ผลผลิต พันธุ์ต้นสูงนี้นิยมปลูกกันมากในภาคใต้ของประเทศไทย

๒. พันธุ์ต้นเตี้ย (Dwarf coconut) เป็นสายพันธุ์ในกลุ่มมะพร้าวที่มีลำต้นขนาดเล็ก เตี้ยสั้น ผลดก และออกผลเร็ว อายุเพียง ๒ ปีครึ่ง - ๓ ปี ก็เริ่มให้ผลผลิต โดยเก็บเกี่ยวได้จนมีอายุถึง ๔๐ ปี เป็นไม้ผลพื้นเมืองของไทยในกลุ่มมะพร้าวหมูสี ที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย มีหลากสี เช่น สีเขียว สีเหลือง สีส้ม สีแดง ผลมีขนาดเล็กแต่ดก ใน ๑ ทะลาย (ดอกที่ติดผล) มีผล ๑๐ - ๓๐ ผล และใน ๑ ปี จะออกผล ๑ - ๑๕ ทะลาย บางชนิดน้ำมะพร้าวมีรสหวาน หอม และมีเนื้ออ่อนนุ่ม หวานมัน โดยเฉพาะพันธุ์ต้นเตี้ยสีเขียวที่ชาวสวนได้พัฒนามาเป็น “มะพร้าวน้ำหอม” ซึ่งเป็นมะพร้าวพันธุ์เศรษฐกิจของประเทศไทยที่มีปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปีและเกษตรกรชาวสวนนิยมปลูกกันมากที่สุดในพื้นที่ภาคกลาง บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ท่าจีน บางปะกง โดยเฉพาะปลูกในระบบสวนในจังหวัดราชบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และจังหวัดใกล้เคียง

พันธุ์ต้นเตี้ย ▼

▼ พันธุ์ต้นสูง

มะพร้าวนั้นสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้แทบทุกส่วน ตั้งแต่ไต่ดินขึ้นไปถึงยอดเลยก็ว่าได้ ในตำรายาไทยกล่าวว่า รากมะพร้าวมีรสฝาดหวานใช้เป็นยาแก้ท้องเสีย ขับปัสสาวะ หรือต้มน้ำอมแก้ปากเจ็บ เนื้อไม้จากลำต้นมะพร้าวใช้ในการก่อสร้างได้ แต่ควรใช้ในที่ร่ม ไมโดนน้ำสามารถอยู่ทนนานหลายสิบปี

ทางมะพร้าวใช้เป็นเชื้อเพลิง และตรงส่วนโคนของทางมะพร้าวนั้นยังเป็นส่วนสำคัญที่ใช้ในการทำหน้ากากของฝิตาโซน โดยนำตรงส่วนโคนทางมะพร้าวมาเจาะช่องตา ใส่จมูก และนำหวดหนึ่งเข้ามาทำเป็นส่วนของหมวกด้านบน จากนั้นก็ลงสีให้สวยงาม ถ้าไม่บอกก็ยากจะรู้ว่าหน้ากากฝิตาโซนอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวด่านซ้าย จังหวัดเลยนั้นทำมาจากทางมะพร้าว

ใบมะพร้าวใช้เป็นส่วนประกอบในการทอขนม เช่น ขนมใส่ไส้นิยมนำใบมะพร้าวมาคดทับใบตองเป็นเหมือนหุหิ้ว เรียกว่า “เตี้ยว” และยังนำมาสานเป็นของเล่นเด็กได้อีกหลายอย่าง อาทิ ปลาตะเพียน ตักร้อ ตักแตน ส่วนก้านใบมะพร้าวนำมาใช้ทำไม้กวาดทางมะพร้าว และทำไม้ก่ลัดได้

ใบมะพร้าวทอขนม ภาพ : <https://shellshuanshim.com> ▼

ยอดมะพร้าวนำไปประกอบอาหารได้หลากหลาย สมัยก่อนต้องรองจนกว่าจะถึงคราวจำเป็นต้องตัดต้นมะพร้าวทิ้งจึงจะได้กินยอด เพราะมะพร้าวที่ถูกตัดยอดจะตาย แต่ปัจจุบันมีการปลูกมะพร้าวเพื่อตัดยอดขาย รกมะพร้าวซึ่งเป็นแผ่นเยื่อหุ้มผิวหยาบ ๆ ตรงส่วนคอมะพร้าว หรือช่วงกาบใบแฉก ๆ ยอดมะพร้าวก็มีการนำไปทำเป็นสินค้าหัตถกรรมได้ ส่วนของจั่นหรือช่อดอกมะพร้าวก็สร้างอาชีพให้ชาวสวนได้ นำมาทำน้ำตาลมะพร้าว น้ำตาลปี๊บ น้ำตาลแว่น หรือทำเป็นน้ำตาลสดสำหรับดื่มก็หอมหวานชื่นใจ

ผลมะพร้าวถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่มีประโยชน์สารพัน ตั้งแต่เปลือกหรือกาบมะพร้าวใช้เป็นวัสดุเพาะปลูกพืช โดยเฉพาะชาวสวนกล้วยไม้ถือว่าเป็นของจำเป็นมาก เพราะอุ้มน้ำ รักษาความชื้นได้ดี เส้นใยกาบมะพร้าวใช้เป็นวัสดุยัดไส้ในเฟอร์นิเจอร์ ทำเชือก ทำแปรงขัด กะลามะพร้าวเป็นเชื้อเพลิงที่ให้ความร้อนสูง ใช้ทำงานศิลปะหัตถกรรม เครื่องประดับ ตะปิ้งที่เด็กหญิงยุคอดีตใช้ปิดบังกันโป้ รวมถึงหลาย ๆ คนก็ได้ช่วยลดน้ำหนักด้วยการใช้มะพร้าวสองลูก เอามาฉีกเปลือกเป็นเส้นผูกติดกันเหมือนลูกตุ้มใช้แทนห่วงยางได้

ข้าวของเครื่องใช้จากกะลามะพร้าว ภาพ : <https://wegophatthalung>. ▼

นาฬิกาที่เราใช้เวลาก็มีที่มาจากกะลามะพร้าว เพราะคำว่า นาฬิกามาจากคำภาษาบาลีว่า “นาฬิเกระ” (นา-ลิ-เก-ระ) แปลว่า มะพร้าว เนื่องจากสมัยก่อนนั้นมีการใช้กะลามะพร้าวเจาะรูลอยน้ำ เมื่อกะลานั้นจมครึ่งหนึ่ง ก็เรียกว่า นาฬิกาหนึ่ง หรือคำว่า “ทะนาน” ที่เป็นมาตราซึ่งตวงวัดสมัยโบราณก็มีที่มาจากชื่อเครื่องตวงที่ทำด้วยกะลามะพร้าว เทศกาลลอยกระทงสายก็ได้กะลามาทาเป็นกระทงใส่เทียน ถ้ายทอดความงามของประเพณีไทย แถมกะลามะพร้าวยังกินได้อีกด้วย กะลาของมะพร้าวที่ยังอ่อน ยังไม่มีเนื้อมะพร้าว ทางภาคใต้เรียกกันว่า “เหมงพร้าว” นิยมนำมาแกงกะทิ เคี้ยวกรุบ ๆ อร่อยดี แบบนี้ดูถูกกะโหลกกะลาไม่ได้เลย

เนื้อมะพร้าวนำมารับประทานได้ตั้งแต่เนื้ออ่อน เคี้ยวนุ่ม หวานมัน มะพร้าวทึนทึกเนื้อเกือบแข็งนำมาทำขนม และมะพร้าวแก่ เนื้อแข็ง นำมาขูดผสมในอาหารประเภทผัดเผ็ดบางชนิด คั่วใส่ในยำ หนึ่งหมึกก็มีรสชาติอร่อย เมียงคำก็ใช้มะพร้าวซอยเป็นชิ้นเล็กคั่วให้หอม นอกจากจะนำมาขูดเพื่อคั้นเอาน้ำกลายเป็นน้ำกะทิไว้ทำอาหารคาว หวานแล้ว เนื้อมะพร้าวยังเอาไปเคี้ยวทำน้ำมันมะพร้าว น้ำมันมะพร้าว สกัดเย็น สำหรับผู้ที่รักสุขภาพรักสวยรักงาม หรือจะผสมเป็นน้ำมัน ไบโอดีเซลก็ได้

กระทงจากกะลามะพร้าว ภาพ : <https://wegophatthalung.com> ▼

น้ำมะพร้าวเป็นเครื่องดื่มที่ชาวต่างชาตินิยมดื่มกัน เพราะมะพร้าวน้ำหอมของไทยเรานั้นขึ้นชื่อเรื่องความหอมหวานโดนใจ จะดื่มแบบสดหรือทำเป็นมะพร้าวเผาก็อร่อย เพราะน้ำมะพร้าวมีแร่ธาตุและวิตามินหลายชนิด นำมาแปรรูปเป็นวุ้นมะพร้าวก็ได้ ส่วนจามะพร้าวที่อยู่ในผลสามารถนำมารับประทานได้ หรือนำไปทำเป็นฮอโรมันเร่งการเจริญเติบโตของพืชก็ได้ผลดี

ประโยชน์จากส่วนต่าง ๆ ของมะพร้าว

น้ำมะพร้าวอ่อน เป็นที่รู้จักกันดีในนามของ น้ำเกลือแร่จากธรรมชาติ (mineral water) และถูกใช้เป็นเครื่องดื่มเพื่อความสดชื่นนั้น เป็นมะพร้าวที่มีอายุประมาณหนึ่งเดือน มีน้ำบรรจุอยู่ในผลประมาณ ๙๐ % ซึ่งมีปริมาณของน้ำต่อผลอยู่ในช่วง ๔๐๐ - ๕๖๕ ซีซี ซึ่งเมื่อดื่มน้ำมะพร้าวอ่อนหนึ่งผลจะทำให้ร่างกายได้รับปริมาณของวิตามินบี และวิตามินซีที่พอเพียงกับความต้องการของร่างกายต่อวันได้โดยไม่ต้องเพิ่มจากแหล่งอื่น

๑. ดับกระหาย คลายร้อน อากาศร้อน ๆ ทำให้รู้สึกกระหายน้ำได้ง่าย ๆ และน้ำมะพร้าวอ่อนก็เป็นตัวช่วยดับกระหายคลายร้อนที่ดี เพราะมะพร้าวอ่อนเป็นผลไม้ที่มีฤทธิ์เย็น อีกทั้งยังมีกลูโคสและฟรักโทสในปริมาณมาก ร่างกายจะสามารถนำไปใช้เป็นพลังงานได้ทันที

๒. เป็นเกลือแร่จากธรรมชาติ เราสามารถดื่มน้ำมะพร้าวแทนเครื่องดื่มเกลือแร่หลังจากออกกำลังกายหรือท้องเสียได้ด้วย เพราะในน้ำมะพร้าวมีโพแทสเซียม โซเดียม แคลเซียม แมกนีเซียม ฟอสฟอรัส

และวิตามิน ซึ่งเป็นสารอาหารชนิดเดียวกับในเครื่องดื่มเกลือแร่ แต่เป็นเกลือแร่ที่มาจากธรรมชาติ จึงช่วยบรรเทาอาการเหนื่อยล้าอ่อนเพลีย และลดอาการขาดน้ำได้ดี

๓. บำรุงผิว ชะลอริ้วรอย น้ำมะพร้าวเป็นแหล่งของสารอาหารมากมาย ทั้งโพแทสเซียม แคลเซียม แมกนีเซียม รวมทั้งวิตามินซี ที่ช่วยปกป้องผิวจากแสงแดด ช่วยสมานแผล และช่วยให้ผิวกระชับเต่งตึง

กะลามะพร้าว วัสดุเหลือใช้อย่างหนึ่งของมะพร้าวคือ “กะลามะพร้าว” ในอดีตเมื่อเอาเนื้อออกใช้ประโยชน์หมดแล้วก็พิเศษวัสดุที่ไม่ค่อยมีราคาค่างวดสักเท่าไร คนสมัยก่อนมักนำไปใช้ทำเชื้อเพลิง หรือทำเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น กระจับปี่ ตักน้ำ ทัพพี ถ้วยชาม ฯลฯ ความสำคัญของกะลามะพร้าวในสมัยก่อนมีค่าไม่มากนัก และมักจะมีการเปรียบเปรยคนที่ใช้ชีวิตอย่างไร้คุณค่าว่าเหมือนกับกะโหลกกะลา

วัสดุเหลือใช้จากผลมะพร้าว สามารถนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าได้มากมาย ได้แก่ ทำถ่านหุงต้ม น้ำควันถ่านสำหรับใช้ป้องกันมอดแมลง ประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ และอุปกรณ์งานครัว

รากมะพร้าว เป็นเส้นยาว เหนียวมาก ใช้สานเป็นผลิตภัณฑ์ใช้สอย จำพวกตะกร้า ถาด ภาชนะสำหรับดอกไม้หรือใส่ของต่าง ๆ ประดิษฐ์เป็นหัตถกรรมของที่ระลึก นอกจากนี้ยังสามารถนำมาต้มดื่ม ช่วยขับปัสสาวะ แก้ท้องเสีย และอมรักษาอาการปากเจ็บได้ด้วย

ลำต้นมะพร้าว มีลำต้นเดียว ไม่แตกแขนง มีรอยแผลจากการหลุดร่วงของใบตลอดลำต้น สามารถคำนวณอายุของต้นมะพร้าวได้จากรอยแผลนี้ คือ ในปีหนึ่งมะพร้าวจะสร้างใบประมาณ ๑๒ - ๑๔ ใบ ดังนั้นใน ๑ ปี จะมีรอยแผลที่ลำต้น ๑๒ - ๑๔ รอยแผล เมื่อมะพร้าวหมดอายุหรือถูกโค่นทิ้งแล้ว ลำต้นมะพร้าวยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น ทำเฟอร์นิเจอร์ ไม้เท้า ไม้ทำฝานั่งอาคารบ้านเรือน ทำรั้ว กระจาด ต้นไม้ และตกแต่งจัดสวน เป็นต้น

กาบมะพร้าว คือ เปลือกมะพร้าวที่ป็นเอาใยออก หรือ ปั่นให้ใยละเอียด เป็นขุย ๆ ละเอียดประมาณเม็ดทราย แห่งสนิท (ไม่ใช่เปลือกสับ) เป็นเศษเหลือของโรงงานทำเส้นใยมะพร้าวซึ่งได้ทูปกาบมะพร้าวเพื่อนำเส้นใยไปทำเบาะนั่ง เศษเหลือเหล่านี้เป็นผง ๆ มีคุณสมบัติเบา อุ่นน้ำได้ดี และเก็บความชื้นไว้ได้นาน เมื่อจะใช้ต้องพรมน้ำให้ขุยมะพร้าวมีความชื้นพอเหมาะ ไม่แฉะ และไม่แห้งเกินไป เหมาะสำหรับการควั่นตอนกิ่งไม้ เพื่อเพาะชำต้นไม้อ่อน

นำเส้นใยไปถักทอสำหรับใช้รองรับภาชนะกันแรงกดทับ ส่วนขุย (ผงที่แยกจากเส้นใย) ใช้ทำปุ๋ย และเป็นส่วนผสมสำหรับเพาะพันธุ์พืช

มะพร้าวกับพิธีกรรม

มะพร้าวมีประโยชน์มากมาย นอกจากนำมาทำอาหารคาวหวานแล้ว ยังมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยมาแต่โบราณ ตั้งแต่เกิดจนตาย ประเพณีเกี่ยวกับการทำขวัญทารกที่เกิดใหม่ จะใช้มะพร้าวทิ้งอกมีใบแล้ว ๑ คู่มาเข้าพิธีด้วย เรียกว่า มะพร้าวทอง มะพร้าวเงิน ซึ่งจะใช้กระดาษทองและกระดาษเงินปิดที่มะพร้าวอย่างละผล ซึ่งเมื่อทำพิธีสมโภชเสร็จแล้วจะนำมะพร้าวไปปลูกพร้อมกับฝักรกของเด็ก ซึ่งที่ฝักรกเด็กตรงนั้นเป็นความเชื่อที่จะเป็นที่ปลูกบ้านสร้างเรือนต่อไป

มะพร้าวกับความเชื่อ มีความเชื่อว่าการปลูกต้นมะพร้าวทางทิศตะวันออกเฉียงของบ้านจะอยู่เย็นเป็นสุข ไม่มีการเจ็บไข้ได้ป่วย และยังเป็นมิ่งขวัญสำหรับคนเกิดปีชวดและปีเถาะอีกด้วย ส่วนในพิธีกรรมทางศาสนาจะจัดให้มีเครื่องสังเวทเป็นมะพร้าวอ่อน เพราะเชื่อว่าเป็นตัวแทนแห่งความอุดมสมบูรณ์ การดื่มน้ำมะพร้าวก็เพื่อความบริสุทธิ์ มงคล นอกจากนี้ยังใช้น้ำมะพร้าวล้างหน้าศพอีกด้วย เพราะมีความเชื่อว่าน้ำมะพร้าวเป็นน้ำที่บริสุทธิ์ ทำให้ผู้ตายเกิดความผ่องใส สงบจิตใจลงได้ และเดินทางไปยังภพภูมิหน้าได้อย่างเป็นสุข (ที่มา : ตำราพรหมชาติฉบับหลวง)

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

ความรู้จากประโยชน์ต้นมะพร้าว. (๒๕๖๔). สืบค้นเมื่อ ๒๓ มีนาคม.

เข้าถึงได้จาก <https://www.kroobannok.com/blog/10605>

ตำราพรหมชาติ ร.ศ. 120. (๒๕๖๔). **โครงการศึกษาประวัติศาสตร์**

และภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: รามการพิมพ์.

มะพร้าว. (๒๕๖๔). สืบค้นเมื่อ ๒๓ มีนาคม. เข้าถึงได้จาก [https://](https://th.wikipedia.org/wiki)

th.wikipedia.org/wiki

เรียงความ เรื่องมะพร้าว. (๒๕๖๔). สืบค้นเมื่อ ๒๓ มีนาคม. เข้าถึง

ได้จาก <https://diarylif81.wordpress.com>

บุคคลอ้างอิง

ประเสริฐ เมืองเกิด. (๒๕๖๔). อายุ ๗๐ ปี บ้านเลขที่ ๘๐ หมู่ ๘

ตำบลสะเตียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,

๓๐ มกราคม.

เปลี่ยน หมื่นราม. (๒๕๖๔). อายุ ๘๓ ปี บ้านเลขที่ ๘/๑ หมู่ ๘ ตำบล

สะเตียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๓๐

มกราคม.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดอกอ้อ ขวัญนิน

รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ดอกไม้จันทน์: วิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาด

การจัดงานศพในอดีตที่เทคโนโลยีด้านการแพทย์ยังไม่มี ความเจริญก้าวหน้าเฉกเช่นปัจจุบัน วิธีการเก็บรักษาศพเพื่อไม่ให้มี กลิ่นเหม็นของศพโบราณที่ผ่านกระบวนการลองผิดลองถูกจนได้วิธีที่ ดีที่สุด คือต้องใช้ “ไม้จันทน์” เพราะไม้จันทน์มีลักษณะแห้งนำไป ใส่ในไฟนอกจากจะเป็นเชื้อไฟอย่างดีแล้ว เมื่อไฟไหม้ยังมีกลิ่นหอม อบอวลไปทั่ว สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่สั่งสมและถ่ายทอดออกมา จนสามารถใช้แก้ปัญหาในการดำรงชีพได้ (วิมล จิโรจพันธ์, ๒๕๔๘)

ตามความเชื่อของคนรุ่นเก่า กลิ่นหอมจาก “ไม้จันทน์” จะนำทางดวงวิญญาณของผู้ที่ล่วงลับไปสู่สวรรค์ และการใช้ไม้จันทน์กับศพ จะไม่นิยมใช้กับสามัญชนทั่วไป เพราะไม้จันทน์เป็นของสูง ของต้องห้าม และมีราคาแพงมาก ผู้ที่สามารถครอบครองได้มีเพียงแค่กษัตริย์ และผู้มีตระกูลสูงเท่านั้น โดยนิยมนำมาทำเป็นหีบศพ ใช้เป็นพินในการฌาปนกิจศพ และโกศสำหรับบรรจุศพเจ้านายชั้นสูง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ โดยกรมพระยาดำรงราชานุภาพ จึงได้คิดค้นให้นำไม้จันทน์มาทำเป็นแผ่นบาง ๆ มัดเป็นช่อ และเรียกว่า “ดอกไม้จันทน์” เพื่อให้ผู้ที่มาร่วมงานศพได้นำไปวางที่เผาศพเพื่อส่งดวงวิญญาณ ต่อมาจึงแผ่ขยายการใช้ดอกไม้จันทน์ในหมู่สามัญชน (กรุงเทพฯมรดกโลก, ๒๕๕๖)

หากจะกล่าวถึง “ดอกไม้จันทน์” ในยุคปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ปฏิเสธไม่ได้ว่าระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ถูกกระทบแน่นอน ดอกไม้จันทน์จึงเป็นเพียงดอกไม้ในเชิงสัญลักษณ์ของงานศพเท่านั้น เพราะไม้จันทน์กลายเป็นวัสดุดิบหายากในยุคปัจจุบัน หลายท้องถิ่นได้เลือกวัสดุทดแทนที่มีราคาถูก หาได้ง่ายในชุมชน แต่ยังคงรูปแบบของดอกไม้จันทน์ไว้ เช่นเดียวกับ “หมู่บ้านโนนสะอาด” ตำบลดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ได้ใช้ภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่ามาปรับรูปแบบ แนวคิด สู่การสร้างเศรษฐกิจให้ชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง โดยคนในชุมชนบ้านโนนสะอาด จะใช้เวลาว่างของผู้ว่างงาน ผู้สูงอายุ และเยาวชนในหมู่บ้าน มาเรียนรู้งานฝีมือจากวิทยากรชุมชน ไม่เพียงส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชน แต่ยังเป็นการรักษาภูมิปัญญาควบคู่กับการสร้างงานอีกทางหนึ่ง (อินทรา เกิดไทย, ๒๕๖๓)

“ดอกไม้จันทร์” กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

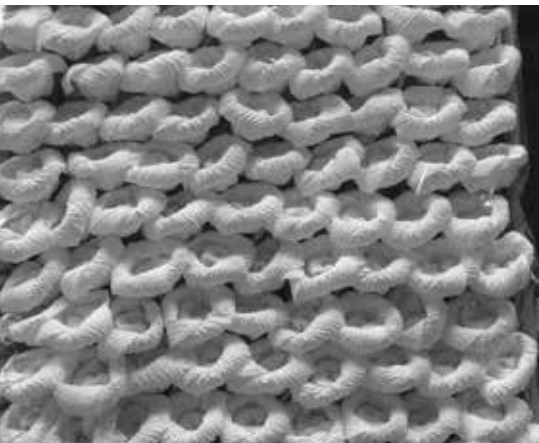
กลุ่มดอกไม้จันทร์บ้านโนนสะอาด ตั้งอยู่หมู่ที่ ๘ ตำบลดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่บ้านหรือนายอรุณ ปิ่นนาง โดยผู้ใหญ่อรุณ ปิ่นนาง มีอาชีพเสริมอีกทางคือการทำบริการรับจัดงานศพแบบครบวงจร ประกอบกับรัฐบาลได้มีนโยบายสนับสนุนเรื่องการผลักดันให้มีกระบวนการสร้างรายได้ให้กับประชาชนทุกระดับโดยส่งเสริมการรวมตัวเพื่อดำเนินเศรษฐกิจระดับชุมชน ผู้ใหญ่อรุณจึงมีแนวคิดร่วมกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านในการสร้างอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน ด้วยผู้ใหญ่อรุณมีต้นทุนด้านอาชีพที่สามารถกระจายและสร้างงานให้กับชุมชนได้ จึงมีการรวมตัวของคนในชุมชนบ้านโนนสะอาด เกิดเป็นวิสาหกิจชุมชน “ดอกไม้จันทร์” ขึ้นมา (อรุณ ปิ่นนาง, ๒๕๖๓)

ปัจจุบันชุมชนบ้านโนนสะอาดมีผู้สูงอายุที่อยู่บ้านแทบทุกครัวเรือนที่ไม่สามารถออกไปทำงานได้โดยรายได้หลักจะได้จากลูกหลาน และเบี้ยผู้สูงอายุจากรัฐบาลเป็นเงินเพื่อช่วยเหลือรายเดือนสำหรับผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป หรือไม่ก็รับจ้างทำงานที่สามารถทำอยู่ที่บ้านได้เช่น การลอกหอม กวนมะม่วง ตากพริก ซึ่งบางครั้งสภาพผิวที่ไม่สามารถทนต่อสารเคมีตกค้าง หรือแดดที่แรงจัด ทำให้ต้องเสียค่ายาและค่ารักษาพยาบาล การรวมกลุ่มทำ “ดอกไม้จันทร์” จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ทำให้คนในชุมชนหันมาสนใจเพราะสามารถทำในเวลาว่างสำหรับผู้ที่มีอาชีพทำการเกษตร ทำสวน ส่วนผู้สูงอายุนั้นทำเพื่อเป็นอาชีพหลักนอกเหนือจากเงินที่ลูกหลานได้ส่งมาให้ในแต่ละ

เดือนทำให้มีรายได้เพียงพอที่จะใช้จ่ายในครัวเรือนแต่ละเดือน (บุญมี มีสวัสดิ์, ๒๕๖๓) กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านโนนสะอาด เกิดจากการมีแนวคิดในการนำต้นทุนเชิงเศรษฐกิจในชุมชนมาต่อยอดเพื่อสร้างรายได้ผ่านการประดิษฐ์ “ดอกไม้จันทน์” โดยคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการคิด การร่วมวางแผนการร่วมลงมือปฏิบัติจึงเกิดเป็นการส่งเสริมรายได้ที่ยั่งยืนในปัจจุบัน

ผู้ใหญ่อรุณ ปิ่นนาง ยังกล่าวอีกว่าเกือบทุกครัวเรือนในชุมชนบ้านโนนสะอาด โดยหลักจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ รองลงมาคือผู้ว่างจากงานเกษตรกรรม และเยาวชนในชุมชน ได้ประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์มาส่งที่กลุ่ม “ดอกไม้จันทน์” และทางกลุ่มได้รับซื้อไว้หมดเพราะงานศพมีแทบทุกวัน บางครั้งการประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์ไม่เพียงพอต่อการใช้จัดงานก็มี และเพื่อให้ได้ผลผลิตที่เพียงพอต่อการใช้งาน อีกทั้งยังสร้างรายได้ให้คนในพื้นที่ ทางกลุ่มจึงมีการส่งเสริมงานฝีมือจากวิทยากรในชุมชนเพื่อสร้างคนสร้างงานขึ้นเท่าตัว โดยวัสดุอุปกรณ์ทางกลุ่มจะมีไว้ให้ชาวบ้านเบิกสำหรับประดิษฐ์ก่อนเพื่อความสะดวก รวดเร็ว และเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน เมื่อประดิษฐ์เสร็จเรียบร้อยแล้วต้องนำดอกไม้จันทน์มาเรียงใส่ถุงพลาสติกจำนวน ๑๐๐ ดอก ซึ่งราคาจะอยู่ที่ ๗๐ บาท ส่วนดอกไม้จันทน์ที่เป็นชอนนำมาเรียงใส่ถุงพลาสติกจำนวน ๕ ช่อ ราคาจะอยู่ที่ ๑๐๐ บาท รายได้ขึ้นอยู่กับความชำนาญงาน ความขยันของแต่ละบุคคล

ดอกไม้จันทร์เรียงใส่ถุงพลาสติก
จำนวน ๑๐๐ ดอก
(ภาพ: ดอกอ้อ ขวัญนิน
เมื่อ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๔)

ดอกไม้จันทร์เรียงใส่ถุงพลาสติก
จำนวน ๕ ซ่อ
(ภาพ: ดอกอ้อ ขวัญนิน
เมื่อ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๔)

- ▲ วัสดุอุปกรณ์ที่ทางกลุ่ม “ดอกไม้จันทร์” ให้ชุมชนเบิกสำหรับงานประดิษฐ์
(ภาพ: ดอกอ้อ ขวัญนิน เมื่อ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๔)

การรวมกลุ่มส่งเสริมงานฝีมือประดิษฐ์ “ดอกไม้จันทน์”
จากวิทยากรในชุมชนบ้านโนนสะอาด
▼ (ภาพ: มนชยา คล้ายไศก เมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓)

บทความฉบับนี้ต้องการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโนนสะอาด ตำบลดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ในการขับเคลื่อนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งสู่ชุมชนโดยการนำต้นทุนเชิงเศรษฐกิจในท้องถิ่น คือธุรกิจบริการรับจัดงานศพแบบครบวงจร มาต่อยอดเพื่อสร้างรายได้เสริมผ่านการประดิษฐ์ “ดอกไม้จันทน์” โดยใช้ภูมิปัญญาด้านหัตถศิลป์ของคนในชุมชนสู่การถ่ายทอดองค์ความรู้แบบเชิงรุก ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนมีปัจจัยสำคัญคือ ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน ระบบเครือข่าย และกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำและชุมชน นำไปสู่รูปแบบที่สามารถนำไปต่อยอดกับชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียงได้อย่างน่าสนใจ

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

วิมล จิโรจพันธ์. (๒๕๔๘). **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (๒๖๖๖). **ดอกไม้จันทร์**. ศูนย์
จำหน่ายสินค้า OTOP อยุธยาพาวิลเลียน: กรุงเทพมหานคร.

บุคคลอ้างอิง

บุญมี มีสวัสดิ์. (๒๕๖๓). อายุ ๖๓ ปี บ้านเลขที่ ๕๑ บ้านโนนสะอาด
หมู่ ๘ ตำบลดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๐ ธันวาคม.

อรุณ ปิ่นนาง. (๒๕๖๓). อายุ ๕๒ ปี บ้านเลขที่ ๑๓๘ บ้านโนนสะอาด
หมู่ ๘ ตำบลดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๐ ธันวาคม.

อินทิรา เกิดไทย. (๒๕๖๓). อายุ ๕๔ ปี บ้านเลขที่ ๑๙๔ บ้านโนนสะอาด
หมู่ ๘ ตำบลดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๐ ธันวาคม.

ผู้เขียน

นางนิภา พิลาเกิด

นักวิชาการวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ชั้นหมากเบ็ง: วัฒนธรรมและความศรัทธา สู่เครื่องบูชาจากงานฝีมือ

ภูมิปัญญาเป็นความคิดทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยาวนานและสังคมไทยมีภูมิปัญญาอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งภูมิปัญญานอกจากแสดงถึงความเป็นไทย ความเป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่งแล้ว ยังเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญและพัฒนาการของมนุษย์ในชาติไทย เพราะภูมิปัญญาถือว่าเป็นสิ่งละเอียดอ่อน ซึ่งชาติที่เจริญแล้วมักมีสังคมที่สงบสุข ร่มเย็น ไม่ระส่ำระสายมีความเป็นอิสระ จึงจะสามารถสร้างสรรค์และสั่งสมภูมิปัญญาเฉพาะตนขึ้นมาได้ (จักรพันธ์ โสมะเกษตริน, ๒๕๕๑) ทั้งนี้การสั่งสมภูมิปัญญาเฉพาะของคนที่มียู่เป็นจำนวนมากนั้น บางพื้นที่มีการสร้างภูมิปัญญาที่ใช้ในพื้นที่ของตน เรียกได้ว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสังเกตทักษะ และความรู้เฉพาะตัวของแต่ละบุคคลที่มาจากประสบการณ์ จากความคิด ตลอดจนการประดิษฐ์คิดค้นของชาวบ้านในรูปแบบของวัตถุ และสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ (พรธิดา วิเชียรปัญญา, ๒๕๔๗)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเกี่ยวข้องกับการที่มนุษย์ได้รู้จักวิธีการนำวัตถุดิบที่อยู่ใกล้ตัวมาดัดแปลงเป็นสิ่งของเครื่องใช้จากขั้นตอนที่ง่ายจนวิวัฒนาการสู่ความละเอียดอ่อน ประณีตงดงามในเชิงศิลปะ และประโยชน์ใช้สอย จนสามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้เป็นอย่างดีและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน กรรมวิธีดังกล่าวช่วยให้มนุษย์ได้ผลิตสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก โดยเรียกสิ่งประดิษฐ์นั้นว่า หัตถกรรม อันหมายถึง การสร้างสิ่งของเครื่องใช้ด้วยมือ เครื่องมือ และภูมิปัญญาเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน (กนกพร ฉิมพลี, ๒๕๕๕)

นอกจากภูมิปัญญาแล้วมนุษย์เมื่ออยู่รวมกันก็มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การพัฒนาของมนุษย์ได้มีการเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ในแต่ละชนชาติก็มีความเชื่อและความศรัทธาที่แตกต่างกันออกไป สิ่งเหล่านี้ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคมรับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิต ประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคม โดยเฉพาะศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีไทยมากที่สุด และชี้ให้เห็นว่าชาวไทยให้ความสำคัญในการบำรุงพุทธศาสนาด้วยศิลปกรรมที่งดงาม เพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาตั้งแต่โบราณกาลมา (บัญชา ธนบุญสมบัติ, ๒๕๕๒)

การแสดงความเคารพบูชาในศาสนาพุทธก็มีกิจกรรมที่ต่างกันอย่างออกไปดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่สิ่งหนึ่งที่ได้รับการยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาของชาวไทยหล่ม ในจังหวัดเพชรบูรณ์ก็คือ การทำขันหมากเบ็ง หรือขันหมากเบญจ

ซึ่งวีระพงศ์ มีสถาน (๒๕๖๑) ได้ให้ความหมายของชั้นหมากเบ็ง หรือชั้นหมากเบญจ ว่าเป็น พานพุ่มดอกไม้ที่ใช้เป็นพานพุ่มบูชาใน พิธีกรรม และบูชาพระรัตนตรัยในวันอุโบสถ หรือวันสำคัญทางพระ- พุทธศาสนา รวมทั้งการนำไปบูชาวิญญานบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยนำไปวางไว้ตามเสารั้ววัด หรือหลักเส (ธาตุทำด้วยไม้แก่น แกะ สลักสวยงามเจาะให้เป็นช่องสี่เหลี่ยมขนาดสี่นิ้วฟุต สำหรับบรรจุอัฐิ) ซึ่งนิยมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ชั้นหมากเบ็ง ทำจากใบตอง เป็นรูปกรวยคว่ำหลาย ๆ อัน ตริ่ง ให้เป็นชุดเดียวกันด้วยไม้กลัด ที่ส่วนปลายประดับด้วยดอกไม้เล็ก ๆ หรืออาจแซมด้วยดอกไม้หลากสีในชอกหลีบของกรวยก็ได้ คำเรียก ว่า ชั้นหมากเบ็งนี้ น่าจะมีพัฒนาการมาจากเดิมที่มีการนำสิ่งของไป มอบหรือสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือบูชาครู โดยบรรจุลงในชั้น ซึ่งหาก จะมองในแง่ความหมายของคำโบราณว่า ชั้น น่าจะมีพัฒนาการจาก การที่ผู้คนรู้วิธีพับใบไม้ทำเป็นกรวยเพื่อเป็นภาชนะวางน้ำหรือเพื่อ บรรจุสิ่งของ ภายหลังเกิดพัฒนาการด้านโลหะ แล้วมีการทำภาชนะ ใช้ตักหรือใช้บรรจุ กลายเป็นรูปทรง “ชั้น” ดังที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน จนคำเรียกชั้นที่ประดิษฐ์จากใบไม้หรือเครื่องจักสานได้เลื่อนหายไปจาก ภาษาของคนทั่วไป ยิ่งเหลือแต่นำมาเรียกชั้นหมากเบ็ง ชั้นกะหย่อง เป็นต้น

คำว่า หมาก เป็นเสียงเพิ่มเพื่อสื่อความว่าเป็นชั้นหรืออัน ดังจะพบว่ามีการใช้ หมากจก (จอบ) หมากหัวใจ (หัวใจ) ส่วนคำว่า

เบ็ง เป็นคำที่เปลี่ยนเสียงไปจากคำบาลีว่า เบญ หรือ เบญจ แปลว่า ห้า รวมความจึงหมายถึง ชั้นห้า นั่นเอง การใช้ชั้นหมากเบ็ง มีปรากฏในแถบลุ่มน้ำโขง ชี มูล รวมถึงลุ่มน้ำกก ปิง วัง ยม และน่าน ยิ่งเห็นชัดมากยิ่งขึ้นถ้าหากจะเปรียบเทียบกับคนลุ่มน้ำเจ้าพระยาหรือลุ่มน้ำตาปี เพราะพื้นที่สองลุ่มน้ำเหล่านี้จะไม่มีวัฒนธรรมของการทำชั้นหมากเบ็ง และไม่เรียกชั้นหมากเบ็ง

การทำชั้นหมากเบ็ง

การทำชั้นหมากเบ็ง เป็นการทำเพื่อบูชาพระรัตนตรัยในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมไปถึงการบูชาวิญญานบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว และจากการสันนิษฐาน คำว่า “เบ็ง” น่าจะเป็นการกลายเสียงมาจากคำว่า “เบญจ” ที่แปลว่า ห้า และ ห้า ในที่นี้ หมายถึง ชั้น ๕ ของมนุษย์ตามคติทางพระพุทธศาสนา (ระวาง บุญสิงห์ และ คณษะ, ๒๕๖๔)

การทำชั้นหมากเบ็ง ที่นิยมทำและใช้ในการประกอบพิธีกรรม ทั้งทางพิธีพุทธและพิธีพราหมณ์จะมีอยู่ ๒ ชนิด คือ

แบบ ๕ ชั้น คือ ซ่อนทับกรวยใบตองและประดับดอกไม้ขึ้นไป ๕ ชั้น อันมีความหมายถึงชั้นทั้ง ๕ หรือที่ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า เบญจชั้น์ ได้แก่

รูป คือ ส่วนประกอบฝ่ายรูปธรรมทั้งหมด อันได้แก่ ร่างกาย และพฤติกรรม สสารและพลังงานด้านวัตถุ

เวทนา คือ ความรู้สึก สุข ทุกข์ ซึ่งเกิดจากผัสสะทางประสาททั้ง ๕ และใจ

สัญญา คือ ความกำหนดได้ หมายรู้ อันเป็นเหตุให้เกิดอารมณ์

สังขาร คือ คุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต

วิญญาณ คือ การรับรู้ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ได้สัมผัส ได้กลิ่น ได้รับรส ซึ่งทั้งหมดก็เป็นการรวบรวมขั้นทั้ง ๕ และสำรวมเพื่อน้อมบูชาพระรัตนตรัย

แบบ ๘ ชั้น คือ ซ้อนทับกรวยใบตองและประดับดอกไม้ขึ้นไป ๘ ชั้น อันมีความหมายที่แสดงถึง ธาตุทั้ง ๔ ที่รวมกันทั้ง ๘ ชั้น เป็นร่างกายทั้ง ๓๒ ประการซึ่งก็หมายถึง การนอบน้อมกายทั้งหมดเพื่อสักการบูชา

วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำชั้นหมากเบ็ง ประกอบไปด้วย

๑. ใบตองตานี	๔. ขามหรือพาน
๒. แม็กเย็บกระดาษ	๕. ดอกไม้สำหรับประดับตกแต่ง
๓. กรรไกร	

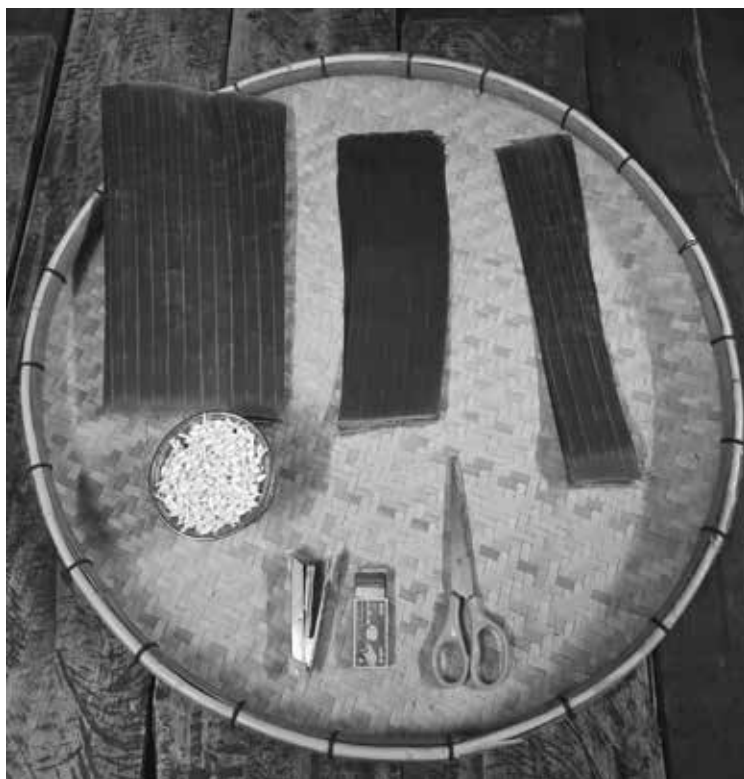

◀ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำชั้นหมากเบ็ง

ขั้นตอนและวิธีการทำชั้นหมากเบ็ง

เริ่มจากการเซ็ดใบตองให้สะอาดและฉีกใบตองให้มีขนาด ดังนี้

๑. ใบตองขนาด ๒ นิ้ว จำนวน ๒๐ แผ่น ใช้สำหรับกรวย ๕ ชั้น
๒. ใบตองขนาด ๕.๕ นิ้ว จำนวน ๒ แผ่น สำหรับทำกรวยข้าว
๓. ใบตองขนาด ๘ นิ้ว จำนวน ๑ แผ่น ใช้สำหรับ ฟันกลีบ
ปิดเกล็ดกรวย

▲ ภาพใบตองขนาดต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำชั้นหมากเบ็ง

วิธีการพับ

๑. การม้วนกรวย นำใบตอง ๒ แผ่นที่ฉีกไว้มาประกบกัน ให้ทางปลายอ่อนทั้ง ๒ แผ่นสลับกัน แล้วม้วนให้เป็นกรวยให้ปลายอ่อนอยู่ข้างนอก ตัดปากกรวยให้เรียบใช้แม็กเย็บกระดาษเย็บ ความสูงจากยอดประมาณ ๕.๕ นิ้ว เส้นผ่าศูนย์กลาง ๒.๕ นิ้ว - ๓ นิ้ว

๒. การพับกลีบ มือซ้ายถือข้างอ่อน จับริมใบตองตอนกลาง มือขวาพับเฉแบ่งเป็น ๔ ส่วนแล้วปิดริมซ้ายตกลงมาทับรอยพับตรงกลาง พับทั้งหมด ๒๐ แผ่น

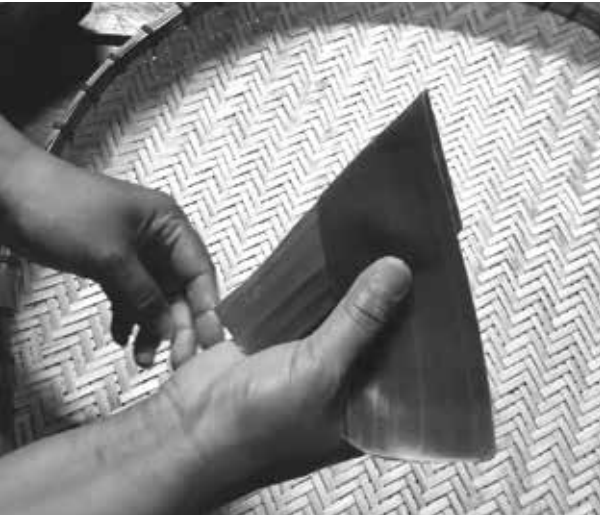
๓. การพับกลีบประกอบตัวแม่ มีทั้งหมด ๔ แถว โดยมือซ้ายจับตัวแม่ มือขวาจับกลีบที่พับไว้ทาบกัตัวแม่ใช้ไม้กลัดทับซ้อนกลีบเป็นชั้น ๆ จำนวน ๔ แถว ๆ ละ ๕ ชั้นหรือ ๘ ชั้น

๔. การพับผ้าถุง หรือ การมอบ พับผ้าถุงโดยพับครึ่งใบตอง พันรอบฐานปิดโคนกลีบสุดท้ายกว้าง ๔ นิ้ว ใช้ไม้กลัดหรือลวดเย็บ และตัดแต่งฐานให้เรียบร้อย ประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ เช่น ดอกกรัก ดอกพุด (นิยมใช้ดอกไม้สีขาว) หรือดอกดาวเรือง

◀ ภาพการม้วนกรวยใบตอง

การพับกลีบชั้นหมากเบ็ง ▼ ▼ การพับกลีบประกบตัวแม่ชั้นหมากเบ็ง

◀ การพับผ้านุ่งชั้นหมากเบ็ง

ปัจจุบันภูมิปัญญาด้านการทำชันหมากเบ็ง ที่ชาวไทหล่ม ได้ยึดถือปฏิบัติและใช้เป็นเครื่องสักการบูชาสืบเนื่องมาตลอดจนถึงปัจจุบันนับวันจะสูญหายไป เนื่องจากผู้ชำนาญการในการทำชันหมากเบ็งมีจำนวนน้อยและอายุมากแล้ว ประกอบกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมเปลี่ยนไปทั้งด้านความเชื่อและการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป ในขณะที่การทำชันหมากเบ็งเป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือ ความประณีต และความอดทนเป็นอย่างสูง จึงทำให้ภูมิปัญญาด้านนี้ไม่เป็นที่สนใจของบุคคลทั่วไป ผู้เรียบเรียงจึงได้จัดทำการบันทึกรวบรวมข้อมูล เพื่อความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ข้อมูลให้แก่ผู้ที่มีความสนใจศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่อไป

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ฉิมพลี. (๒๕๕๕). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานกรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- จักรพันธ์ โสมเกษตริน. (๒๕๕๑). **การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น
ศรีสะเกษเพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- โชติ ศรีสวรรณ. (๒๕๕๑). **ประเพณีเดือนสิบสอง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
สถาพรบุ๊คส์.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. (๒๕๔๗). **การจัดการความรู้พื้นฐานและการ
ประยุกต์ใช้**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: ธรรมกมลการพิมพ์.
- บัญชา ธนบุญสมบัติ. (๒๕๕๒). **เปิดกรุเวลาผ่าอารยธรรม**. กรุงเทพฯ:
ฐานการพิมพ์ จำกัด.

บุคคลอ้างอิง

- ระวาง บุญสิงห์. (๒๕๖๔). อายุ ๗๓ ปี บ้านเลขที่ ๒ หมู่ ๓ ตำบล
หล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒
กุมภาพันธ์.
- ศิริ บุญคง. (๒๕๖๔). อายุ ๖๗ ปี บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๓ ตำบลหล่มเก่า
อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒ กุมภาพันธ์.
- สมทรง ต่างรัตน์กุล. (๒๕๖๔). อายุ ๗๓ ปี บ้านเลขที่ ๙๕ หมู่ ๔
ตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๒ กุมภาพันธ์.
- สมาน บุญท้าย. (๒๕๖๔). อายุ ๗๔ ปี บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๓ ตำบล
หล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒
กุมภาพันธ์.

ผู้เขียน

นางสาวกัญญาภัค ดีदार

บุคลากร

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

วัดตาล อำเภอลำทะเมนชัย

วัด เป็นสถานที่ทางพระพุทธศาสนา ที่ชาวพุทธอย่างเรานับถือ และวัดยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ถ่ายรูป และยังมีมุมให้กราบไหว้ เราทุกคนต่างรู้ว่า “วัด” นั้นหมายถึงศูนย์รวมจิตใจ เพราะมีหน้าที่เผยแผ่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้ปฏิบัติตนเป็นคนดีและมีศีลธรรม วัดเป็นศาสนสถานของชาวพุทธศาสนา วัดเป็นที่ให้ความรู้ให้ทั้งการศึกษาแก่ประชาชนในชุมชน วัดคือสถานที่จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดมีไว้เพื่อศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น ศีลห้าที่ประชาชนต้องรู้และน้อมนำมาปฏิบัติ เพื่อทำให้ชีวิตพ้นทุกข์ไปในระดับหนึ่งซึ่งเป็นระดับพื้นฐานของเรา เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่พูดปด ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินิन्दในกาม ไม่เสพติดสิ่งเสพติดเหล่านี้ เป็นต้น **พระสงฆ์** เป็นผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาสืบทอดต่อจากพระพุทธเจ้า เป็นสาวกของพระศาสดาช่วยแนะนำคำสั่งสอนด้านศีลธรรมให้พุทธมามกะได้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ตามหลักของพระพุทธศาสนาสืบไป

วัดตาล เมื่อกล่าวถึงวัดในอำเภอหล่มเก่า หนึ่งในชื่อวัดที่คนในอำเภอหล่มเก่าและชุมชนใกล้เคียงคงจะคุ้นหูและนึกถึงเป็นลำดับต้น ๆ ของอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ คงมีชื่อของ “วัดตาล” วัดที่มีความสำคัญแก่ชุมชนวัดตาลเป็นอย่างมาก ตั้งแต่การอยู่อาศัยของชาวชุมชนวัดตาลที่อยู่ในบริเวณของพื้นที่วัดซึ่งมีการให้ชาวบ้านสามารถเช่าอยู่อาศัยตั้งแต่สมัยแรกเริ่มและสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน

วัดตาล ตั้งอยู่เลขที่ ๗๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินที่ตั้งวัดเนื้อที่ ๕ ไร่ ๘ ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือ ยาว ๔๕ วา ติดต่อกับหมู่บ้าน ทิศใต้ ยาว ๔๕ วา ติดต่อกับหมู่บ้าน ทิศตะวันออก ยาว ๔๐ วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ มีที่ดินที่ธรณีสงฆ์ จำนวน ๑ แปลง อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของวัด ริมหมู่บ้านเป็นทุ่งนา มีเนื้อที่ ๑๑ ไร่ ตาม นส. ๓ เลขที่ ๘๘ สภาพภูมิประเทศ วัดตั้งอยู่ในพื้นที่ราบ ย่านชุมชนหนาแน่น ได้สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๐๓ กล่าวกันว่าเจ้าเมืองลม หรือเมืองหล่มเก่า เป็นผู้สร้าง ต่อมาเจ้าแม่เข็มทองนำบุตรธิดาจัดสร้างวิหารใหญ่ขึ้นเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปองค์ใหญ่ เสนาสนะอื่นมีอุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ จำนวน ๓ หลัง สำหรับปูชนียวัตถุ และพระพุทธรูปปูนปั้น ๒ องค์ สร้างด้วยไม้จันทร์ ๔ องค์ และหลวงพ่อใหญ่รอยพระพุทธรูปบาทจำลอง วัดนี้ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ประมาณ ปี พ.ศ. ๒๔๓๐ เขตวิสุงคามสีมากว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๘๐ เมตร มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา ๒ รูป สามเณร ๘ รูป

▲ ศาลเจ้าแม่เข็มทอง

(ภาพ: วิโรจน์ ทุ่งทอง เมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓)

เจ้าอาวาสที่ทราบนามในระยหลังมี ๒ รูป คือ รูปที่ ๑ พระอธิการทองรักษ์ สุทนโต พ.ศ. ๒๕๒๐ – ๒๕๒๔ รูปที่ ๒ พระแสงสุตธมโม เจ้าอาวาสที่สืบทราบนามในระยภายหลัง ได้แก่ ครูบาสิ่งห์ครูบาทม ครูบาคำ ครูบาตาว เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน คือพระครูสถิตพัชรธรรม พ.ศ. ๒๕๓๘ – ปัจจุบัน

วัดตาล เป็นวัดที่เก่าแก่วัดหนึ่งของอำเภอหล่มเก่า มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ และนำศึกษาของอนุชนรุ่นหลัง มีประวัติเล่าสืบต่อกันมาว่า สมัยยุคต้นกรุงสุโขทัย ได้มีการสถาปนาพ่อขุนบางกลางหาวขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ ทรงพระนามว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ นั้น ในระยะต่อมาได้มีพระราชวงศ์ของพระมหากษัตริย์อพยพมายังเมืองลุ่มหรือเมืองลาด พระราชวงศ์พระองค์นี้มีพระนามว่า เสด็จแม่เนาวงศ์เทวี (หรือเจ้าแม่เข็มทอง) เจ้าแม่เข็มทองพระองค์นี้ได้เป็นนมเหยื่อของพ่อขุนผาเมือง วังที่เจ้าแม่เข็มทองอยู่นี้มีชื่อว่า วังตาล (วัดตาลในปัจจุบัน) เหตุที่วังกลายเป็นวัดนั้นเนื่องจากว่าในบั้นปลายชีวิตของเจ้าแม่เข็มทองในยามชรา พระองค์ได้สละที่ดินซึ่งเป็นวังที่อยู่สร้างเป็นวัดขึ้นมา ส่วนพ่อขุนผาเมืองนั้น เมื่อได้มีการสถาปนาพ่อขุนบางกลางหาว เป็นปฐมกษัตริย์ขึ้นครองกรุงสุโขทัยแล้ว พ่อขุนผาเมืองได้กลับมาปกครองเมืองลาด ซึ่งหมายถึง อำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า รวมกันเรียกว่าเมืองลาด (หรือนครเหมราช) ที่อำเภอหล่มสักนั้น พ่อขุนผาเมืองได้ไปสร้างคัมที่บ้านห้วยโป่ง ให้พระนางสิงขรมหาเทวีอยู่ที่นั่นกับทหารน้อยใหญ่ จนกระทั่งพระนางสิงขรมหาเทวีได้สิ้นบุญไปแล้ว ในบั้นปลายชีวิตของพ่อขุนผาเมืองได้กลับมาอยู่กับเจ้าแม่เข็มทอง ณ วัดตาล และได้สิ้นอายุขัยที่วัดตาล

▲ พระประธาน หลวงพ่อใหญ่วัดตาล
(ภาพ: กัญญาภักดิ์ ตีตาร์ เมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓)

ความเป็นมาของหลวงพ่อใหญ่วัดตาล เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์
ในพระวิหาร สมัยเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียกรุงให้แก่พม่า ข้าศึกครั้งแรก
เมื่อปี พ.ศ. ๒๑๑๒ นั้น ได้มีพระเถระผู้ใหญ่จากกรุงศรีอยุธยาพร้อมด้วย
สาธุศิษย์ที่ใกล้ชิด ได้ออกธุดงค์ขึ้นมาตามลำน้ำป่าสัก ได้เลยมาที่
วัดตาล หล่มเก่า เห็นเป็นวัดเก่าแก่และทรุดโทรมจึงได้แวะปักกลดเพื่อ
พักผ่อนและปฏิบัติธรรมได้สังเกตเห็นที่วัดตาลแห่งนี้ยังไม่มีพระพุทธรูป
ถาวร พระเถระรูปนี้มีชื่อว่า หลวงตาทอด หลวงตาทอดจึงได้คิดดำริ
หล่อพระพุทธรูปขึ้นไว้เพื่อลูกหลานที่เกิดมารุ่นหลังได้กราบไหว้บูชา
เมื่อได้ฤกษ์แล้วจึงจัดพิธีหล่อพระพุทธรูปขึ้น แต่การหล่อพระพุทธรูป
ในครั้งนั้นหล่อเศียรไม่ติด แต่ได้เวลาฉันภัตตาหารเพล พระภิกษุจึง
ได้หยุดพักฉันเพล ระหว่างที่พักฉันเพลอยู่นั้น ได้มีผู้เห็นชีปะขาวนางขาว
ห่มขาวมาทำการหล่อเศียรพระให้ เมื่อพระภิกษุฉันเพลเสร็จ กลับมา
ยังที่ทำการหล่อพระเห็นเศียรของพระพุทธรูปหล่อสำเร็จเรียบร้อย
เป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่ง หลวงตาทอดเมื่อหล่อพระพุทธรูปองค์นี้สำเร็จ
เรียบร้อยแล้วจึงได้ให้ช่างหลวงสมัยนั้นทำการปั้นปูนเพื่อหุ้มพระพุทธรูป
ที่หล่อเอาไว้ และยังคงมีความคงทนถาวรมากระทั่งทุกวันนี้เป็นเวลา
๔๐๐ ปีเศษมาแล้ว (หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น, ๒๕๓๕)
อีกตำนานที่เล่าขานกันมา กล่าวกันว่า วัดศรีมงคล บ้านหินกิ้งซึ่ง
ห่างขึ้นไปทางเหนือ เกือบ ๑ กิโลเมตรนั้น เป็นที่ตั้งของกองทหาร
เวลาจะออกรบจับศึกจะพากันมาทำพิธีตั้งสัตย์ปฏิญาณตนต่อหน้า
พระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่วัดตาล ทำให้วัดตาลได้ถูกเรียกขานว่าเป็น
“วัดสาบาน”

จากพฤติกรรมที่ประชาชนทั่วไปทั้งที่ใกล้และไกลจากทั่วประเทศ ตลอดจนชาวต่างประเทศ มีศรัทธามากราบนมัสการพระพุทธรูปองค์ใหญ่นี้มาแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งมีหลากหลายลักษณะดังนี้

สิ่งที่ประชาชนมาบนบานศาลกล่าวขอพร ช่วยคุ้มครองรักษา อำนวยพรให้ครอบครัวลูกหลานของตน คือ

- ขอบนให้ขายที่ดินได้ง่าย เร็ว ราคาดี ทำการค้า ทำงานให้มีความเจริญรุ่งเรือง
- ขอบนขอความเมตตาให้ลูกของตนสอบเข้าเรียนต่อ เข้าทำงาน เข้ารับราชการได้
- ขอบนให้พ้นผิด ชนคดีความในศาล
- ขอบนมิให้ถูกติดเกณฑ์ทหาร
- สาบานตนให้พ้นผิดเกี่ยวกับการลักขโมยสิ่งของ แสดงความบริสุทธิ์
- สาบานตนลด ละ เลิกยาเสพติด
- อื่น ๆ

จากเหตุแต่อดีตถึงปัจจุบัน วัดตาลได้รับการเคารพยกย่องนับถือจากผู้มีศรัทธาทั่วไปอย่างกว้างไกลว่าเป็น “วัดศักดิ์สิทธิ์” เป็นวัดสาบาน เป็นวัดที่มีพระพุทธรูปประธานองค์ใหญ่ที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า เป็นพระพุทธรูปประจำจังหวัด และพระพุทธรูปองค์นี้ก็ได้รับการเรียกขานเป็นที่ทราบกันมาว่าในนาม “หลวงพ่อใหญ่วัดตาล” ปัจจุบันทางอำเภอและเทศบาลตำบล ได้เปิดให้เป็นวัดที่สอนศึกษาแล้ว

พระครูสถิตพัชรธรรมเจ้าอาวาสวัดตาล กล่าวว่า ราชนามพระสังฆา-
ธิการที่มาดูแลวัดตาล มีรายชื่อต่อไปนี้ ครูบาสิงห์ ครูบาคำ ครูบาทม
ครูบาตาว

หลวงพ่ोजันนา พ่อของคุณตาต้นประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๗
- ๒๔๙๑ อาจารย์ศร (พ่อคุณตาอยู่หิโน้งนอายุประมาณ ๗๐ กว่าปี
ตอนคุณตาอายุประมาณ ๓๐ ปี) มหาเกษม (จว.) อาจารย์บา หัน
แทนบูชาที่อุโบสถ อยู่ประมาณ ๕ ปี ยุคจัดฉลองพุทธบาท ประมาณ
พ.ศ. ๒๕๐๘ ครูบาวัน พ.ศ. ๒๔๙๒ - ๒๕๐๔ อาจารย์ศร อาจารย์พร
อาจารย์ชิต หลวงพ่อลัย พระอธิการทองรักษ์ สุทันโต พ.ศ. ๒๕๒๐
- ๒๕๒๔ พระแสง สุรมโม รักษาการสืบต่อมา หลวงตาจันทร์แจ่ม
พระครูสถิต - พัชรธรรม ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘
- ปัจจุบัน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. ฝ่ายพุทธศาสนสถาน กองพุทธศาสนสถาน
กรมการศาสนา. (๒๕๓๐). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม
๖.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น. (๒๕๓๕). **รายงานการ
สำรวจ และจัดทำข้อมูล สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น
จังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอหล่มเก่า.** ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด
เพชรบูรณ์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์.

ผู้เขียน

นางสาวปวีณา บัวบาง

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ใช้ดอกสัก อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ตาประทีป มีเดช อายุ ๗๓ ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๓๕ หมู่ ๒ ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ และตาประยูร ครูเจริญ อายุ ๗๒ ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๘๗/๑ หมู่ ๒ ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ทั้งสองได้เริ่มเข้ามาทำงานเกี่ยวกับโรคไข้มาลาเรีย เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๗ หลังจากที่สมัครเสร็จได้ถูกส่งตัวไปอบรมที่ศูนย์ใหญ่ตั้งอยู่ที่หน่วยที่ ๕ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร มีศูนย์บัญชาการควบคุมตั้งอยู่ที่สำนักงานศูนย์มาลาเรียเขต ๒ จังหวัดเชียงใหม่ หน่วยที่ ๕ จะควบคุมดูแล ๒ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดพิจิตร ซึ่งหน่วยที่ ๕ จะแบ่งส่วนในการดูแลพื้นที่ ๑๑ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ อำเภอหล่มเก่า ส่วนที่ ๒ อำเภอหล่มสัก ส่วนที่ ๓ อำเภอเมือง ส่วนที่ ๔ อำเภอหนองไผ่ ส่วนที่ ๕ อำเภอชนแดน ส่วนที่ ๖ – ๑๐ อยู่ที่จังหวัดพิจิตร ส่วนที่ ๑๑ อำเภอวิเชียรบุรี (เมื่อก่อนอำเภอศรีเทพไม่มี)

วันอนามัยโลก

๗ เมษายน ๒๕๐๓

ทั่วโลกเร่งรัด ให้กำจัด

ภาพ: ชาวแพทย์สโมสรแพทย์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีที่ ๔ เล่ม ๒ สิงหาคม ๒๔๗๔)

มาลาเรีย

ข่าวแพทย์

๓๐๓

สโมสรแพทย์ แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย

ปีที่ ๔ เล่ม ๒ ประจำเดือนสิงหาคม พระพุทธศักราช ๒๔๗๔

ยุ่งกับโรค

โดย
ท.สงวนเฉลิม-คัมภีร์เวชช์ Dr. P.H.

“ยุ่งร้ายกว่าเสือ”

เราคงเคยได้เห็นภาพ ประกาศ ของ

กรมสาธารณสุข ติงไว้ ตามสถานที่ ประชุมชน บางท่านคงเคยอ่านข่าว

ในหนังสือพิมพ์ เรื่อง กรมสาธารณสุข ใต้ ลงทุนจ้าง นายแพทย์ฝรั่ง

เข้ามาสำรวจ ยุ้ง ชะนิกต่าง ๆ ในเมืองไทย สิ่งเหล่านี้ ถ้าไม่ทราบ

ความจริงของเรื่อง คงนึก คงสงสัยว่า กรมสาธารณสุข กล้าประกาศ

๑๐๒

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

ซึ่งหน่วยที่ ๕ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร เป็นศูนย์ฝึก
อบรม อบรมทั้งหมด ๑๕ วัน ภาคทฤษฎี ๕ วัน และภาคปฏิบัติ ๑๐ วัน
หลังจากนั้นถูกส่งตัวมาปฏิบัติหน้าที่สำนักงานป้องกันควบคุมโรค
ส่วนที่ ๔ อำเภอหนองไผ่ เงินเดือน ๔๕๐ บาท ในตำแหน่งลูกจ้าง
ชั่วคราว นานอยู่ ๓ ปี ปฏิบัติหน้าที่พนักงานเยี่ยมบ้าน มีเจ้าหน้าที่
อยู่ประมาณ ๗๐ คน หลังจากนั้นได้ย้ายมาปฏิบัติหน้าที่สำนักงาน
ป้องกันควบคุมโรคส่วนที่ ๑๑ อำเภอวิเชียรบุรี เงินเดือน ๕๔๐ บาท
อยู่อีก ๓ ปี

แผนกพนักงานเยี่ยมบ้าน ปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

๑. ค้นหาประวัติผู้ป่วยที่เป็นไข้มาลาเรีย แล้วส่งข้อมูลไปที่
หน่วยที่ ๕ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
๒. เก็บตัวอย่างเลือด
๓. สอบสวน และสังเกตผู้ป่วยติดเชื้อ
๔. รักษา โดยให้ยาขั้นพื้นฐานผู้ป่วยรับประทาน จะปฏิบัติ
งานวันจันทร์ถึงวันศุกร์ หยุดวันเสาร์และวันอาทิตย์

**แผนกพ่นสารเคมีกำจัดยุง มีเจ้าหน้าที่อยู่ประมาณ ๒๐ คน ปฏิบัติ
หน้าที่ ดังนี้**

๑. จัดทำแผนที่แสดงที่ตั้งของบ้านและถนนในชุมชนที่จะพ่น
และจดยรายละเอียดของสมาชิกในบ้านแต่ละหลัง มีสมาชิกทั้งหมด/
ชื่อหัวหน้าครอบครัว/อายุ
๒. พ่นสารเคมีกำจัดยุงดีดีที (DDT) โดยจะทำสัญลักษณ์กับ
เสาของบ้านหลังนั้นเป็นตัวอักษร M หมายถึงพ่นแล้ว

◀ ภาพ: ชาวแพทย์สโมสรแพทย์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีที่ ๔ เล่ม ๒ สิงหาคม ๒๕๗๔)

๓. ส่งข้อมูลไปที่ส่วนที่ ๕ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร การไปพ่นยาดีดีที (DDT) จะใช้เวลาพ่นนานถึง ๓ เดือน ไม่ได้กลับบ้าน นอนอยู่วัด ลงพื้นที่จะไม่ค่อยเหงาเพราะอยู่กับคนหมู่มาก

ตาประทีป เล่าว่าถ้าพนักงานเยี่ยมบ้านได้ลงพื้นที่สอบสวนและวิเคราะห์แล้วว่ามิใช่ผู้ป่วยน่าจะติดเชื้อมาจากหมู่บ้านที่น่าสงสัย ก็จะส่งข้อมูลไปหน่วยที่ ๕ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร เพื่อให้ส่งเจ้าหน้าที่แผนกกีฏวิทยา (หน่วยจับยุง) มาจับยุงเพื่อตรวจหาเชื้อไข้มาลาเรีย

อุปกรณ์ที่ใช้จับยุง

๑. ปากเปิดสำหรับจับยุง ๒. ถ้วยแอลกอฮอล์

วิธีจับยุง

ในสมัยก่อนเจ้าหน้าที่ก็จะถอดเสื้อเหลือแต่กางเกงในตัวเดียว นั่งจับยุง ๑๐ กว่าตัว โดยนั่งจับยุงในเวลา ๒๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ซึ่งเจ้าหน้าที่จะนั่งให้ยุงกัดและนำปากเปิดมาครอบ แล้วนำยุงหย่อนลงไปถ้วยที่มีแอลกอฮอล์อยู่ เพื่อตองยุงไว้แล้วส่งไปที่ห้องแล็บ นำยุงไปผ่าส่องด้วยกล้องจุลทรรศน์เพื่อดูว่ายุงตัวนั้นมีเชื้อมาลาเรียหรือไม่

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ การปฏิบัติหน้าที่ต้องเดินเท้าผ่านป่า ผ่านนา ผ่านมอดินแดงถึงจะได้เจอรถสองแถว พอมาระยะหลังเริ่มมีจักรยานใช้ในการขับขี่ ทางจะเป็นทางเกวียน ซึ่งเป็นทางเดียวกับการเดินทางไปกรุงเทพฯ ลักษณะเส้นทางจะเป็นทางลูกรังเล็ก ๆ และสองข้างทางเป็นป่าพง หากถึงหน้าน้ำจะต้องใช้โซ่มัดนำทางไม่เช่นนั้นจะทำให้รถเป๋ได้ แต่ก่อนตำบลสระกรวดเป็นบ้านพุเตยหมู่ที่ ๑ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๙ - ๒๕๑๐ เปรียบเสมือนเป็นเกาะ ซึ่งเวลาได้ผลผลิตทางการเกษตรจะต้องรอให้น้ำมาเพราะถนนไม่สามารถเดินทางได้ การขนส่งผลผลิต

จะขนส่งทางน้ำโดยข้ามสะพานไม้ที่โรงเลื่อยทำไว้ พอช่วงที่เป็นลำเหียง จะมีสะพานไม้ขนาดที่สามารถใช้รถข้ามได้ สะพานส่วนใหญ่เป็นสะพานที่โรงเลื่อยทำไว้เพื่อใช้ขนไม้ และในการลงพื้นที่ปฏิบัติงานในสมัยนั้น ส่วนใหญ่จะพักแรมอยู่วัด หรือบ้านของผู้ใหญ่บ้าน

ตาประยูร ได้เล่าให้ฟังว่า โรคไข้มาลาเรีย หรือชาวบ้านเรียก “ไข้ดอกสัก” เนื่องจากผู้ป่วยมักเป็นไข้ในช่วงฤดูที่ดอกสักบาน สามารถติดต่อโดยมียุงก้นปล่องเป็นพาหะเกิดจากเชื้อโปรโตซัวพลาสโมเดียม ซึ่งเป็นเชื้อโรคที่อาศัยในเลือด โดยมียุงก้นปล่องเป็นพาหะกัดคนที่มีเชื้อมาลาเรียโดยการดูดเลือดจากคนเข้าไปในตัวยุง แล้วเชื้อมีการเพิ่มจำนวนในตัวยุง เมื่อยุงมากัดคนใหม่ก็จะได้รับเชื้อเข้ากระแสเลือดของคนคนนั้น

ยุงก้นปล่องส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เป็นป่า ในสมัยนั้น เพชรบูรณ์เป็นป่าเขาจึงพบมากในชนบทที่อยู่แถวชายป่า ขอบวงไข่ในแหล่งน้ำ แอ่งน้ำสะอาด ธารน้ำไหล ยุงชนิดนี้ชอบกัดคนในเวลาพลบค่ำ ตอนดึก และเช้านี้ เชื้อมาลาเรียที่พบในจังหวัดเพชรบูรณ์ มี ๒ ชนิด ได้แก่

๑) พลาสโมเดียม ไวแวกซ์ (*Plasmodium vivax* - *P. vivax*)
ระยะฟักตัวประมาณ ๘ - ๑๔ วัน

๒) พลาสโมเดียม ฟัลซิพารัม (*Plasmodium falciparum* - *P. falciparum*) ระยะฟักตัวประมาณ ๗ - ๑๔ วัน ระยะที่มีการติดต่อ ยุงที่มากัดคนสามารถติดต่อได้ตลอดระยะเวลาที่คนนั้นมีเชื้อในกระแสเลือด ในผู้ป่วย *P. vivax* ที่ได้รับการรักษาไม่เพียงพออาจเป็นแหล่งแพร่เชื้อได้ถึง ๑ - ๒ ปี และใน *P. falciparum* ไม่เกิน ๑ ปี

ชนิดแรก เป็นสาเหตุของการก่อโรค มาลาเรียชนิด *P. vivax* ซึ่งพบได้ประมาณร้อยละ ๑๐ - ๓๐ มักไม่มีปัญหาตีอ้าย และมีโรคแทรกซ้อนน้อย แต่เชื้อสามารถหลบซ่อนอยู่ในตับได้นาน แม้ว่าจะรักษาหายแล้วก็อาจกำเริบได้บ่อย (ถ้าไม่ได้ให้ยาฆ่าเชื้อที่อยู่ในตับร่วมกับยาที่ฆ่าเชื้อในเลือด) อาจจะเป็น ๆ หาย ๆ เรื้อรังได้

ส่วนชนิดหลัง เป็นสาเหตุของการก่อโรค มาลาเรียชนิด *P. falciparum* ซึ่งพบได้ประมาณร้อยละ ๗๐ - ๙๐ มักตีอ้าย และมีโรคแทรกซ้อนร้ายแรง อาการเริ่มแรกของไข้มาลาเรีย คล้ายกับไข้หวัดใหญ่ คือ มีไข้ ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยตามตัวและกล้ามเนื้อ บางครั้งอาจมีอาการคลื่นไส้และเบื่ออาหารได้

อาการจับไข้ขึ้นตรงกับระยะที่เชื้อในเม็ดเลือดแดงเจริญเต็มที่ แบ่งออกเป็น ๓ ระยะคือ

๑. ระยะหนาว จะมีอาการสั่น กินเวลา ๑๕ - ๖๐ นาที ต้องห่มผ้าหนา ๆ

๒. ระยะร้อน ไข้ขึ้นสูง ๔๐ - ๔๑ องศาเซลเซียส ๒ ชั่วโมง ปวดศีรษะมาก ปวดกระดูก

๓. ระยะเหงื่อออก จะเริ่มเหงื่อออก ไข้ค่อย ๆ ลดลงเป็นปกติ กินเวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง และจะรู้สึกอ่อนเพลียอยากจะนอนหลับ

อาการจับไข้หนาวสั่น อาจเป็นวันเว้นวัน ชนิดร้ายแรง ทุก ๓๖ ชั่วโมง (สำหรับมาลาเรียชนิด *P. falciparum*) หรือ จับไข้หนาวสั่น วันเว้นวันชนิดไม่ร้ายแรง ทุก ๔๘ ชั่วโมง (สำหรับมาลาเรียชนิด *P. vivax*)

ตาประทีป ยังได้เล่าความรู้เรื่องไข้มาลาเรียเพิ่มเติมอีกว่า หลังเป็นไข้ครั้งแรกจนหายจากอาการของมาลาเรียดีแล้ว อาจเป็นไข้มาลาเรียอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ไม่ถูกยุงกัด เรียกว่า ไข้กลับ ซึ่งมีสาเหตุจากเชื้อที่กบดานอยู่ในตับ เชื้อมาลาเรียที่มีอาการรุนแรงและมีภาวะแทรกซ้อน โดยมากเกิดจาก *P. falciparum* มักเกิดในเด็ก อาจมีอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น มาลาเรียขึ้นสมอง, โลหิตจางอย่างรุนแรง ซึ่งเป็นสาเหตุการตายที่สำคัญในเด็ก, ช็อค มีความดันโลหิตต่ำ ตัวเย็น, ชัก, เลือดเป็นกรด อัตราเสียชีวิตของเด็กที่เป็นมาลาเรียขึ้นสมอง อยู่ระหว่างร้อยละ ๑๐ - ๕๐ ส่วนใหญ่จะเสียชีวิต

ตาประทีป เล่าว่าในการตรวจรักษาของพนักงานเย็บบ้าน จะต้องมีการไปทุกครั้ง คือ แผ่นกระจกสไลด์ เข็มเจาะเลือด แอลกอฮอล์ และสำลี โดยเจ้าหน้าที่พนักงานเย็บบ้านจะเก็บตัวอย่างเลือด ทำโดยการเจาะเลือดจากปลายนิ้วผู้ป่วย พร้อมทั้งให้ทำการเขียนสไลด์ระบายละเอียดผู้ป่วย เช่น รหัสที่บ้าน ชื่อ วันที่ ในการเจาะเลือดทำโดยใช้สำลีชุบแอลกอฮอล์ ทำความสะอาดปลายนิ้วที่เจาะเลือด หยดเลือดบนกระจกสไลด์ แล้วเก็บตัวอย่างเลือดนี้ส่งไปหน่วยที่ ๕ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร เพื่อให้ทางหน่วยตรวจวินิจฉัยโรค โดยเตรียมสารบัพเฟอร์เทลงในแผ่นสไลด์ที่จะย้อม ย้อมนาน ๑๐ นาที เมื่อครบ ๑๐ นาที ใช้น้ำกลั่นเทลงซ้ำ ๆ ในกระจกสไลด์เพื่อไล่อีออก แล้วนำไปตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์เพื่อตรวจหาเชื้อมาลาเรีย

สำหรับมาลาเรียชนิด *P. vivax* จะให้ยาคลอโรควิน (chloroquine) ร่วมกับ ไพโรมาควิน (primaquine) ยาชนิดหลังช่วยฆ่าเชื้อมาลาเรียที่หลบอยู่ในตับเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกลับมาเป็นซ้ำ

สำหรับมาลาเรียชนิด *P. falciparum* จะมีสูตรยารักษาในเลือดอยู่หลายสูตร

- ควินิน (quinine) ร่วมกับ ด็อกซิไซคลิน (doxycycline)
- เมโฟลควิน (mefloquine)
- อาร์ทีซูเนต (artesunate)

ตาประยูร เล่าว่า ในสมัยนั้นชาวบ้านรักษาโรคมาลาเรียหายเองก็มี โดยนำเปลือกของต้นสะเดามาดองกับเหล้าป่า แล้วนำมากินวันละเป็ก เพราะในยาตองเหล้าจะมีสารตัวหนึ่งชื่อควินิน สามารถฆ่าเชื้อมาลาเรียได้เป็นความรู้ที่ได้จากหมอประจำหมู่บ้าน

เจ้าหน้าที่พนักงานเยี่ยมบ้าน จะลงพื้นที่ตามหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านได้มีความรู้ป้องกันเนื่องจากไม่มีวัคซีน หากต้องเข้าป่าหรือไปในพื้นที่เสี่ยงควรป้องกันตนเอง

๑. สวมใส่เสื้อผ้าปกคลุมแขนขาให้มิดชิด
๒. นอนในมุ้ง
๓. จุดยากันยุง
๔. ทายากันยุง
๕. หลีกเลี่ยงการเข้าไปในพื้นที่ที่มีการแพร่โรคสูง

และจะมีเจ้าหน้าที่แผนกพ่นยาดีดีที (DDT) ฉีดพ่นหมอกควัน
กำจัดยุง อุปกรณ์ที่ต้องเตรียม

๑. เครื่องพ่นหมอกควันดีดีที (DDT) แบบสเปรย์ไหล

๒. ถังผสมยาเคมี

๓. เป้สำหรับใส่ยาดีดีที (DDT)

๔. ยาดีดีที (DDT) เป็นผงสีขาวบรรจุเป็นถุง ถุงละ ๕๐๐ กรัม

ชาวบ้านในหลาย ๆ บ้านปฏิเสธไม่ให้เข้าไปพ่นในบ้าน คือ
กลิ่นเหม็นของน้ำมันและละอองน้ำมันที่ผสมสารเคมีตกลงพื้น ทำให้
พื้นลื่นได้ ดังนั้นหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ที่มีโรคมะลาเรียระบาดส่วนใหญ่
เด็กจะเสียชีวิตมากกว่าผู้ใหญ่ และส่วนมากจะใช้วิธีฝัง

เหตุผลที่ตาประทีป ลาออกจากการทำงานเย็บบ้าน
เพราะไม่ชอบการทำงานในแบบเดิมซ้ำ ๆ อยากที่จะเรียนรู้การทำงาน
ในแบบอื่น ๆ ที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอและได้ให้ข้อคิดว่า “การขอย
เท้าอยู่กับที่ ก็คือการขุดหลุมฝังตัวเอง”

ความภาคภูมิใจของตาประทีปและตาประยูร ที่ได้เข้ามา
ปฏิบัติงานกำจัดโรคไข้มาลาเรียได้ใช้ความรู้ความสามารถและ
ประสบการณ์จากการอบรมมาช่วยรักษาชีวิตประชากรให้มีสุขภาพที่
ดีขึ้น

คุณตาประทีป มีเดช ▼ ▼ คุณตาประยูร ศุรุเจริญ

บรรณานุกรม เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. กลุ่มกัญญาวิทยาและควบคุมแมลงนำโรค สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง กรมควบคุมโรค. (๒๕๕๗). การใช้เครื่องพ่นสำหรับผู้ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก (พิมพ์ครั้งที่ ๑). นนทบุรี: กรมควบคุมโรค.

กระทรวงสาธารณสุข. (๒๕๖๓). **โครงการกำจัดโรคไข้มาลาเรียประเทศไทย**, สืบค้นเมื่อ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๔. จาก http://malaria.ddc.moph.go.th/malariaR๑๐/page_malaria_home_new.php

ภาควิชาปรสิตวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (๒๕๖๔). **โรคมาลาเรีย (Malaria)**, สืบค้นเมื่อ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๔. จาก <https://w๑.med.cmu.ac.th/parasite/>

สำนักโรคติดต่อฯ โดยแมลง. กระทรวงสาธารณสุข, กองโรคติดต่อฯ โดยแมลง กรมควบคุมโรค. (๒๕๖๒). **แนวทางการปฏิบัติงานกำจัดโรคไข้ มาลาเรีย** (พิมพ์ครั้งที่ ๑). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.

HealthServ.net. (๒๕๖๓). **โรคมาลาเรีย**, สืบค้นเมื่อ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๔. จาก <https://healthserv.net/๒๖๒>

บุคคลอ้างอิง

ประทีป มีเดช. (๒๕๖๔). อายุ ๗๓ ปี บ้านเลขที่ ๓๕ หมู่ ๒ ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๒ มกราคม.

ประยูร ชุรุเจริญ. (๒๕๖๔). อายุ ๗๒ ปี บ้านเลขที่ ๙๗/๑ หมู่ ๒ ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๒ มกราคม.

ผู้เขียน

นายพิทักษ์ จันทรจิระ

นักวิชาการช่างศิลป์

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ตลาดห้องแถวชายของ อำเภอหล่มเก่า

ชุมชนตลาดเทศบาลหล่มเก่า เป็นชุมชนที่มีความเป็นอัตลักษณ์ที่น่าสนใจ ทั้งนี้พี่น้องชาวหล่มเก่าเป็นกลุ่มชนที่มีเชื้อสายชาวลาวที่อพยพมาจากหลวงพระบาง เวียงจันทน์ ซึ่งแน่นอนเหลือเกินที่ผู้คนที่เคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านช่องทำมาหากิน ย่อมมีสิ่งที่ดี ๆ ติดตัวมาเสมอ และด้วยความชาญฉลาดทางภูมิปัญญานี้เองจึงทำให้ชุมชนตลาดเทศบาลหล่มเก่ากับสะท้อนสิ่งที่ดึงมาทางวัฒนธรรมถ่ายทอดออกทางช่างฝีมือที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ยืนยาวทำสายลมและแสงแดดมานานกว่า ๑๐๐ ปี ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

ต่างเขียบฮิน

新新行

ตลาดหล่มเก่าโดยภาพรวม มีลักษณะเป็นห้องแถวไม้สองชั้น ทอดตัวยาวไปตามแนวถนนสองฝั่งปากถนน ถึงแม้จะมีทางแยกเป็นสามแยกหรือสี่แยกก็ตาม ลักษณะห้องแถวสองชั้นก็ยังคู่ขนานกับทอดตัวยาวไปตามถนน ทำการค้าขายสินค้าที่หลากหลายนานาชนิด ซึ่งตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน กิจกรรมทางการค้าก็ยังคงดำเนินเคียงคู่กับวิถีชุมชนของพี่น้องที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลหล่มเก่า ที่ยืนยาวมานานกว่า ๑๐๐ ปี จนถึงปัจจุบัน

โครงสร้างอาคารแต่เดิมเป็นโครงสร้างด้วยไม้ล้วน ๆ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมของพื้นที่อุดมไปด้วยป่าไม้ ซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติ ต่อมาตัวอาคารบางส่วนเกิดชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา การซ่อมแซมก็จะใช้ทั้งคอนกรีตเสริมเหล็กและการใช้ไม้มาซ่อมบำรุง เพื่อรักษาอัตลักษณ์และโครงสร้างเดิมเอาไว้ ไม่ว่าจะเป็นเสา คาน คอสอง รอด ซื่อ พื้นกระดาน ฝา ช่องลม ปลายฉลุต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็ยังคงใช้ไม้เป็นพื้น และยังอบอวลไปด้วยกระแสการทำมาค้าขายอันเป็นวิถีชาวตลาดเรื่อยมา

มองในแง่มุมมองของเชิงช่างพอจะอนุมานได้ว่า ชาวหล่มเก่ามีช่างพื้นบ้านที่มีฝีมือ ทั้งในการวางผังเมือง การเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสม ความประณีตทางการใช้เครื่องทุ่นแรงที่เกี่ยวข้องกับงานไม้ การวางจังหวะระยะช่องไฟของร้านรวง ตัวอาคารทั้งนี้มีความสอดคล้องที่เหมาะสมกับประโยชน์ในการใช้งานที่ชั้นล่างเป็นสถานที่จัดเก็บสินค้าเพื่อจัดจำหน่าย ส่วนชั้นบนเป็นสถานที่อยู่อาศัยตลอดทั้งตัวอาคาร

ข้าวของที่มีไว้จำหน่ายก็ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของคนในเขตหล่มเก่า ของใช้ในชีวิตประจำวัน ร้านบริการความงาม ช่างเสริมสวย เสื้อผ้าอาภรณ์ หยุกยา ข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือนและของที่จำเป็นในการทำการเกษตร ทั้งนี้การจัดร้านรวงก็เป็นไปตามความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นอิสระของเจ้าของร้าน วัสดุในการก่อสร้าง สุขภัณฑ์ เครื่องมือจับสัตว์น้ำสัตว์บก มีทั้งสำเร็จรูปและส่วนประกอบ ร้านอาหารตามสั่ง ฯลฯ ทั้งนี้การค้าขายที่ดูวุ่นวายกับการสัญจรไปมาที่เหมือนจะไม่สะตวกนัก ด้วยความวุ่นวายของยานพาหนะ ตามยุคสมัยนั้นซ่อนความพึงพอใจในเชิงธุรกิจของผู้ประกอบการค้า และลูกค้ามีมาเลือกซื้อหาสิ่งของที่จำเป็นไปยังชีพในพื้นที่นั่นเอง

▲ ห้องแถวขายของ ๒ ชั้น และ ๑ ชั้น
(ภาพถ่ายโดย พิทักษ์ จันทร์จิระ เมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔)

ตลาดห้องแถวหล่มเก่า เป็นย่านชุมชนที่มีผู้คนทำมาค้าขายมานานแสนนาน ประกอบกับตัวตลาดอยู่ติดกับบริเวณลานวัดสระเกศทางทิศตะวันตกลานวัดที่กว้างขวาง กลายเป็นศูนย์การค้ามะขามหวานที่ยิ่งใหญ่ในอดีต มะขามหวานหลากหลายสายพันธุ์อันเป็นอัตลักษณ์ของชาวเพชรบูรณ์ มารวมอยู่ที่นี้ ส่งผลให้พ่อค้าแม่ค้าไม่น้อยใหญ่ต่างนำสินค้ามาทำการค้าขาย แลกเปลี่ยนกันบริเวณลานวัดสระเกศ ยังติดกับตลาดสด ด้วยเหตุนี้ ตัวตลาดสดเองก็จะคราคร่ำไปด้วยสินค้าพื้นเมือง พืชผักสวนครัว ผักพื้นถิ่น อาหารรูปแบบบ้าน ๆ ที่ซ่อนวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทหล่มให้ผู้ซื้อมาจับจ่ายกันทุกวัน

ประตูทางเข้าวัดสระเกศ (ภาพ: พิทักษ์ จันทร์จิระ เมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔) ▼

▲ ประตูทางเข้าตลาดเทศบาลหล่มเก่า บริเวณลานวัดสระเกศ
(ถ่าย: พิทักษ์ จันทร์จิระ เมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔)

ในส่วนของลานวัดที่เคยเป็นตลาดมะขาม บางช่วงก็มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรม ยามที่หมดฤดูกาลมะขามหวาน ก็ปรับเป็นตลาดค้าขาย ของรถเร่มาจอดกางแผงขายของ เสื้อผ้าอาภรณ์ข้าวของเครื่องสาน เครื่องมือการเกษตร บางคราวก็ปรับเป็นสถานที่จอดรถที่ใกล้ชิดกับตลาดสด ทำให้บรรยากาศของตลาดในชุมชนยังอบอวลไปด้วยผู้ค้าขายและชาวบ้านใกล้เคียง หรือแม้แต่คนต่างอำเภอก็มาซื้อหาสินค้ากันเสมอ

ทางด้านทิศเหนือติดกับสามแยกบริเวณซอยพิทักษ์บำรุง ๘ แบ่งระหว่างพื้นที่ตลาดหรืออาคารไม้เก่ากับอาคารลักษณะอื่นสำหรับอยู่อาศัย

ทางด้านทิศใต้ติดกับสี่แยกทางเข้าตลาดสดบริเวณซอยพิทักษ์บำรุง ๑๐ และ ๑๑ แบ่งระหว่างพื้นที่ตลาดหรืออาคารไม้เก่ากับอาคารลักษณะอื่นสำหรับอยู่อาศัย

ทางด้านทิศตะวันตกติดกับสะพานข้ามคลองวังหิน วัดสระเกศ และฝายวิวลิม แบ่งระหว่างพื้นที่ชุมชนตลาด และพื้นที่ชุมชนอีกฝั่งของลำน้ำ

ทางด้านทิศตะวันออกติดกับสามแยกบริเวณซอยนฤพัฒน์ ๕ แบ่งระหว่างพื้นที่ตลาดหรืออาคารไม้เก่ากับพื้นที่สาธารณูปโภคและสถานที่ราชการต่าง ๆ มีชุมชนประตูดตลาด และสี่แยกตัดกันที่ใจกลางของชุมชน

- ▼ ชุมประตู่ทางเข้าตลาดห้องแถว ๑๐๐ ปี
(ภาพ: พิทักษ์ จันทร์จิระ เมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔)

เรือนห้องแถวไม้ เป็นลักษณะเรือนค้าขายที่เป็นประตู่บาน
เพี้ยมไม้ มีช่องลมด้านบน ส่วนเรือนห้องแถวไม้สองชั้นจะมีระเบียง
ด้านหน้าเรือนและมีช่องลมด้านบนยาวตลอดแนวต่อเนื่องกัน สีของ
เรือนห้องแถวไม้เป็นสีของไม้ธรรมชาติ เป็นโทนเดียวกัน มีความ
สวยงามอย่างมาก และแบบของราวระเบียงและช่องลมที่มีลวดลาย
เฉพาะแตกต่างกันไปในแต่ละหลัง

▼ ระเบียบกันตกรถลาดห้องแถว ๑๐๐ ปี
(ภาพ: พิทักษ์ จันทร์จิระ เมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔)

ลักษณะเรือนห้องแถวไม้ชั้นเดียว โครงสร้างอาคารเป็นเสาคานไม้ หลังคาทรงจั่ว มุงด้วยสังกะสีมีชายคาลาดมาทางด้านหน้า ตัวผนังอาคารเป็นไม้ ประตูบ้านเป็นบานเฟี้ยมไม้ ลักษณะเป็นแผ่นไม้ทึบเรียบต่อเรียงกันแนวตั้ง สามารถพับทบกันได้ในการเปิด

ลักษณะเรือนห้องแถวไม้สองชั้น โครงสร้างอาคารเป็นเสาคานไม้ หลังคาทรงจั่ว มุงด้วยสังกะสีมีชายคาลาดมาทางด้านหน้า ตัวผนังอาคารเป็นไม้ ประตูบ้านเป็นบานเฟี้ยมไม้ ลักษณะเป็นแผ่นไม้ทึบเรียบต่อเรียงกันแนวตั้ง สามารถพับทบกันได้ในการเปิด เหนือประตู

ส่วนใหญ่มีช่องลมระบายอากาศยาวตลอดแนวของห้องแถว ชั้นบน เป็นระเบียงไม้ยาวต่อกันตลอดแนว พื้นไม้ มีที่กั้นระเบียงของแต่ละห้อง และกันตึกไม้ ลวดลายแตกต่างกันไป

ชุมชนตลาดเทศบาลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ถือได้ว่าเป็นย่านชุมชนเก่าแก่อายุกว่า ๑๐๐ ปี เป็นศูนย์กลางการค้าในเมืองหล่มเก่า มีเรือนห้องแถวไม้เก่ามีเอกลักษณ์อย่างยิ่ง ตลอดแนว ยาว ๒ ฝั่งของถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๐๕ หรือ ถนนนฤพัตน์ ในเขตย่านชุมชนติดกับถนนพิกษ์บำรุง ประกอบด้วยเรือนห้องแถวไม้ชั้นเดียว และเรือนห้องแถวไม้สองชั้น มีสินค้าอุปโภค และบริโภคมากมาย ทั้งของเก่า ใหม่ ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกชม

เรือนห้องแถวไม้ ณ ปัจจุบัน มีสภาพทรุดโทรมตามกาลเวลา บางส่วนมีการรื้อถอน บางส่วนมีการสร้างใหม่ ทั้งนี้สาเหตุมาจากการเสื่อมสภาพตามธรรมชาติของเรือนไม้ห้องแถว การเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในการครอบครอง เป็นต้น ชุมชนตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นชุมชนศูนย์กลางที่ติดกับพื้นที่ต่าง ๆ ยังคงเจริญขยาย พลุกพล่านด้วยผู้คนที่มาจับจ่ายใช้สอย ตัวอาคารที่ทอดยาวไปตามถนนมานานกว่า ๑๐๐ ปี ยังคงทำทนายให้ท่านทั้งหลายมาเยี่ยมชม และตลาดหล่มเก่ายังคงเป็นเพชรที่พร่างพราวอยู่ในเมืองหล่มอยู่เสมอ

บุคคลอ้างอิง

นิภา รอดขาว. (๒๕๖๔). อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ ๑๓๒ หมู่ ๕ ตำบล
หล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๐
มีนาคม.

ผู้เขียน

นายวิโรจน์ หุ่นทอง

นักวิชาการวัฒนธรรม

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

โลศพพิธิกรรมกับความเชื่อ

“ไปไม่กลับ หลับไม่ตื่น ฟันไม่มี หนีไม่พ้น”

มนุษย์เราบนโลกใบนี้ตั้งแต่เกิดจนตายมีความเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีมาโดยตลอด แม้ว่าความตายจะเป็นสิ่งที่มนุษย์เกรงกลัวกันมาก แต่ก็ไม่เคยมีใครหลีกเลี่ยงหนีพ้น ถึงแม้จะมีผู้คนเป็นจำนวนมากพยายามคิดค้นหาตัวยาหรือหนทางที่จะให้มีชีวิตอยู่เป็นอมตะ แต่ยังไม่เคยมีใครประสบความสำเร็จ ฉะนั้นเมื่อมนุษย์ทุกคนมีความตายเป็นของคู่กันกับการเกิด จึงไม่ควรเกรงกลัวกับความตายจนเกินเหตุ แต่สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือการกระทำเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ควรพิจารณาว่าเราได้ประกอบคุณงามความดีและสร้างบุญกุศลเอาไว้ได้มากน้อยแค่ไหนในช่วงที่มีชีวิตมีโอกาสเหลืออยู่

จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระเวสสันดร วิทยางทวงวราราม (วัดบ้านยาง) ▶
อำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ภาพจาก : www.silpa-mag.com

ความตายของมนุษย์นั้นถือเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องบุญ กรรม วิญญาณ ตลอดจนชีวิตหลังความตายในโลกนี้และโลกหน้า ดังนั้น สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตายจึงอุดมไปด้วยพิธีกรรมความเชื่อมากมาย การสร้างโลศพก็เช่นเดียวกัน ในอดีตเราจะพบว่าการสร้างโลศพ และการนำมาใช้นั้นจะต้องมีวิธีการสร้าง ตลอดจนพิธีกรรม ความเชื่อ ต่าง ๆ ดำรงอยู่มากมาย กล่าวคือ โลศพในยุคก่อนเมื่อสร้างเสร็จแล้ว ก่อนจะนำมาใช้จะต้องมีการทำพิธีเบิกโลศพก่อน ซึ่งจะมีพิธีกรรมค่อนข้างมาก

ในที่นี้ผู้เขียนจึงจะขอกกล่าวถึงเรื่องราวรายละเอียดของโลศพ พิธีกรรมกับความเชื่อ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่สนใจสืบต่อไป โลง คือที่บรรจุศพ ในสมัยโบราณที่ยังไม่มีเลื่อยใช้ ช่างจะนำไม้ทั้งท่อนมาขุดทำเป็นราง แล้วใช้ไม้อดหัวอดท้ายอีกทีหนึ่ง ต่อมาเมื่อมีเลื่อยใช้แล้ว จึงได้เลื่อยไม้ออกเป็นแผ่นกระดานแล้วใช้ไม้หลายแผ่นประกบกันเป็นโลงเรียกว่า หีบศพ ไม้ที่นำมาใช้ในการต่อโลง ได้แก่ ไม้เนื้อ หรือไม้อุโลก ใช้ต่อโลงสำหรับผู้ที่ป่วยตายตามปกติ ส่วนศพที่ตายไม่บริสุทธิ์ เช่นตายโหง มักจะบรรจุโลงที่ต่อด้วยไม้สัก มีคำพูดเด็ก ๆ ที่มักจะร้องเล่นกันว่า “ผีตายโหงไว้โลงไม้สัก” การที่นิยมโลงไม้สักนั้น ก็คงจะมุ่งประโยชน์ที่ทนทานและแข็งแรง ถ้าจะเอาลงฝังดินก็ไม่ผุง่าย แต่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้โลงไม้สักหรือโลงไม้ชนิดอื่น ๆ ซึ่งมีผู้ต่อสำเร็จไว้มากตามร้านทั่ว ๆ ไป นับว่าสะดวกดี

ก่อนที่จะบรรจุศพลงในโลง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประกอบพิธีเบิกโลง เพราะมีความเชื่อกันว่า โลงศพที่นำมาใช้นั้นจะมีผีสิงรุกขเทวดาทั้งหลายที่สิงสถิตอยู่กับไม้ที่เอามาทำโลงศพ ซึ่งถือว่าเป็น

◀ น.ส.นฤมล ด้วงทอง สัปเหร่อ ปริญญาตรี

ภาพจาก : <https://board.postjung.com>

โรงศพที่มีวิญญาณเป็นเจ้าของแล้ว เมื่อนำศพของผู้เสียชีวิตบรรจุลงในโรงศพ อาจทำให้วิญญาณของผู้เสียชีวิตถูกรบกวนและถูกรังแกได้และไม่ยอมเดินทางไปกับร่างของตนแต่จะเป็นผีสิงสถิตอยู่ในบ้านไป ผุดไปเกิดไม่ได้นับว่าเป็นสิ่งไม่ดี จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประกอบพิธีเบิกโลง พร้อมทั้งทำน้ำมนต์ธรรม์สารอันเป็นน้ำมนต์มงคลจัดเสกนียต์จัญไรให้ออกจากโรงศพแล้วอาราธนาคุณพระรัตนตรัยมาช่วยขจัดขับไล่ด้วยอีกทาง (พระยาอนุমানราชธน (ยง เสถียรโกเศศ), ๒๕๓๑)

อุปกรณ์ในการเบิกโลง

๑. ใบตอง ๓ ใบ
๒. ใบหวาย ๓ ใบ
๓. ตาเหลว
๔. ไม้ปากกาจับโลง ๘ อัน
(เหมือนไม้ตบปังปลา และผ่าอีกข้างหนึ่งสำหรับติดตาเหลวกับด้ายสายสิญจน์)
๕. ด้ายสายสิญจน์
๖. กระทงใบตองเครื่องสังเวทเพ ๘ กระทง
(ภายในมี ข้าวดำ ข้าวแดง กุ้งปลา ปลาขี้ เทียนไข)
๗. เทียนไข ๘ เล่ม
๘. ชันน้ำ และเทียนน้ำมันต์
๙. มีดหมอ
๑๐. เงินค่ากำนัลจำนวน ๖ สลึง

- ▲
๑. ไบตอง ไบหวาย วางที่กั้นโลง (ภาพ: วิโรจน์ หุ่นทอง)
 ๒. ตาเหลว ไม้ปากกาจับโลง กระทบไบตอง (ภาพ: วิโรจน์ หุ่นทอง)
 ๓. มีดหมอ ขันน้ำ กระทบไบตอง เงินค่ากำนล ไม้ปากกาจับโลง ตาเหลว (ภาพ: ว่าที่ร้อยตรีธีรภัทร์ ขอมน้อย)

ขั้นตอนการประกอบพิธี

เมื่อทางเจ้าภาพจัดหาโหงศพมาแล้ว สัปเหร่อจะเป็นผู้ประกอบพิธีเบิกโหงตามธรรมเนียม คือ เริ่มนำใบตองใบหวายใส่ลงไปโหง นำไม้ปากกาพร้อมกับตาแหลว ๘ อัน ตั้งที่ปากโหง ทั้ง ๘ ทิศ แล้วจึงนำด้ายสายสิญจน์โยงไปรอบโหง นำเทียนจำนวน ๘ เล่ม ติดพาดที่ปากโหงระหว่างไม้ปากกาทั้ง ๘ ช่อง พร้อมทั้งวางกระถางเครื่องสังเวทพทั้ง ๘ กระถาง ที่ปากโหงใกล้ ๆ กับเทียนที่ติดไว้ ส่วนฝาโหงนั้นวางไว้ข้างโหง

จากนั้นสัปเหร่อจึงเริ่มนำขันน้ำที่เตรียมไว้ จุดเทียนน้ำมันต์หยดลงไปในขันพร้อมกับบริกรรมคาถาว่า

สีโรเม พุทธเทวณ จ	นลาภุ พรหมเทวตา
ททย° นรายกณเจว	เทวหตุ ปรเม สุราฯ
ปาเท วิสสนุกณเจว	สพพกมมา ปสิทธิ เม
สิทุธิกัจจ° สิทุธิกมม°	สิทุธการिय ตถาคโต
สิทุธิลาโก นิรนตร°	สิทุธิเตโซ ชโย นจจ°
สิทุธิกมม° ปสิทธิ เม	สพพสิทธิ ภาวนตุ เม

(ธนาภิต เรียบเรียง, ๒๕๓๙)

หลังจากที่ประกอบพิธีทำน้ำมันต์ธณีสารเสร็จสิ้นแล้ว สัปเหร่อจะวกน้ำมันต์ในขันลูปหน้าเสยผม ๓ ครั้ง และประพรมไปที่โหง ๓ หน แล้วหยิบเทียนที่ตั้งบนปากโหงจุดไปที่ด้ายสายสิญจน์ให้ขาดทุกช่อง เริ่มจากปลายเท้าของโหงวนไปทางซ้ายของโหง ยกเว้นช่องด้านตรงข้ามกับปลายเท้าของโหงซึ่งจะใช้เป็นหัวโหง หลังจากนั้นนำมิดหมอกดด้ายสายสิญจน์ส่วนที่เหลือตรงกลางของหัวโหงพร้อมบริกรรมคาถา ๓ ครั้ง ว่า

พุทธ° ปจฺจกฺขามิ

ธมฺม° ปจฺจกฺขามิ

สงฺฆ° ปจฺจกฺขามิ (ธนาภิต เวียบเรียง, ๒๕๓๙)

จากนั้นสัปเหร่อจะเอยกามไปว่า โลงใคร และจะต้องมีคนคอยตอบว่า โลงของ (ออกชื่อนามสกุลของผู้ตาย) ถ้ามอบเสร็จแล้ว สัปเหร่อนำเอาเม็ดหมอสับปากโลง ๓ ครั้ง สับตรงกลางของโลงก่อน แล้วจึงย้ายมาสับทางซ้ายและขวา ตรงที่มีรอยสับของเม็ดหมอนี้เป็นเครื่องหมายให้รู้ว่าศีรษะศพอยู่ทางนี้ แล้วสัปเหร่อจึงใช้มีดผลักเครื่องเช่น ไม้ปากกา เทียน และด้ายสายสิญจน์ที่เหลืออยู่ลงไปให้หมด เป็นอันเสร็จพิธีเบิกโลง

◀ ประกอบพิธีเบิกโลง
(ภาพ: วิโรจน์ หุ่นทอง)

หลังจากเสร็จพิธีเบิกโลง สัปเหร่อจะขอแรงผู้ชายตัวใหญ่ ๆ ที่มีพลังกำลังดีให้ช่วยกันยกศพวางลงในโลง เพื่อไม่ให้เกิดการทุลักทุเล เป็นภาพที่ไม่น่าดูจึงต้องช่วยกันหลายคน ควรระวังอย่าให้ใครไปข้ามศพ เป็นอันตราย เพราะถือเป็นการไม่ให้ความเคารพ เมื่อนำศพใส่โลงเรียบร้อยแล้ว ก็ทำการปิดฝา ไม่ต้องตอกตะปู หรือตอกเพียงตัวสองตัว ยึดไว้ชั่วคราวเท่านั้น

บางทีมีการนำกระดาษฟางใบชา หรือปูนขาว (ที่ใช้โรยตีเส้นสนาม) ใส่ลงไปโลงด้วย เพราะสามารถช่วยดูดกลิ่นได้ดี เมื่อนำศพใส่โลงต้องนำสายสิญจน์ที่มัดศพโยงออกมาไว้ข้างนอกโลงตั้งบำเพ็ญกุศลต่อไป

ปริศนาธรรม ท่านผู้รู้อธิบายเป็นปริศนาธรรมไว้ ดังต่อไปนี้

การถามโต้ตอบว่า โลงของใครนั้นมีความเชื่อกันว่า เพื่อบอกกล่าวให้ผีตนอื่นรับรู้ว่ามีเจ้าของแล้วคุณประหนึ่งว่าผีชอบเข้าไปแย่งอยู่ในโลงนั่นเอง

การใช้ใบตอง ๓ ใบ ความหมายถึงภาพทั้ง ๓ คือ กามภาพ รูปภาพ และอรูภาพ อันสัตว์ทั้งหลายย่อมไม่พ้นจากภาพทั้ง ๓ นี้ได้ ในเมื่อมีกิเลสอยู่ในขันธสันดาน

บันไดวางหลังโลง การทำขึ้นบันได จะต้องทำ ๔ ชั้น ดังที่มีคำพูดติดปากว่า “ขั้นคู่บันไดผี ขั้นคี่บันไดคน” ดังนั้นการทำบันไดเป็น ๔ ชั้น เรียกว่า บันไดผี กล่าวกันว่าเพื่อให้ผู้ตายพาดขึ้นไปไหว้พระจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ บันได ๔ ชั้น ได้แก่ อริยสัจ ๔ (ธนาภิต เรียบเรียง, ๒๕๓๙)

พิธีกรรมที่จัดขึ้นเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้จะมีพิธีบางอย่างที่ปรับเปลี่ยนไปเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย แต่ข้อคิด คติเตือนใจที่แฝงอยู่ในความเชื่อต่าง ๆ สามารถช่วยย้ำเตือนให้ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตและพยายามทำความดีเพื่อที่จะได้เจอแต่สิ่งดี ๆ ในภายภาคหน้า

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

จ.เปรี๊ญญ. (๒๕๒๒). **ประเพณีมงคล พิธีมงคลไทยอีสาน**. กรุงเทพฯ:

ห.จ.ก. อำนวยการสำนัก.

ชนากิต เรียบเรียง. (๒๕๓๙). **ประเพณีพิธีมงคล และวันสำคัญของไทย**.

พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.

พระยาอนุমানราชชน (ยง เสถียรโกเศศ). (๒๕๓๑). **ประเพณีเก่า**

ของไทย ประเพณีเนื่องในการตาย. กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.

บุคคลอ้างอิง

บุญส่ง อินทร์รักษา. (๒๕๖๔). อายุ ๗๑ ปี บ้านเลขที่ ๓๖/๒ หมู่ ๘

ตำบลสะเตียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์, สัมภาษณ์

๓๑ มกราคม.

ผู้เขียน

นางสาวมัลลิกา อุดิทธิ

นักวิชาการวัฒนธรรม

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สวดคฤหัสถ์ หรือสวดพระมาลัย บ้านนาตะกรุด ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

“หัตถ์ตกปากใครจะลากขึ้นหมอน.....” ทำนองสวดคฤหัสถ์ที่โหยหวนในช่วงดึก ๆ หลังจากพระสวดพระอภิธรรมแล้ว ยังคงก้องกังวานอยู่ในใจของผู้ได้ยินเสมอ ทำนองที่ฟังดูแปลก ๆ กระทบกระทั่ง สอดประสานด้วยเสียงผู้ชายวัยกลางคนที่เป็นลูกคู่ ยังคงเป็นเพื่อนศพที่สร้างความหวาดสะพรึงในหมู่บ้านนาตะกรุด เล่นเอาผู้ฟังบางท่าน ต้องลุกไปจากที่นอนของตน เพื่อไปบ้านศพ และหลับสนิทที่บ้านงาน ยิ่งทำให้กลิ่นอายความเป็นวัฒนธรรมในงานอวมงคลซาบซึ้ง แนบแน่น สอดประสานกลมเกลียวในหมู่ชาวบ้านที่ห่างไกลความเจริญ และค่อนข้างจะแร้นแค้นด้วยน้ำไฟและสาธารณูปโภค ที่ความเจริญเข้าไม่ถึง กลายเป็นเสน่ห์ที่ทรงคุณค่าของบ้านนาตะกรุดในอดีตสมัย และนี่คือที่มาของการสวดคฤหัสถ์ ที่เป็นเพชรพรางของอำเภอศรีเทพเมื่อครั้งกระโน้นนั่นเอง

หน้าต้นคำสวดพระมาสัย

ถูกต้อง ตาม สมบูรณ์ที่สุด

เป็นต้นฉบับส่วนตัวที่แพร่หลายทั่วประเทศ

ฉบับ ส. ธรรมภักดิ์

ถนนข้าวสาร พระนคร
(สำนวนลิขสิทธิ์)

ขานันทนามพระเป็นไปนิทานเรื่องราวอันประเสริฐยิ่ง

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเป็นพระศาสดาผู้ประเสริฐยิ่ง ทรงนำพาสรรพสัตว์ในสังสารวัฏให้เข้าถึงนิพพานได้

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเป็นพระศาสดาผู้ประเสริฐยิ่ง ทรงนำพาสรรพสัตว์ในสังสารวัฏให้เข้าถึงนิพพานได้

ชื่อ..... นาม..... ที่อยู่.....
 ชื่อ..... นาม..... ที่อยู่.....
 ชื่อ..... นาม..... ที่อยู่.....

อุปมา เหมือนพระจันทร์ อันปรากฏ
 เสด็จลงไป ในนรก ด้วยกรุณา เพื่อ
 ชะบอบ แก่ญาคูพิณ พระโมคคัลล
 เป็นนิรันดร ครั้นแล้ว โปรดขาว
 อันนับเดียว ๑ พระมาสัย เทพเด
 รัจฉรม อันฉลาดเฉดเดียว อานุภาพ
 ทั้งหลายใด ใจโลกสัน พ้นคนนา

พิมพ์โดยภาพพิมพ์เมืองฟ้าอันงดงามที่ถนนข้าวสาร กรุงเทพฯ

(สั้นท์) ● ในกาล อันลับลับ ฟันไปแล้ว แต่ครั้งก่อน
 ภิกขุหนึ่ง ได้พระพร ชื่อมาลัย เทพเถร ● อาศัยบ้าน
 กัมโพช ขนบท โดหะเจน อันเป็น บริเวณ ในแคว้นแดน
 แคนลังกา ● พระเถรนั้น เหนอมฤทธิ ประสิทธิ ด้วยปัญญา
 มีศีล ทรงศึกษา มาจนมาบัติ บริบูรณ์ ● ถิ่นกิลเลศ ประเสริฐ
 คัดดี สันโดษนัก ใครจะปุ่น รู้หลัก ครุฑธาพล ไฉไลเอียด
 ทรงพระธรรม ● ปรากฏ ด้วยรูปร่าง มีฤทธิศักดิ์ อธิษฐานดี

อุปมา เหมือนพระจันทร์ อันปรากฏ ในเวลาดี ● ท่านนั้น
 เสด็จออกไป ในนรก ด้วยทรมาน เพื่อจะให้ เขาเข้ามา แล้ว
 จะบอก แจ้งภูตผินั้น พระโมคคัลลาน ผู้สาวา ไปตรนรก
 เป็นนรีนคร ศรีนถ้ำ ไปรพชาวธรรม์ ด้วยพระธรรม
 อันจับเขี้ยว ● พระมาลัย เทพเถร บ่แปลกกัน สุขหิมพ์ศิษยา
 วัตรรม อันฉลาดเฉลียว ขานุญาต เหมือนกันมา ● หมึงงชาย
 หักหลายใด ใจโลกสัน พ้นคณนา ย่อมเบียดเบียน แลเข้า

คำสวดพระมาลัย ▲

ในการอันลับลับ	ฟันไปแล้วแต่ครั้งก่อน
ภิกขุหนึ่งได้พระพร	ชื่อมาลัยเทพเถร
อาศัยบ้านกัมโพช	ขนบทโหหะเจน
อันเป็นบริเวณ	ในแคว้นแคว้นแดนลังกา
พระเถรนั้นเหนอมฤทธิ	ประสิทธิด้วยปัญญา
มีศีลครองศึกษา	ญาณสมาบัติบริบูรณ์
สิ้นกิลเลศประเสริฐศักดิ์	สันโดษนักใครจักปุ่น
รู้หลักครุฑธาพล	ใจละเอียดทรงพระธรรม์ ฯ

- ความตอนหนึ่งในคำสวดพระมาลัย -

สมัยก่อนเมื่อทราบว่ามีคนป่วย อากาศหนัก เป็นตายเท่ากัน ญาติพี่น้อง และผู้คนที่รู้จักในหมู่บ้านก็จะมาทักทายถามข่าวคราว และนอนเป็นเพื่อนเจ้าของบ้านทุกคืน จนกระทั่งเสียชีวิต ในการมานอนเป็นเพื่อนก่อนตายนั้น หมายถึงนอนตอนกลางคืน ตอนกลางวัน ก็กลับไปทำงานบ้าน งานไร่ งานนา งานประจำของตนยังคงต้องเป็นไปตามปกติ พอตกเย็นก็มานอนอยู่บ้านคนป่วย ใครมีฟักแพง แดงควา มะพร้าว ข้าวสาร หอมกระเทียม ฯลฯ ก็จะหอบหิ้วกันมา ทำกินสุกกัน ตั้งแต่คนป่วยยังมีลมหายใจจนเสียชีวิต เมื่อเสียชีวิตแล้วความกตัญญูของเพื่อนบ้านยิ่งฉายความชัดเจนในความเป็นรู้อะไร ห่วงใยมากยิ่งขึ้น ใครมีข้าวของเครื่องใช้ก็จะนำมาร่วมงาน บรรยากาศยิ่งครคร้ำไปด้วย ผู้คนทุกคืน จนกระทั่งเผาศพเก็บกระดูก หลังจากทำงานศพเสร็จแล้ว ชาวบ้านก็ยังคงมานอนเป็นเพื่อนกัน เพื่อให้เกิดความอบอุ่น ลูกหลาน ญาติสนิท คลายความเศร้าโศก จนเกือบเป็นปกติ ชาวบ้านจึงจะค่อย ๆ ห่างจากการนอนเป็นเพื่อนออกไป ซึ่งนับเวลาตั้งแต่มีคนตาย จนทำการปลงศพเสร็จแล้วมีคนมานอนเป็นเพื่อนอยู่เป็นแรมเดือน ไม่เป็นที่แปลกใจเลยว่า ทำไมชาวบ้านนาตะกวด ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ถึงอยู่อาศัยกันแบบพี่แบบน้องเพราะความมีน้ำใจของพี่น้องบ้านนาตะกวดในสมัยนั้นงดงามเป็นอย่างมาก

เมื่อมีคนในหมู่บ้านเสียชีวิตลงจะบำเพ็ญกุศลศพตามประเพณี ซึ่งแต่ละศพจะมีการสวดบำเพ็ญกุศลศพ ๑ - ๒ คืนเท่านั้น เนื่องจากบ้านเมืองยังไม่มีเครื่องเจริญวิสาขบูชา การแพทย์มีไม่มากเหมือนในปัจจุบันสิ่งสามารถจะชะลอการเน่าเปื่อยของศพนั้นยังไม่มี อีกประการหนึ่งความสว่างอาศัยเพียงแสงตะเกียงน้ำมันก๊าดยังไม่มีไฟฟ้า

ใช้กัน ฉะนั้นเพื่อเป็นการสะดวกต่อการจัดงานศพของแต่ละเจ้าภาพ จึงเก็บศพไว้เพียง ๑ หรือ ๒ คืนเท่านั้น แล้วจัดการเผาศพที่ป่าช้า ชาวบ้านเรียกว่า วัดป่า (บริเวณโรงเรียนบ้านนาตะกรุด) การเผาศพ แต่ก่อนเผาได้ทุกวันไม่เว้น ไม่มีข้อห้ามแต่ประการใดเพียงแต่ให้นำศพ ไปเผาก่อนที่ศพจะเน่าและส่งกลิ่นเหม็น เป็นที่น่าเวทนาต่อผู้ตาย และ ผู้มาช่วยงาน ต่อมาจึงค่อยเริ่มมีข้อกำหนดในการเผาศพมากขึ้น เช่น ห้ามเผาผีวันศุกร์ หรือหากมีผู้ตายวันเสาร์ ห้ามเผาวันอังคาร เป็นต้น ส่วนศพที่ตายผิดไปจากปกติ เช่น ตายจากฟ้าผ่า อุบัติเหตุ หรือเรียกว่า ผีตายโหง จะนิมนต์พระไปสวดแล้วฝังศพทันทีไม่ว่าจะเป็นเวลากลางวัน หรือกลางคืน จนเมื่อเวลาผ่านไปมากกว่า ๑ ปี ทางเจ้าภาพจะขุดเอา ศพที่เหลือแต่โครงกระดูกมาทำการเผาต่อไป ทั้งนี้ยกเว้นผีเด็กและผี ตายทั้งกลม จะไม่มีการขุดขึ้นมาเผา

ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า เมื่อสมัยที่ตนเป็นเด็ก อายุประมาณ ๑๑ - ๑๒ ปี ตอนนั้นยังไม่ออกโรงเรียน (ป. ๔) ได้เห็นการสวดคฤหัสถ์ (สวดพระมาลัย) มีทุกบ้านที่มีคนตาย โดยผู้สวดจะเป็นผู้ชายที่ผ่านการบวชเรียนมาแล้วทั้งสิ้น มาร่วมกันสวดในงานศพทุกบ้านหลังจากที่พระสงฆ์สวดพระอภิธรรมเสร็จเรียบร้อยในแต่ละคืน

เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๕ ตอนนั้นทุกคนยังเป็นเด็กนักเรียน ชั้น ป.๔ ซึ่งเรียนหนังสือที่โรงเรียนวัดอุทุมพรวนาวาสบ้าง วัดโพธิ์ทอง บ้าง วัดนอกบ้าง สลับกันโดยมีครูสุไกร จันทร์โท ครูเป็รื่อง มีเดช เป็นครูผู้สอน เหตุผลที่เรียนหนังสือวัดโน้นบ้างวัดนี้บ้างก็เพราะ สมัย ก่อนโรงเรียนหยุดวันโกนวันพระ ยามที่วัดมีงาน เช่น เข้าพรรษา คน

ถือศีลแปด ฆานอนค้างวัด หรือยามมีงานเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชน
ซึ่งจัดในวัดดังกล่าว นักเรียนและครูก็ต้องย้ายสถานที่ที่มีการเรียน
การสอนไปวัดที่ว่าง จึงทำให้ต้องย้ายสถานที่เรียนกันอยู่เสมอ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติ

คณะवादสาธิตการवादคฤหัสถ์ ▼

การสวดคฤหัสถ์หรือการสวดพระมาลัย ฉบับบ้านนาตะกรุด

ก่อนการสวดพระมาลัย จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องจุดเทียนจุดรูปบูชาพระมาลัย แล้วกราบลงไปที่พระมาลัย ๓ ครั้ง แล้วจึงเริ่ม

๑. กล่าวบทบูชาคุณพระพุทธร
๒. กล่าวบทสักเคเชิญเทพยดา
๓. เริ่มสวด

- ๓.๑ ทำนองที่ ๑ ฉันท
- ๓.๒ ทำนองที่ ๒ กาพย์
- ๓.๓ ทำนองที่ ๓ ร่าย
- ๓.๔ ทำนองที่ ๔ เอกภท

๔. กราบที่พระมาลัย ๓ ครั้ง ถือว่าสวดพระมาลัยเสร็จสิ้นลงแล้ว (คุณตาเสมอ โทมะนิตย์, ๒๕๖๔)

คำภีร์สวดพระมาลัย ▼ ▼ กรวยหมากบูชาครู

▲ บรรยากาศการสวดคฤหัสถ์หน้าหีบศพ

ผู้สวดมาลัยคณะหนึ่งเรียกว่า “วงมาลัย” วงหนึ่ง ๆ ที่พอเหมาะควรจะมี ๔ - ๖ คน เป็นแม่เพลง ๒ คน เรียกว่า “แม่คู่” หรือ “ต้นเพลง” ส่วนที่เกินเป็น “ลูกคู่” หรือ “คู่หู” ลูกคู่มีหน้าที่ร้องรับ สนุกทะเล้น เมื่อมีการทำเสียงโหยหวนสอดแทรกเข้าไป จึงทำให้ทักกะการจดจำมีมากขึ้น และเขาเหล่านั้นก็สวดได้ดี ส่วนเครื่องแต่งกายจะแต่งอย่างไรก็ได้ แต่ส่วนใหญ่แต่งตามปกติ การสวดแบบฉบับบ้านนาตะกรุดมี ๔ - ๕ ทำนอง กล่าวคือ ทำนองที่ ๑ - ๓ นักสวดจะนิยมสวดกัน เพราะไม่ยากนัก ความซับซ้อนน้อย ทำนองที่ยากคือทำนองร้าย ต้นเสียงจะต้องดำเนินทำนองไปคนเดียวใช้ลูกคู่ช่วย คนที่สวดได้ก็มีน้อย ประการสำคัญคนที่สวดทำนองร้าย และทำนองอื่นได้นั้นเสียชีวิตไปเกือบหมด

สมัยก่อนการสวดมาลัยมีปัญหาในการฝึกหัดฝึกซ้อมเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่าหากฝึกหัดหรือซ้อมการสวดมาลัยบนบ้านจะเป็นเสนียดจัญไรแก่บ้าน ดังนั้นผู้ฝึกหัดจึงต้องหาสถานที่นอกบ้าน เช่น ฃนากกลางนา ชายป่าช้า ในวัด หรือในโรงนา แต่สำหรับในปัจจุบันความเชื่อเช่นนี้หมดไป ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากกว่า ๗๐ ปีขึ้นไปแล้วว่า แต่ก่อนการสวดมาลัยมีแพะหลาย งานศพทุกงานจะต้องมีสวดมาลัยเสมอ แต่ปัจจุบันการสวดมาลัยหมดความนิยม นักสวดมาลัยที่เหลืออยู่ก็แก่เฒ่า ผู้สนใจฝึกหัดเพื่อสืบต่อก็ไม่มี จึงเป็นที่แน่ชัดว่าในอนาคตไม่นานนักการสวดมาลัยคงเหลือเพียงชื่อ อย่างไรก็ตามเมื่อสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ให้ความสำคัญที่จะพยายามฟื้นฟูการสวดขึ้นมาให้ได้ คุณตาเสมียน ตะกรุดราช กล่าวด้วยความหวัง

คุณตาเสมียน ตะกรุดราช ▼ ▼ คุณตาเสมอ ไตมะนิตย์

วัตถุประสงค์ในการสวด

๑. สวดกันเป็นประเพณี ที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ
๒. เป็นการสั่งสอนหลักธรรมะเพื่อให้ผู้ที่มาร่วมสวด และผู้ฟังตระหนักถึงบาปบุญคุณโทษตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นการสอนให้คนทำความดี รู้จักบาปบุญคุณโทษ นรก สวรรค์
๓. มีความเชื่อกันว่าถ้าคนใดร่วมสวด และร่วมฟังจะได้บุญ
๔. สวดเพื่อเป็นการอยู่เป็นเพื่อนศพ และเป็นเพื่อนญาติรวมถึงผู้ที่มาช่วยงานนั้นด้วย
๕. ใช้คลายความโศกเศร้าในงานศพ

จากการที่เส้นทางคมนาคมและความเจริญยังเข้ามาไม่ถึง ชุมชนนาตะกรุด เสียงสวดพระมาลัยยังคงก้องอยู่ท่ามกลางความเงียบสงัด และวังเวงของชาวบ้าน เสียงสวดรับของลูกคู่และต้นเสียง ประกอบกับเสียงอื่นของผู้สวดที่สอดเข้ามาอย่างเย็นเยียบสร้าง ความวังเวง สะพรั่งกลวิให้กับชาวบ้าน ผู้ร่วมงานและคนบ้านใกล้เคียง เป็นอย่างยิ่ง ความที่มหรสพความบันเทิงอื่นใดไม่มี ลูกเล็กเด็กน้อยก็ มักจะติดตามผู้ปกครองมาบ้านศพเพื่อฟังสวดเสมอ ๆ กลิ่นอายของ การสวดที่วังเวงบางครั้งก็ทำเอาเด็ก ๆ ต້องนอนค้างที่บ้านงานศพ

เพราะกลับบ้านไม่ได้กลายเป็นอดีต นักสวดฝีมือดีต่างก็ล้มหายตาย
จากไปที่ละคนสองคน ความเจริญที่เข้ามาของถนนหนทาง ไฟฟ้า
ประปา สาธารณูปโภค รุ่งเรือง แต่กลิ่นอายของการสวดคฤหัสถ์กลับ
เลือนรางลงทีละน้อย ยิ่งทำให้ความวังเวงในหัวใจที่เปี่ยมไปด้วย
วัฒนธรรม ยิ่งเยือกเย็นมากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณ ผู้เฒ่านักสวดยังคงรอ
คอยการฟื้นฟู จากผู้คนในหมู่บ้านให้กลับมามีจิตวิญญาณเยี่ยงอดีต
สมัยอยู่เสมอ

บรรณานุกรม

บุคคลอ้างอิง

ฉาย ตะกรุดเงิน. (๒๕๖๔). อายุ ๗๘ ปี บ้านเลขที่ ๕๑/๑ หมู่ ๓
ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๒๐ มกราคม.

แพ้น เปียนสันเตียะ. (๒๕๖๔). อายุ ๘๖ ปี บ้านเลขที่ ๕๕ หมู่ ๘
ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๒๐ มกราคม.

ประทีป มีเดช. (๒๕๖๔). อายุ ๗๓ ปี บ้านเลขที่ ๓๕ หมู่ ๒ ตำบล
ศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๔
มกราคม.

พ้อย ยงยุทธ. (๒๕๖๔). อายุ ๘๐ ปี บ้านเลขที่ ๔๐ หมู่ ๓ ตำบล
ศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๐
มกราคม.

เสมอ โตมะนิตย์. (๒๕๖๔). อายุ ๗๘ ปี. บ้านเลขที่ ๓๖ หมู่ ๑๕
บ้านนาตะกรุด ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัด
เพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๐ มกราคม.

เสมียน ตะกรุดราช. (๒๕๖๔). อายุ ๘๑ ปี บ้านเลขที่ ๘๘/๑ หมู่ ๘
ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๒๔ มกราคม.

เหียน ตะกรุดราช. (๒๕๖๔). อายุ ๘๓ ปี บ้านเลขที่ ๗๔ หมู่ ๘ ตำบล
ศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๐
มกราคม.

ฮอ ตะกรุดราช. (๒๕๖๔). อายุ ๗๙ ปี บ้านเลขที่ ๒๑/๑ หมู่ ๘ ตำบล
ศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒๐
มกราคม.

ผู้เขียน

นางอมรรัตน์ กาละบุตร

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

การถนอมอาหาร

การถนอมอาหาร เป็นการเก็บรักษาอาหารหรือเป็นการแปรรูปอาหาร ทำให้อยู่ได้นานโดยไม่บูดไม่เสีย และผลของการถนอมอาหาร จะช่วยให้การยืดอายุของอาหารได้เป็นอย่างดี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นทั้งในด้านสี กลิ่น รส เนื้อ สัมผัส และยังคงคุณค่าทางโภชนาการของอาหารไว้ การถนอมอาหารจึงเป็นกระบวนการของการแปรรูป ด้วยวิธีหลาย ๆ อย่าง อาทิเช่น การดอง การแช่แข็ง การกวน การตากแห้ง และการเชื่อม เป็นต้น

ภูมิปัญญาของประชาชนชาวนาตะกุด คือตัวอย่างที่ดีของชุมชนหนึ่งที่รณรงค์การถนอมอาหารได้อย่างแยบคาย ซึ่งจะกล่าวพอสังเขป ดังนี้ ในระหว่างต้นฝนจะมีน้ำมาก แต่พอเข้าต้นหน้าแล้งน้ำก็จะเริ่มลดลง ในระยะนี้ เป็นเวลาที่ปลาเล็กปลาน้อยขึ้นมาเป็นจำนวนมากตามตม หรือแก่งต่าง ๆ หรือตามแม่น้ำลำคลองคนก็จะมาจับปลาเอามากินกัน แต่ปลามันมีจำนวนมากเกินกว่าที่จะกินกันได้หมด จะทิ้งก็เสียดาย จึงนำมาใส่เกลือเก็บไว้กินได้ตลอดปี แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังไม่ทัน จึงได้นำปลาทั้งหมดมาทำปลาร้าเก็บไว้กินกันได้ตลอดปี ปลาร้านั้นถือเป็นการถนอมอาหารอย่างหนึ่ง ที่มีการนำเอาปลาน้ำจืด เช่น ปลาตะเพียน ปลาเนื้ออ่อน ฯลฯ มาหมักกับเกลือและรำข้าว มาหมักไว้ในไหนาน ๖ เดือน - ๑ ปี กว่าจะออกมาเป็นปลาร้าให้เราได้กินกัน แต่ปลาร้าจะมีสารอาหารที่เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย

การหมักปลาร้า (สูตรนางสาวพินพร ตระกูลอ่อน)

ส่วนประกอบ

๑. ปลาขาว ๒. ปลาสร้อย ๓. เกลือเม็ด ๔. ข้าวคั่ว ๕. ผ้าขาว

วิธีการและขั้นตอนการทำปลาร้า

๑. นำปลาขาว ปลาสร้อย หรือปลาอะไรก็ได้สามารถนำมาทำปลาร้าได้หมด

๒. ถอดเกล็ดปลา ตัดหัว ตัดหาง ตัดครีบ ออกให้หมด

๓. นำปลาล้างน้ำเปล่าประมาณ ๗ - ๘ ครั้ง แล้วเอาขึ้นปลา

ออก

๔. ล้างน้ำอีกครั้ง พอสะเด็ดน้ำแล้ว ให้นำเกลือเม็ดผสมตามสัดส่วน จำนวนปลา ๕ กิโลกรัม ใช้เกลือเม็ดประมาณ ๑ กิโลกรัม หรือ จำนวนปลา ๔ กิโลกรัม ใช้เกลือเม็ด ประมาณ ๑ กิโลกรัม

๕. เคล้าปลาเกลือ ขยำจนเกลือละลาย หมักไว้ประมาณ ๑ เดือน แล้วจึงใส่ข้าวคั่ว

๖. ข้าวคั่วจะใช้ข้าวสารที่เป็นข้าวเจ้าข้าวคั่วจนเหลือง เสร็จแล้วนำมาตำหรือว่าปั่นก็ได้ ต้องตำให้ละเอียด เสร็จแล้วนำคลุกกับปลาร้าให้ทั่ว แล้วนำปลาใส่ไหไว้อีกประมาณ ๒ - ๓ เดือน สามารถรับประทานได้เลย แต่จะให้ดีต้องใช้เวลาประมาณ ๖ เดือน ใช้ผ้าขาวมัดยางให้แน่น ถ้าเอามาดูแล้วมีกลิ่นให้นำเกลือเม็ดเพิ่มลงไป แล้วรอไปอีกประมาณ ๑ เดือน ถ้านำออกมาแปรรูปเป็นอาหารถ้ายังมีกลิ่นอีกก็ให้นำเกลือเม็ดใส่เพิ่มลงไปอีก

- ▶ นำปลาขาว ปลาสร้อย หรือปลาอะไรก็ได้ สามารถนำมาทำปลาร้า ได้หมดทุกชนิด (ภาพ: อมรรัตน์ กาละบุตร เมื่อ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔)

- ▶ ถอดเกล็ดปลา ตัดหัว ตัดหาง ตัดครีบ ออกให้หมด (ภาพ: อมรรัตน์ กาละบุตร เมื่อ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔)

- ▶ การนำข้าวคั่วที่ตำละเอียด เคล้ากับปลาร้าให้เข้ากัน (ภาพ: พิทักษ์ จันทร์จิระ เมื่อ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๔)

จากการได้ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูล ของชุมชนตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ จะเห็นได้ว่าในพื้นที่ดังกล่าวมีพืชผัก และผลไม้ เป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านในชุมชนได้ทำการถนอมอาหาร เพื่อสามารถเก็บไว้รับประทานได้เป็นระยะเวลาานาน ขอยกตัวอย่างการทำ “อีเหี่ยว” ซึ่งเป็นการถนอมอาหารอีกอย่างหนึ่งที่ชาวบ้านนิยมทำกันทุกครัวเรือน “อีเหี่ยว” เป็นการนำหน่อไม้สดที่เก็บมาจากไร่จากสวนของชาวบ้านที่มีเป็นจำนวนมาก จึงได้คิดวิธีการถนอมอาหารจากหน่อไม้โดยนำหน่อไม้มาปอกเปลือกออกให้หมดเหลือไว้เฉพาะเนื้อของหน่อไม้แล้วนำมาสับ หรือซอยให้ละเอียด แล้วนำไปต้มให้สุกเสร็จแล้วนำออกมาให้สะเด็ดน้ำแห้งแล้วจึงนำออกมาตากแดดจนกว่าจะแห้งสนิท โดยใช้ระยะเวลาประมาณ ๒ - ๓ วัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้หน่อไม้เกิดการขึ้นรา และสามารถเก็บไว้รับประทานได้เป็นปี

ผลไม้ที่นิยมนำมาถนอมอาหารอีกอย่าง คือ มะขามเปียก วิธีการเก็บมะขามเปียกไว้ใช้ได้นาน ๆ ทำได้โดยการนำมะขามเปียกมาแกะเมล็ดออกให้หมด แล้วใช้น้ำเกลือมาพรมพอประมาณ จากนั้นนำมะขามเปียกไปตากแดดให้แห้งสนิทแล้วนำมาปั่นเป็นก้อนกลม ๆ เก็บใส่โหลแก้วปิดฝาให้สนิทเพื่อไม่ให้อากาศเข้าไปแล้วสามารถเก็บไว้รับประทานได้ตลอดปี

ผักที่นิยมนำมาเก็บไว้ถนอมอาหารอีกชนิดหนึ่งคือ สะเดา โดยเก็บสะเดาจากต้นมาลวกกับน้ำร้อนที่ต้มให้เดือดก่อนแล้วนำสะเดาลงไป ใช้เวลาไม่นาน แล้วนำออกเพื่อให้สะเด็ดน้ำ จึงนำสะเดาออกไปตากแดด ประมาณ ๒ - ๓ วัน เพื่อให้สะเดาแห้งสนิท พอถึงนอกฤดูฤดูกาล

ก็นำเสเดาแห้งที่เราเก็บไว้ออกมาลวกกับน้ำร้อนเหมือนเดิมแล้ว
สามารถเก็บไว้รับประทานได้ตลอดปี

จะเห็นได้ว่า อาหารคือปัจจัยหนึ่งในสี่ของการดำรงชีวิตที่
สำคัญของมนุษย์ การหยิบฉวยพืชผักพื้นเมืองมาประกอบอาหารผ่าน
กระบวนการลองผิดลองถูกมาเป็นลำดับหลายชั่วอายุคน จนทำให้
การหุงหาต้มแกง และกับข้าวนานาชนิด ตลอดจนการถนอมอาหาร
ในรูปแบบต่าง ๆ สอดประสานกับวิถีชีวิตของคนไทย บ้านนาตะกรุด
ได้อย่างลงตัว ซึ่งภูมิปัญญาต่าง ๆ เหล่านี้ ยังคงดำเนินควบคู่กันไป
กับโลกโซเซียล ที่รุ่งเรืองในสังคมยุคปัจจุบัน ตลอดไป

บรรณานุกรม

บุคคลอ้างอิง

จันทร์ ตะกรุดเงิน. (๒๕๖๔). อายุ ๗๔ ปี บ้านเลขที่ ๗๗/๒ หมู่ ๒
บ้านนาตะกรุด ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๑ มกราคม.

ปรุงศรี กลิ่นเทศ. (๒๕๖๔). อายุ ๘๒ ปี บ้านเลขที่ ๒๑๒ หมู่ ๒
บ้านนาตะกรุด ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๑ มกราคม.

ทัศนีย์ กลิ่นเทศ. (๒๕๖๔). อายุ ๕๑ ปี บ้านเลขที่ ๑๖ หมู่ ๒ บ้าน
นาตะกรุด ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๑ มกราคม.

ผู้เขียน

นางสาวสุทิชญา พูนมี

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

มะขาม ชิม - ขวัญ ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

ว่าด้วยเรื่อง “มะขาม” เป็นพืชที่สำคัญทางเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งของจังหวัดเพชรบูรณ์ ทุกคนรู้จักกันอยู่แล้ว มีทั้งรสชาติเปรี้ยวและหวาน สามารถปลูกได้ทั่วทุกภาค เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกจังหวัด มะขามหวานเป็นพืชตามฤดูกาลให้ผลผลิตเพียง ๑ ครั้งต่อปี และพร้อมกันทุกสวน ผลผลิตจึงล้นตลาด จึงจำเป็นต้องแปรรูปเพื่อยืดอายุ และเพิ่มมูลค่าให้กับมะขามหวาน นั่นเอง

ภาพ: <https://www.facebook.com/makhamkhimkhan> ►

สมาคมทมิฬวัญ

ยึดดีต่อจรรบทุกๆ ท่าน

ร้านมะขามขิม - ขวัญ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยคุณนงนุช และคุณอนุชา ศรีจรรยา ตั้งอยู่ เลขที่ ๒๐ ม. ๑๑ ต.วังบาล อ.หล่มเก่า จ.เพชรบูรณ์ ๖๗๑๒๐ ต่อมาได้จดทะเบียนพาณิชย์ และใช้ชื่อว่า “มะขามขิม - ขวัญ” (ใช้ชื่อขิม - ขวัญ มาจากชื่อของบุตรสาว ๒ คน) ในปี พ.ศ.๒๕๔๘ ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนสถานะมาเป็นโรงงานปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อดำเนินกิจการแปรรูปผลไม้เกษตร (มะขาม) เพื่อเป็นสินค้าของฝากทำรายได้ให้เกษตรกรโดยเฉพาะชาวสวนมะขาม และคนในชุมชนได้มีรายได้ มีงานทำไม่ก่อให้เกิดปัญหาคนว่างงานในชุมชน โดยมีหน่วยงานจากรัฐบาล อาทิ เช่น กรมพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้เข้ามาสนับสนุนและส่งเสริมให้ความรู้กับองค์กร ช่วยพัฒนาและยกระดับมาตรฐานเพื่อก้าวสู่มาตรฐานสากล อาทิเช่น อย., มผช. และ OTOP ๔ ดาว โดยสินค้าที่ได้รับรางวัล ได้แก่ มะขามจี๊ดจ๊าด มะขามคลุกน้ำตาล มะขามหยี กล้วยสอดไส้มะขาม และมะขามอบไว้เกลือ

◀ ภาพ: <https://www.facebook.com/makhamkhimkhwana>

มะขามโดยทั่วไปมักจะเข้าใจว่า เป็นพืชที่มีประโยชน์เฉพาะ ฝักและเนื้อใช้รับประทาน และลำต้นใช้ทำเชียงเท่านั้น แต่ที่จริงแล้ว สามารถใช้ทุกส่วนของต้นมะขามได้ สำหรับประโยชน์ของมะขามและ สรรพคุณมะขามนั้นมีมากมาย จัดว่าเป็นผลไม้เพื่อสุขภาพที่มีคุณค่า ทางโภชนาการสูงและยังมีสรรพคุณใช้เป็นยารักษาโรคอีกด้วย โดย ส่วนที่นำมาใช้เป็นยาจะเป็นเนื้อฝักแก่ (มะขามเปียก) นำมาผสมเกลือ ให้หญิงหลังคลอดดื่มล้างเลือดตกค้างภายใน (ใบ) ต้มกับหอมแดง โกรกหัวเด็กเมื่อเด็กเป็นไข้หวัด คัดจุมูก เปลือกของลำต้น (ทั้งสดและ แห้ง) ช่วยสมานแผล และเนื้อในเมล็ด สามารถช่วยรักษาได้หลายโรค เช่น เป็นยาขับเสมหะ ยาขับเลือดขับลม แก้อาการท้องเดิน บรรเทา อาการท้องผูก ใช้เป็นยาถ่ายพยาธิ เป็นต้น

กล้วยสอดไส้มะขาม ▼ ▼ เผือกสอดไส้มะขาม

รวมทั้งยอดมะขามอ่อนให้ทั้งเส้นใยอาหาร อุดมไปด้วยวิตามิน และแร่ธาตุที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย อย่างวิตามินซี วิตามินบี ๒ วิตามิน เอ ธาตุแคลเซียม ธาตุฟอสฟอรัส ธาตุเหล็ก โปรตีน คาร์โบไฮเดรต เป็นต้น มะขามที่แก่จัดนั้นเราจะเรียกว่า “มะขามเปียก”

นอกจากนี้ยังมี “ร้านครัวบ้านเก่าแก่” บริหารจัดการให้ ส่วนหนึ่งของกิจการเป็นที่พักโฮมสเตย์รับรองแขกที่มาเยือนยกกลุ่ม หรือคู่ก็ได้ จัดไว้หลายรูปแบบ พักผ่อนสัมผัสกับบรรยากาศท่ามกลาง ธรรมชาติ อาหารอร่อยพื้นบ้าน กาแฟสดพร้อมเสิร์ฟ และมีห้องประชุม จัดเลี้ยงสัมมนา เพลิดเพลินกับห้องคาราโอเกะ ถือว่ามาแล้วคุ้มมาก ๆ ได้ทั้งความรู้และสนุกสนานกันยกทีม

บรรณานุกรม

บุคคลอ้างอิง

นางนุช แก้วกลิ้ง. (๒๕๖๔). อายุ ๔๙ ปี บ้านเลขที่ ๒๐ หมู่ ๑๑ ตำบล
วังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒
เมษายน.

ผู้เขียน

นางสาวณัฐวดี แก้วบาง

นักวิชาการวัฒนธรรม

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

กลอย

การถนอมอาหารเป็นกรรมวิธีการเก็บรักษาอาหารไว้ให้อยู่ได้นาน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นสัตว์บกสัตว์น้ำ กุ้ง หอย ปู ปลา หรือพืชพรรณพื้นบ้านที่หาได้ตามฤดูกาล นำมาทำการแปรรูปถนอมอาหารซึ่งทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การหมัก การดอง การตากแดด ลมควัน การกวน การนึ่ง และอีกมากมายหลายวิธี เพื่อให้อาหารนั้น ๆ เก็บไว้ทานในช่วงนอกฤดูกาล หรือช่วงที่ขาดแคลน

ผู้เขียนจึงขอนำเสนอ “กลอย” พืชพื้นถิ่นของชาวชนบทที่
ถูกนำมาแปรรูปนอมอาหารด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิเช่น การหมัก
การตากแดด เพื่อใช้ในการประกอบอาหารคาว หวาน โดยมีวิธีการ
แปรรูปมาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ซึ่งกลอยถือเป็นพืชที่มีพิษ
ก่อนจะนำมารับประทานต้องผ่านกรรมวิธีการดับสารพิษเสียก่อนจึง
นำมาประกอบอาหารได้ มีการลองถูกลองผิดมานับครั้งไม่ถ้วนกว่าจะ
ลงตัว อาการแพ้ที่พบได้บ่อยได้แก่ คันที่ปาก ลื่น คอ คลื่นไส้ อาเจียน
มีลมมา วิงเวียน ใจสั่น ตาพร่า อึดอัด และเป็นลม ทั้งนี้ปริมาณสารพิษ
ในหัวกลอยแต่ละฤดูกาลจะแตกต่างกัน นอกจากนั้น กลอย ยังใช้
เป็นอาหารหลักแทนข้าว สำหรับคนสมัยก่อนที่ทำอะไรทำสวนในภูเขา
เมื่อข้าวปลาอาหารที่จัดเตรียมไว้ก่อนเข้าป่าหมดก่อนกำหนดที่จะ
เสร็จภาระกิจการเดินทางไปมาก็ลำบากจึงกินกลอยแทนข้าวเพราะ
หาได้ง่ายและมีสารอาหารจำพวกแป้งที่คล้ายกันสามารถให้ความอึด
ทนแทนกันได้

หัวกลอย

(ภาพ: นิภาภรณ์ แสงนก
เมื่อ ตุลาคม ๒๕๖๓)

กลอย จะมี ๒ รูปแบบ คือ กลอยข้าวเจ้า จะมีลักษณะของเถา และก้านใบสีเขียว เนื้อสีขาวนวลและหยาบกว่ากลอยข้าวเหนียว ส่วน กลอยข้าวเหนียว มีเถาสีน้ำตาลอมดำ และมีสีเหลืองอ่อนถึงเหลือง เข้ม เนื้อเหนียวและรสชาติดีกว่ากลอยข้าวเจ้า โดยเนื้อจะร่วนซุยกว่า ดังนั้น ชาวบ้านจึงมักจะนิยมกินกลอยข้าวเหนียวมากกว่ากลอยข้าวเจ้า

อุปกรณ์

ไม้แห้งกลอย ▲ ▲ มีด

ขั้นตอนและกรรมวิธีการแปรรูปกลอย

ขั้นตอนที่ ๑ ชุดหัวกลอย

การชุดหัวกลอย เริ่มจากการดูเถา หรือเครือของกลอยตาม ไปจนถึงบริเวณหน่อกลอยที่ปักลงดิน ซึ่งบริเวณนั้นจะเป็นต้นกำเนิด ของหัวกลอย ใช้เสียมหรือจอบชุดลงไปประมาณ ๑๐ - ๒๐ เซนติเมตร จนพบหัวกลอย

ขั้นตอนที่ ๒ ปอกเปลือกกลอย

นำหัวกลอยที่ได้จากการชุดมาทำความสะอาด และปอกเปลือก เพื่อเตรียมหันเป็นแผ่น

ขั้นตอนที่ ๓ หั่นหัวกลอย

นำหัวกลอยที่ปอกเปลือกและทำความสะอาดเรียบร้อยแล้ว
หั่นออกเป็นชิ้นบาง ประมาณ ๑ - ๒ เซนติเมตรพักใส่ไว้ในกะละมัง

▼ หัวกลอย (ภาพ: นิภาพรณั์ แสงนก เมื่อ ตุลาคม ๒๕๖๓)

ปอกเปลือกกลอย ▲
(ภาพ: เพจบ้านสวนพอเพียง
สืบค้นเมื่อ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔)

▲ หั่นหัวกลอย
(ภาพ: นิภาพรณั์ แสงนก
เมื่อ ตุลาคม ๒๕๖๓)

ขั้นตอนที่ ๔ หมักกลอย

นำกลอยที่หั่นเสร็จแล้วใส่ลงไปในโอ่งประมาณครึ่งโอ่ง หลังจากนั้นใส่ใบส้มกบที่ผ่านการลนไฟลงไปในโอ่งที่หมักกลอยเพื่อเพิ่มความเปรี้ยวให้กลอยมีรสชาติติดหน้อย และเอากลอยที่หั่นใส่เพิ่มจนเต็มโอ่งปิดปากโอ่งด้วยใบส้มกบ ทิ้งไว้ประมาณ ๗ วัน

โอ่งหมักกลอย (ภาพ: ณัฐวดี แก้วบาง
เมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓)

ใบส้มกบ (ชื่อเรียกพืชท้องถิ่นชนิดหนึ่ง)
(ภาพ: ณัฐวดี แก้วบาง เมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓)

ขั้นตอนที่ ๕ นำกลอยออกจากโอ่งหมัก

เมื่อหมักกลอยครบ ๗ วันแล้วจึงเปิดโอ่งจับเนื้อมากลวยบีบดู หากเนื้อมากลวยบีบแล้วมีความนิ่มไม่แตกไม่หักแสดงว่าหมักเสร็จแล้ว จึงนำกลอยออกจากโอ่งมาล้างน้ำเปล่าให้สะอาดเพื่อเตรียมการสู่ขั้นตอนถัดไป

▲ กลอยที่หมักได้สำเร็จแล้ว
(ภาพ: ญัฐวดี แก้วบาง เมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓)

ขั้นตอนที่ ๖ เอาน้ำออกจากกลอย

เมื่อล้างกลอยจนสะอาดแล้วจึงนำกลอยใส่ในถุงเพื่อทำการเอาน้ำออกจากกลอย ซึ่งจะต้องเอาน้ำออกให้แห้งที่สุด ในอดีตขั้นตอนนี้ชาวบ้านจะใช้เท้าเหยียบถุงซึ่งใช้เวลานาน แต่ในปัจจุบันมีเครื่องมือทุ่นแรงหลายชนิด เช่นในภาพใช้รถไถในการบีบน้ำออก

▼ บีบน้ำออกจากถอย

(ภาพ: ณิชฐวดี แก้วบาง เมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓)

ขั้นตอนที่ ๗ เตรียมถอยไปแช่น้ำ

นำเนื้อถอยที่บีบน้ำออกมารวมใส่ในเชิงเพื่อเตรียมเอาไปแช่น้ำ

▲ เนื้อถอยหลังจากที่บีบน้ำออก

(ภาพโดย ณิชฐวดี แก้วบาง เมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓)

ขั้นตอนที่ ๘ การแช่น้ำกลอย

การนำกลอยไปแช่น้ำจะต้องเป็นแหล่งน้ำไหลหรือลำน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งหากน้ำไม่ไหลหรือน้ำไหลเวียนไม่เพียงพอจะทำให้ผู้ที่รับประทานกลอยนั้นเกิดอาการคัดและแพ้ได้ กลอยที่นำมาแช่น้ำจะใช้เวลาประมาณ ๕ - ๖ ชั่วโมง เพื่อให้กลอยเกิดการคลายตัว ระหว่างที่แช่จะต้องชวนเนื้อกลอยคล้าย ๆ กับการล้างกลอยทำสลับกันไปมา จนแผ่นกลอยนิ่มจึงนำเนื้อกลอยใส่ในถุงและทำการบีบน้ำออกให้แห้งอีก ๑ รอบ

▼ นำกลอยแช่น้ำ (ภาพ: นิภาพรณั์ แสงนก เมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓)

▲ การเก็บรักษากลวย

(ภาพ: ณีฐวดี แก้วบาง เมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓)

ขั้นตอนที่ ๙ การเก็บรักษากลวย

การเก็บทำได้ ๒ วิธี คือ

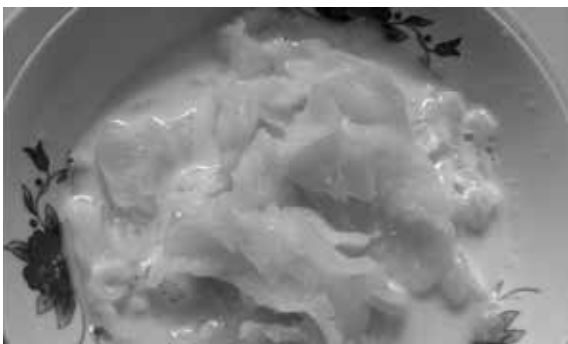
- เก็บแบบสด โดยการห่อใบตองหรือใส่ถุง แต่วิธีนี้จะเก็บรักษาได้ไม่นาน เหมาะสำหรับการนำไปนึ่ง หรือบวชทำขนมหวาน

- เก็บแบบแห้ง วิธีนี้จะต้องนำกลวยไปตากแดดให้แห้งสนิทจนแข็งตัว วิธีนี้จะสามารถเก็บรักษากลวยไว้ได้นาน หากต้องการนำมารับประทานจะต้องนำกลวยไปแช่น้ำให้เกิดการคลายตัว หรือจนเนื้อกลวยเกิดความนิ่มเสียก่อนจึงนำประกอบอาหารหวานคาวได้

กลวย สามารถทำอาหารได้หลากหลายรูปแบบ แต่ส่วนใหญ่จะเน้นเป็นอาหารหวาน ไม่ว่าจะเป็น การนึ่งกลวยผสมกับกล้วยเพื่อเพิ่มความหวานโรยด้วยมะพร้าวอ่อน การบวชกลวย การทำข้าวเหนียวมูลหน้ากลวย และการทำกลวยแห้งทอดโรยเกลือ เป็นต้น

▼ กลวยนึ่ง - บวชกลวย

(ภาพ: ณีฐวดี แก้วบาง เมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓)

กลอย จึงถือเป็นพืชพื้นบ้านที่หาทานได้ไม่ยาก แต่หากไม่มี
ความรู้ความชำนาญในการแปรรูปอาจก่อให้เกิดพิษร้ายมีอาการข้าง
เคียงหากนำไปรับประทาน ภูมิปัญญาการแปรรูปอาหารจึงถือเป็นอีก
ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการดำรงชีวิตของคนชนบท ที่ไม่ว่ายุคสมัยจะ
เปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด แต่การถ่ายทอดภูมิปัญญาต่าง ๆ ของ
บรรพบุรุษยังคงมีบทบาทที่สำคัญต่อคนรุ่นหลังเสมอ

บรรณานุกรม

บุคคลอ้างอิง

- เซย เกตุแก้ว. (๒๕๖๓). อายุ ๕๒ ปี บ้านที่เลข ๑๙ หมู่ ๑ ตำบล
ป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๓ ตุลาคม.
ชม แก้วบาง. (๒๕๖๓). อายุ ๖๒ ปี บ้านเลขที่ ๕๐ หมู่ ๑ ตำบล
ป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๓ ตุลาคม.
นพ แสงนก. (๒๕๖๓). อายุ ๕๕ ปี บ้านเลขที่ ๓๒/๓ หมู่ ๑ ตำบล
ป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๑๓ ตุลาคม.

ผู้เขียน

นางสาวมนชยา คลายโตก

นักวิชาการวัฒนธรรม

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ขอนไม้มาด : ตำนานเชื่อมโยงประวัติศาสตร์

ผู้คนสมัยก่อน มักมีเรื่องเล่าสู่ลูกหลาน ถึงเหตุการณ์บ้านเมือง ปรากฏการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่ได้พบเจอ และเล่ากันปากต่อปาก จากรุ่นสู่รุ่น ผ่านเวลาหลายสิบหลายร้อยปีจนกลายเป็นตำนาน บางตำนาน ฟังดูแล้วไม่น่าเชื่อถือ เพราะมีเรื่องราวอัศจรรย์ผิดธรรมชาติสอดแทรก อยู่บ้าง บางตำนานผสมปนเปด้วยเรื่องจริงเรื่องเท็จ คลาดเคลื่อน จากเดิมบ้างเพราะมีการปรุงแต่งระหว่างทาง หรือบางตำนานอาจ เป็นแค่เรื่องสมมุติก็ได้ เพราะอาจเป็นเพียงสิ่งที่แสดงถึงความคิด จินตนาการของคนในช่วงนั้น ฉะนั้นเรื่องราวในตำนานจะนำมาอ้างอิง เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์เสียทีเดียวไม่ได้ แต่หากทบทวนและ ศึกษาตำนานเหล่านั้นด้วยความถ่องแท้ และวิเคราะห์ร่วมกับหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏแล้วนั้น ก็สามารถเชื่อมโยงไปถึงประวัติศาสตร์ เหตุการณ์สำคัญ ความขึ้นมาเป็นไปของบ้านเมือง เห็นความสัมพันธ์ ของคน ชุมชนที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม หรือ สะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ โลกทัศน์และค่านิยมของผู้คน ในยุคนั้น ๆ ได้

อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่เต็มไปด้วยร่องรอยทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม หลายสิ่งหลายอย่างมีเรื่องเล่าตำนานเป็นตัวเชื่อมโยง เรียงร้อยสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเรื่องบุคคลสำคัญ สถานที่ ประเพณี พิธีกรรม วิถีชีวิต และที่ฝังรากลึกกับวิถีท้องถิ่น คือ ความเชื่อ ความเชื่อที่ถูกส่งต่อมาจากจนถึงคนยุคปัจจุบัน โดยการสืบทอดสู่ลูกหลานอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้งผ่านทางพิธีกรรม และการเล่าผ่านตำนาน และด้วยบางตำนานถูกเชื่อมโยงกันด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง ทั้งคน สถานที่ และเหตุการณ์ในอดีต พร้อมทั้งยังอ้างอิงหลักฐานที่ปรากฏในปัจจุบันร้อยเป็นเรื่องราวที่น่าเชื่อถือ จนอาจนำมาใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ได้

หนึ่งในตำนานน่าสนใจ ที่อ้างอิงความเชื่อและเล่ากันมารุ่นต่อรุ่น คือ เรื่องของตำนานขอนไม้มาด แม้กระทั่งทุกวันนี้ ก็ยังคงมีการเล่าตำนานเรื่องนี้กันอยู่ แต่อาจจะมีความคลาดเคลื่อนและแตกต่างกันบ้าง ก็คงเพราะด้วยวันเวลา ความทรงจำ ความเข้าใจ ความเชื่อ หรือผสมกับความรู้สึกและจินตนาการของคนเล่าไปบ้าง แต่แก่นของตำนานก็ยังคงเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งแม้เราจะพิสูจน์ไม่ได้ว่าเป็นเรื่องจริงมากน้อยแค่ไหน แต่การศึกษาและวิเคราะห์ก็จะทำให้เราได้ทราบข้อมูลอะไรอีกหลายอย่างที่ชอบอยู่ในตำนาน

▲ ขอนไม้มาต ณ วัดวิเชียรบำรุง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ตำนานหนึ่ง ได้เล่าไว้ว่า มีชาวจากกรุงศรีอยุธยาส่งไปตามหัวเมืองต่าง ๆ ว่าต้องการไม้สำคัญ เพื่อนำมาทำเรือพระที่นั่ง เจ้าเมืองเพชรบูรณ์เมื่อได้รับราชโองการดังกล่าว จึงประกาศให้ช่วยกันหา แต่ไม้ที่มีลักษณะดีตามต้องการนั้นหายาก จึงหาไม้ตามที่ได้รับสั่งไม่ได้เสียที่

เรื่องคำสั่งให้หาไม้สำคัญนี้ได้ยินไปถึงเจ้าพ่ออู่คำ เจ้าพ่ออู่คำจึงต้องการจะหาไม้สำคัญนี้ตามประกาศ เจ้าพ่ออู่คำจึงเดินทางมาจากเวียงจันทน์เพื่อตามหาไม้ และได้มาพักอยู่ที่บ้านขอนแก่น เวลาผ่านไปใกล้จะครบกำหนดก็ยังไม่ได้ไม้ตามที่อยุธยาต้องการ เจ้าพ่ออู่คำจึงกังวลใจไม่น้อย เช้าวันหนึ่งระหว่างเจ้าพ่ออู่คำกำลังล้างหน้านั้น ได้ยินเสียงนกโตโว (บางตำนานเล่าว่า นกโตโว คือ นกกาเหว่า) ร้องแว่วมาจากทางทิศเหนือ ซึ่งได้ยินเสียงนกโตโวร้องอยู่ถึง ๗ วัน

จึงตัดสินใจเดินทางตามหาเสียงนั้น จนกระทั่งมาถึงยังบ้านนาทราย แต่ไม่พบนกโตโว กลับได้พบต้นไม้มาด ๒ ต้น ที่บ้านวังบาล คล้ายเป็น ต้นที่ต้นน้องกัน (บางตำนาน เล่าว่า ไม้มาก คือ ไม้ตะเคียน) ลักษณะงาม สูงใหญ่ เห็นเช่นนั้นเจ้าพ่ออุ้มคำจึงอยากได้ไม้มากนี้ไปอยู่ธยาให้ได้ จึงได้สั่งให้เสนาอำมาตย์ของตนโค่นต้นไม้มาดนี้ แต่ก็โค่นไม่ได้ซักที และใครก็ตามที่จะโค่นต้นไม้มาดนี้มีอันเป็นไปทุกราย จึงเป็นที่เกรงกลัว โดยทั่วกันว่า ไม้มากต้นนี้ต้องมีอาถรรพ์ หรือมีนางไม้ซ่อนอยู่เป็นแน่

ต่อมาเจ้าพ่อขุนจบ ได้อาสาทำพิธีเพื่อโค่นต้นไม้มาด โดยทำการล้อมสายสิญจน์ ๙ รอบและสวดสะกดวิญญูญาณ เนื่องด้วยเจ้าพ่อขุนจบเป็นผู้มีวาทศิลป์ในการเจรจา จึงสามารถโค่นไม้มากทั้ง ๒ ต้นได้ โดยระหว่างที่ฟันต้นไม้มาดนั้นสะเก็ดไม้ได้กระเด็นไปกองรวมกันเป็นภูเขา บริเวณที่สะเก็ดไม้กระเด็นไปกองรวมกันนั้น เรียกกันว่า ดอยสะเก็ด (ปัจจุบัน คือ พระธาตุดอยสะเก็ด ที่ วัดจอมศรี) ซึ่งถือเป็นอีกตำนานที่เชื่อมโยงกับสถานที่สำคัญ

การโค่นไม้มากครั้งนั้น เจ้าพ่ออุ้มคำได้จัดให้มีการทำบุญเลี้ยงพระ ๑๐๐ รูป บริเวณตอมานั้น และเป็นที่เล่าต่อกันมากันว่า ตอมานที่โค่นนั้นมีขนาดใหญ่มากจนสามารถวางพาข้าวถวายพระได้ถึง ๑๐๐ พาข้าว สำหรับพระ ๑๐๐ รูป ซึ่งช่วงเหตุการณ์การตัดไม้มากนี้ ชาวบ้านทางนาทรายเล่าว่า มีเพียงเจ้าพ่อขุนจบที่สามารถโค่นไม้มากได้ แต่ชาวบ้านทางวังบาลกลับเล่าว่า ผู้ที่โค่นไม้มากได้มีถึง ๕ คน ได้แก่ เจ้าพ่อขุนจบ เจ้าพ่อขุนศรี เจ้าพ่อขุนไทร เจ้าพ่อขุนไกร และเจ้าพ่อขุนเดช ที่เล่าตรงกันคือ เมื่อตัดเสร็จได้มีการทำบุญเลี้ยงพระ เห็นได้ว่า

ตำนานที่เล่าโดยบ้านวังบาลและบ้านนาทรายนั้น มีแกนเรื่องเดียวกัน แต่จะมีรายละเอียด เพียงบางส่วนเท่านั้นที่แตกต่างกันบ้าง

หลังจากโค่นไม้มาได้แล้วนั้น ก็พากันเดินทางนำขอนไม้ มาดล่องน้ำไปทางกรุงศรีอยุธยาเพื่อทำเรือพระที่นั่งตามจุดประสงค์ แต่การเดินทางนั้นยากลำบาก เพราะนอกจากจะคดเคี้ยวแล้ว ยังเป็น ช่วงหน้าแล้ง น้ำในแม่น้ำป่าสักลดระดับทำให้ต้องล่องไปอย่างทุลักทุเล ช่วงหนึ่งขอนมาดไปติดค้างอยู่ไปต่อไม่ได้ โดยปลายไม้ด้านหนึ่งที่มี ลอยอยู่ในน้ำ ปลายอีกด้านไหลพ่นน้ำพาดตลิ่ง ซึ่งต่อมาบริเวณที่ขอนไม้ มาดไปติดค้างอยู่นั้นก็ถูกเรียกว่า “สักงอย” (สัก คือทิมหรือปึก งอย คือพาดค้างขอบไว้) ต่อมาเมื่อขอนมาดล่องน้ำไปได้ สักพักก็เกิดจม หายไปอีก ในบริเวณที่จมหายนั้นปัจจุบันถูกเรียกว่า “สักหลง” จึง ต้องเสียเวลาหาขอนไม้มาด และล่องน้ำเพื่อไปเมืองหลวงต่อไป

ด้วยความที่ลำน้ำป่าสักคดเคี้ยวยากลำบากในการเดินทาง ขอนไม้มาดจากวังบาลจึงล่องไปได้ล่าช้าเสียเวลาไปมาก และขณะ ล่องไปยังไม่ถึงจุดหมาย ก็ได้ข่าวว่า ทางอยุธยาเลือกขอนไม้ที่ล่องมา จากลำน้ำนานไปแล้ว ขอนไม้มาดพี่น้องทั้งสองจากลำน้ำป่าสักนี้จึง ถูกละทิ้งไว้ และรู้สึกผิดหวังเสียใจ จึงลอยทวนน้ำเพื่อกลับไปสู่ถิ่นเดิม พร้อมกับส่งเสียงร้องไห้คร่ำครวญเป็นที่น่าเวทนา จนเมื่อลอยมาถึง คุ่งน้ำในเขตตำบลเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ขอนไม้มาดต้นหนึ่งนั้นจมลงสู่ ท้องน้ำเบื้องล่างห่างจากที่ว่าการอำเภอเสาไห้ปัจจุบันไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ประมาณ ๕๐ เมตร ซึ่งอยู่ห่างจากตัวอำเภอในปัจจุบัน ราว ๕๐ เมตร เล่ากันว่าในฤดูแล้งสามารถเห็นขอนต้นไม้ใหญ่ผุดขึ้น

ซึ่งมีขนาดโตสองคนโอบไม่รอบ และในยามค่ำคืนมักมีชาวบ้านได้ยินเสียงร้องไห้ขึ้นมาจากลำน้ำป่าสัก บริเวณนั้นจึงถูกเรียกว่า “สาวร้องไห้” ต่อมาเหลือเพียงคำว่า “เส้าไห้” จึงกลายมาเป็นตำนานเส้าไห้ ซึ่งชาว อ.เส้าไห้ เชื่อว่าเป็นเสียงร้องจากขอนไม้มาด กลายเป็นเรื่องเล่าและความเชื่อมาจนถึงทุกวันนี้

ปัจจุบันชาวบ้านได้ขอนไม้มาดดังกล่าวขึ้นมาจากน้ำ โดยนำไปไว้ที่ศาลในวัดสูง ตั้งเป็นศาลเจ้าแม่ตะเคียน แห่งวัดสูง และจัดให้มีงานสมโภชในวันที่ ๒๓ เมษายน ของทุกปี เส้าแม่นางตะเคียน จึงเป็นเส้าศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของชาวเส้าไห้ เพราะหลังจากที่เชิญเส้ามาประดิษฐานที่วัดสูง ประชาชนต่างก็พากันมาสักการะ ทั้งด้วยความศรัทธาและความเชื่อ ซึ่งปาฏิหาริย์ของไม้ตะเคียนก็ได้พบเห็นกันอยู่เสมอ ๆ

ไม้ตะเคียน เส้าไห้ สระบุรี

ภาพ: <http://www.fotobug.net>

ไม้ตะเคียน เส้าไห้ สระบุรี

ภาพ: <http://www.fotobug.net>

▼ ไม้มาด ณ ศาลเจ้าพ่อตอมาศย์

▲ ขอนไม้มาด ณ วัดวิเชียรบำรุง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ส่วนขอนไม้มาดผู้พี่นั้น ก็ยังลอยทวนน้ำแม่น้ำป่าสักเพื่อกลับวังบาลต่อไป แต่ล่องมาถึงเพียงบริเวณหน้าวัดท่าน้ำ วิเชียรบุรี (วัดวิเชียรบำรุง) ก็จมลง จนกระทั่งมีชาวบ้านฝันว่ามีนางไม้บอกให้นำขึ้นจากน้ำชาวบ้านจึงได้นำขอนไม้มาดผู้พี่ขึ้นจากน้ำ และปัจจุบันก็เชื่อกันว่าไม้มาดขอนพี่นี้ก็อยู่ที่วัดวิเชียรบำรุง (วัดท่าน้ำ) ให้ผู้คนได้กราบไหว้ในปัจจุบัน

ส่วนที่บ้านวังบาลนั้นก็ยังคงเหลือร่องรอยของตำนาน ซึ่งเล่ากันว่า นางไม้ที่สถิตยในขอนไม้มาดมาเข้าฝันชาวบ้าน บอกว่าตนร้อนและอยากลงไปอยู่ในน้ำ ชาวบ้านจึงได้พากันขุดต่อของไม้มาดที่ถูกโค่นไปแช่ไว้ในสระน้ำ**วัดศรีฐานปิยาราม**

แต่หลังจากที่นำต่อไม้มาดลงไปไว้ในสระได้ไม่นาน ก็มีการอัญเชิญต่อไม้มาดกลับขึ้นมาจากน้ำอีก เพื่อให้ผู้คนกราบไหว้ขอพร แต่แล้วก็พบกับเหตุการณ์เช่นเดิม มีนางไม้ต่อมาดมาเข้าฝันผู้คนที่อยากกลับลงไปอยู่ในน้ำเหมือนเดิม ชาวบ้านจึงต้องพากันนำต่อมาดลงไปแช่น้ำไว้ในสระเช่นเดิม แต่ได้ขอนำกิ่งหนึ่งของรากต่อมาดส่วนหนึ่งมาไว้บูชาภายในศาล ซึ่งปรากฏอยู่ที่**ศาลเจ้าพ่อตอมาศย์** มาจนถึงทุกวันนี้

ซึ่งศาลเจ้าพ่อตอมาศย์นี้ ปัจจุบันเป็นสถานที่สักการะบูชาของชาวบ้านวังบาลและหมู่บ้านใกล้เคียง เมื่อมีงานเลี้ยงปีที่ศาลเจ้าพ่อตอมาศย์ บ้านวังบาล ร่างทรงเจ้าพ่อเจ้าแม่ และชาวบ้านนาทราย และหมู่บ้านอื่น ๆ ก็จะไปร่วมงานเลี้ยงปีที่ศาลเจ้าพ่อตอมาศย์ด้วย เป็นประจำทุกปีตั้งแต่เก่าก่อนมาจนถึงปัจจุบัน

◀ สระน้ำ วัดศรีฐานปิยาราม
สถานที่พบต่อไม้มาดจมอยู่ใต้น้ำ
ก่อนนำขึ้นมาตั้งไว้ที่
ศาลเจ้าพ่อตอมาตย์ในปัจจุบัน

๑.

๒.

๓.

๔.

๑. วัดจอมศรี (ดอยสะเก็ด)

๒. พระธาตุดอยสะเก็ด วัดจอมศรี (ดอยสะเก็ด)

๓. ทางเข้าศาลเจ้าพ่อตอมาตย์

๔. ศาลเจ้าพ่อตอมาตย์

แม้ในปัจจุบัน จะมีผู้สนใจศึกษาเรื่องราวตำนานของไม้มาด
ได้สอบถามชาวบ้านและจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเผยแพร่
ให้ได้เห็นบ้างแล้วก็ตาม แต่ตำนานที่ผ่านการเล่ากันปากต่อปาก ก็อาจ
มีความคลาดเคลื่อนแตกต่างกันบ้างเป็นเรื่องปกติ สำคัญคือแก่นของ
เรื่อง ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ที่จะศึกษาเพื่อนำไปใช้ในด้านต่าง ๆ เนื่อง
จากในตำนานของไม้มาดนี้มีรายละเอียดที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น
เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิประเทศ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ชีวิตความเป็นอยู่
วัฒนธรรมของท้องถิ่น ประเพณี ค่านิยมต่าง ๆ ที่ถูกกล่าวถึง
อยู่ในตำนาน

คนหล่ม เต็มไปด้วยความเชื่อความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ผี วิญญาณ สังเกตได้จากมีตำนานมากมายที่บอกเล่าเรื่องราวของสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์ และหลักฐานที่ปรากฏชัดเจนคือ คนหล่มจะมีการสร้างศาล
ให้เป็นที่สถิตของวิญญาณเจ้าเมือง หรือเจ้านายที่มาช่วยปกป้อง
คุ้มครอง โดยนับถือวิญญาณเหล่านี้เป็นเจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าปู่ เจ้าย่า ที่
จะต้องมีพิธีกรรมในการกราบไหว้สักการะ เรียกได้ว่าเป็นที่ยึดเหนี่ยว
ทางจิตใจและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึง
ปัจจุบัน ทั้งนี้ก็อาจเป็นเพราะชาวบ้านได้สืบทอดและส่งต่อความเชื่อนี้
สู่ลูกหลานอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้งผ่านทางพิธีกรรม และการ
เล่าผ่านตำนาน และด้วยบางตำนานถูกเชื่อมโยงกันด้วยองค์ประกอบ
หลายอย่าง ทั้งคน สถานที่ และเหตุการณ์ในอดีต พร้อมทั้งยังอ้างอิง
หลักฐานที่ปรากฏในปัจจุบัน ร้อยเป็นเรื่องราวที่น่าเชื่อถือ จนอาจนำมา
ใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ได้.

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

- มานะ บุญเกิด วิสัย ชินโพธิ์. (๒๕๕๐). การศึกษาพิธีกรรมพ็อนป่าว:
กรณีศึกษาหมู่บ้านนาทราย และหมู่บ้านวังบาล ตำบล
วังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. วิชาการวิจัยทาง
ด้านนาฏศิลป์และการละคร, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
เพชรบูรณ์: หน้า ๕๑ - ๘.
- มินทริรา ดาจันทา จุฑา อุดมมังคลานนท์ และทิพารัตน์ สุระมาตย์.
(๒๕๕๑). **วัดวิเชียรบำรุง (ทำน้ำ)**. โรงเรียนนวมินทราชูทิศ
มัชฌิม, แหล่งข้อมูล: [http://www.chaiwbi.com/odrem/
web_children](http://www.chaiwbi.com/odrem/web_children). ค้นเมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๐.
- วิศิษฐ์ โฆษิตานนท์, ดร. (๒๕๕๗). **หล่มเก่า เมืองหลบ เมืองสงบ
เมืองเสน่ห์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. นนทบุรี: White Post Gallery.
หน้า ๘๙ - ๙๑.
- วิศิษฐ์ โฆษิตานนท์, ดร. (๒๕๕๗). **ตำนาน “ขอนมาดและตอมมาด”
แห่งบ้านวังบาล เมืองหล่มเก่า**. ชุมชนวัฒนธรรม เทศบาล
เมืองเพชรบูรณ์, แหล่งข้อมูล: [https://wisonk.wordpress.
com](https://wisonk.wordpress.com). ค้นเมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๐.
- หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์. (๒๕๓๙).
**รายงานการสำรวจแหล่งศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์
อำเภอศรีเทพ - อำเภอวิเชียรบุรี**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. เพชรบูรณ์:
ดี.ดี.การพิมพ์. หน้า ๔๕ - ๔๗.

skud Duncan. (๒๕๕๙). **ตำนานลึกลับเมืองเพชรบูรณ์ ตอน ขอนไม้
มาต.** แหล่งข้อมูล: https://www.youtube.com/watch?v=gNO๕LO๘Ni_M. ค้นเมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๐.

บุคคลอ้างอิง

เจียน วันเมฆ. (๒๕๖๐). อายุ ๘๙ ปี บ้านเลขที่ ๘๘ หมู่ ๓ บ้านนาทราย
ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๖ กันยายน.

คำ วันเมฆ. (๒๕๖๐). อายุ ๘๖ ปี บ้านเลขที่ ๖๕ หมู่ ๕ บ้านนาทราย
ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๖ กันยายน.

งาม ยั้งคัง. (๒๕๖๐). อายุ ๗๔ ปี บ้านเลขที่ ๖๔ หมู่ ๒ บ้านนาทราย
ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๖ กันยายน.

พูล วันเมฆ. (๒๕๖๐). อายุ ๘๒ ปี บ้านเลขที่ ๕๓ หมู่ ๒ บ้านนาทราย
ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๖ กันยายน.

เหล็ก แก้วผ่าน. (๒๕๖๐). อายุ ๘๓ ปี บ้านเลขที่ ๖๒ หมู่ ๙ บ้านนาชำ
ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๖ กันยายน.

ผู้เขียน

นางสาวจิรภา เหมือนพิมพ์ทอง

นักวิชาการวัฒนธรรม

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

กะลำ: วัฒนธรรม คติ ความเชื่อ

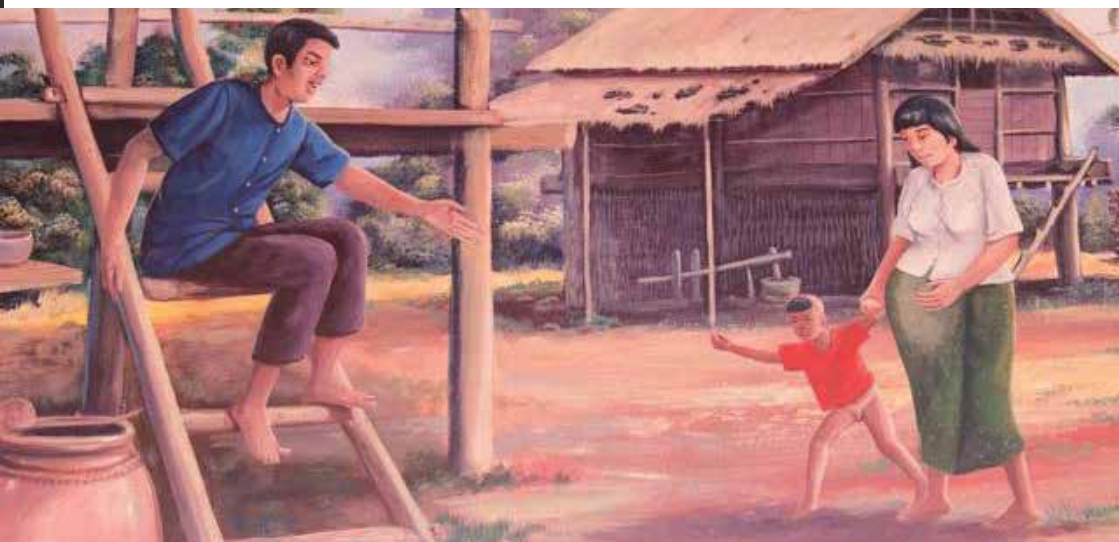
กะลำ หรือ ขะลำ ความหมายตาม พจนานุกรมภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๗ หน้า ๑๖ ว่าไว้ดังนี้

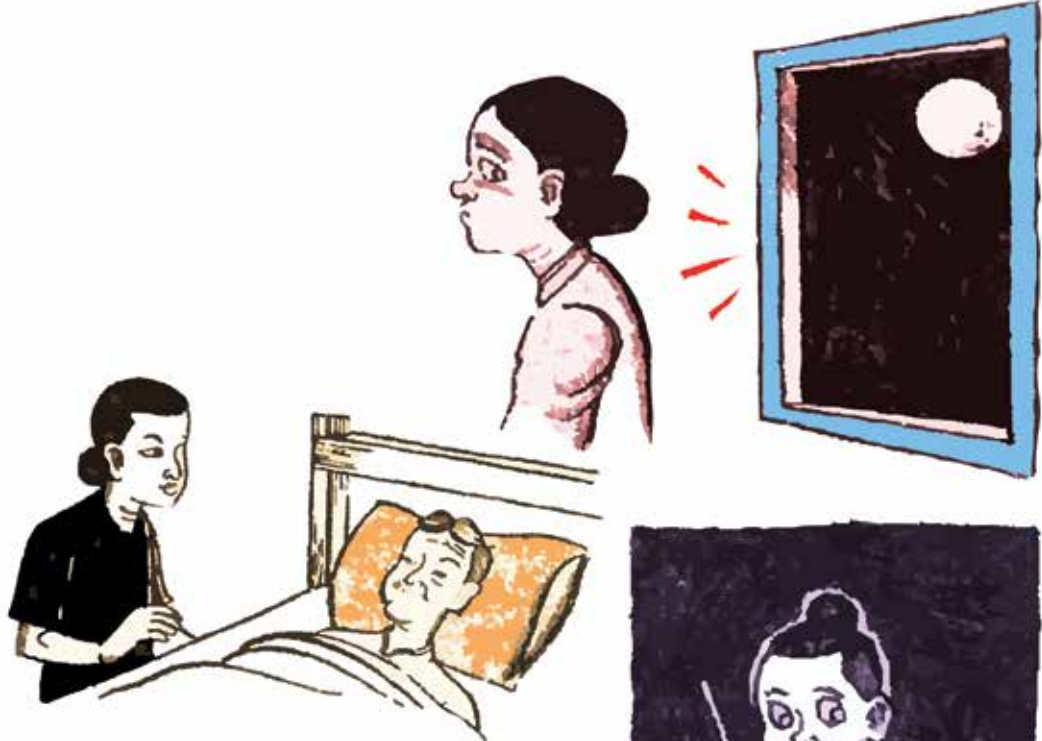
กะลำ ๑ เป็นคำนาม แปลว่า สิ่งต้องห้าม

กะลำ ๒ เป็นคำกริยา แปลว่า เว้น (อย่างว่า อันไหนเห็นว่า
บ่ดีก็ กะลำ ซะ)

พจนานุกรมภาษาลาว โดย ดร.ทองคำ อ่อนมะณีสอน หน้า
๒๔ ให้ความหมายไว้ว่า “กะลำ น. สิ่งใดที่เห็ดลงไปแล้วบ่ดีบ่งาม
เกิดโทษเกิดภัย เกิดเสียดจัญไรแก่ตนและผู้อื่น

ภาพ: จิตรกรรมฝาผนัง “กะลำ” ▶
วัดหนองแวงพระอารามหลวง จังหวัดขอนแก่น

“คะลำ” แปลว่า ห้าม ข้อห้าม ข้อควรเว้น ข้อไม่ควรประพฤติ ไม่ควรกระทำ อาจหมายถึง ไม่ดี ไม่งาม ไม่เหมาะสม เป็นบาปเป็นกรรม อาจมีโทษมากหรือน้อย หรือไม่มีโทษ แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม คะลำ จึงเป็นหลักคำสอนที่ปฏิบัติกันมา จนเป็นขนบธรรมเนียมที่มีลักษณะเป็นข้อห้ามที่คนในสังคมพึงปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำ ในสมัยก่อนถือเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ ถ้าทำสิ่งใดลงไปแล้วผู้เฒ่าผู้แก่ทักท้วงว่า คะลำ ผู้นั้นจะไม่กล้าแต่ในปัจจุบันนี้บ้านเมืองมีการพัฒนารอบด้าน ทั้งด้านการศึกษา เทคโนโลยีต่าง ๆ มากขึ้น การคะลำจึงค่อย ๆ หายไปกับกาลเวลา เพราะการคะลำบางอย่างก็เป็นสิ่งที่ล้าสมัย

วัฒนธรรมความเชื่อ “คะลำ” ในท้องถิ่นยังนับถือกันอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นชนบท จัดเป็นวัฒนธรรมด้านความเชื่อที่ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้รู้ นักปราชญ์ ได้สร้างหรือกำหนดขึ้น มีการถ่ายทอดสืบต่อกันจากบรรพบุรุษ บอกเล่า สั่งสอน ชี้นำแนวทางการประพฤติปฏิบัติตน เพื่อให้เกิดความสุขสวัสดิ์ และคะลำมักมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับบุคคล สถานที่ เวลา พิธีกรรม เป็นต้น

คะลำที่เกี่ยวข้องกับบุคคล

สตรีมีครรภ์, สตรีแม่ลูกอ่อน

“คนท้องห้ามกินกล้วยแฝด จะได้ลูกแฝด” เพราะกลัวว่าคนท้องจะอึดเกินไปทำให้เกิดอาการจุกเสียดแน่นท้อง ในอดีตการมีลูกแฝดเป็นสิ่งที่ไม่มีผู้ใดปรารถนา เนื่องจากการมีลูกแฝดจะทำให้คนท้องคลอดยากกว่าปกติและการคลอดในสมัยก่อนจะเสี่ยงกับการเสียชีวิตทั้งแม่และลูก

◀ ภาพ: <https://www.168asiatopten.com>

“คนท้องห้ามไปงานศพ เดี่ยวผีคนตายจะมาเกิดด้วย” ไม่ต้องการให้แม่เด็กต้องพบเจอภาพที่ไม่สวยงาม ซึ่งจะส่งผลต่อจิตใจและอารมณ์ได้

“ห้ามไกวเปล อยู่ที่ว่างของเด็กทารก จะทำให้ผีมาเอาเด็กไป” ผู้ที่เชื่อเรื่องโชคลางเห็นว่าเป็นกลางไม่ดี เท่ากับแข่งให้เด็กตาย

“ห้ามนั่งขวางประตูบ้าน จะทำให้คลอดลูกยาก” กีดขวางทางเข้าออกของผู้สัญจรไปมา

“ห้ามไม่ให้ใครข้ามเปล อยู่เด็กทารก” จะทำให้เด็กร้องไห้แง ไม่ยอมหลับนอน หรืออาจจะหกล้ม หรือมีสิ่งของหล่นใส่เด็กเป็นอันตรายได้

“ห้ามเอาครกกับสากแช่อยู่ด้วยกัน” จะทำให้คลอดลูกลำบาก และเป็นการปลุกฝังมารยาทที่ดงามแก่ผู้ที่จะเป็นแม่

“ห้ามตำหนิผู้อื่น” ลูกออกมาจะบดืเป็นเหมือนที่ตำหนิ ส่งผลทางด้านอารมณ์และจิตใจ

“ห้ามตอกตะปู” อาจจะกระเทือนต่อลูกในท้องและรบกวนคนอื่น

เด็ก ถือว่าเป็นวัยที่กำลังเติบโตใหญ่ เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ เป็นผู้สืบทอดความรู้ ความประพฤติในสังคมโดยผ่านคำสั่งา ซึ่งเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ ระเบียบแบบแผน และควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่พึงปรารถนาของสังคม

“ห้ามทักเด็กที่เกิดใหม่ว่าน่ารัก เพราะถ้าผีรู้จะตามมาเอาตัวเด็ก หรืออายุเด็กจะสั้น” เป็นการปรัมทั้งตัวแม่เด็กและตัวเด็กที่เกิดขึ้นมาไม่ให้หลงระเริงต่อคำชมยกยอปอขึ้น สร้างนิสัยไม่พึ่งปรารณาตามมา

“อย่าเคาะหรือตีหัวเด็ก จะทำให้เด็กปัสสาวะรดที่นอน” อาจจะกระทบกระเทือนเป็นอันตรายต่อสมองของเด็กได้

“ห้ามนอนกินอาหาร จะเป็นงู” อาจจะมีผลต่อระบบย่อยอาหารและเป็นการฝึกมารยาทการกินที่เหมาะสม

คะลำที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่

“ห้ามแช่ครกและสากไว้ด้วยกัน” ผู้หญิง (ทั้งแต่งงานและยังไม่แต่งงาน) จะคลอดลูกยากและเพื้อปลุกฝังมารยาท ความสนใจเอาใจใส่ในครัวเรือน สร้างนิสัยที่ติงามแก่สตรี

“ปักจอบ เสียบคาคินไว้” อาจจะเป็นอันตรายแก่ผู้เดินผ่านไปมาและเครื่องมือเครื่องใช้อาจขึ้นสนิม หรือถูกขโมยไปได้

“อย่าเหยียบย่ำบนหมอน ของสูงเป็นบาป” หมอนใช้สำหรับหนุนนอนไม่สมควรมาเหยียบเล่นให้สกปรกและรักษาสิ่งของให้ใช้นาน

“อย่าอุ้มลูกใส่บาตร” เด็กอาจปัดข้าวของเสียหายตกหล่นได้ รวมทั้งเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม

“นั่งกระดิกเท้า กระดิกมือ” จะทำให้ยากจน ทำมาหากินบ่คุ้มและเป็นการปลุกฝังมารยาททางสังคมและบุคลิกภาพ

“อย่าเอาเม็ดสับเชิงเปล่า” ทำให้สิ่งของเสียหายและทำให้เสียงดังก่อความรำคาญแก่คนอื่น

“อย่าเอาช้อนเคาะถ้วยชามเล่น มันบ่พ่อยู่พอกิน” ข้าวของจะเสียหายได้ รวมทั้งไม่เหมาะสม ไม่มีมารยาทและเป็นการลบหลู่ ไม่ควรแสดงอาการเหล่านี้

“บ่ให้นั่งเชิง หินฝนมิด มันซิหนักกัน ซาติน้ำกันจะใหญ่” ปลุกฝังมารยาทสังคม และรักษาสິงของเครื่องใช้

“ห้ามเอาเม็ดพรัามาหยอกกันเล่น” อาจพลาดเป็นอันตรายได้ โบราณว่า “ผีผลักใส่”

“เดินข้ามเบ็ดตกปลา ปลาบ่กินเบ็ด” อาจพลาดเหยียบเบ็ดหักเสียหาย หรือเบ็ดอาจเกี่ยวเท้าเอาได้

“ถ้าลูกชายเกิดมาหน้าตาคล้ายพ่อ ให้กระโดดบนยุงข้าว หรือกระโดดข้ามบันได ๓ ชั้น” จะเป็นตัวตายตัวแทน

“ห้ามขึ้นไม้ใส่สายรุ้ง เพราะฟ้าจะผ่า” ที่จริงคือเมื่อฝนตกจะทำให้ไม่สบาย

“คนที่เป็นประจำเดือน ห้ามลงไปอาบน้ำ” น้ำจะสกปรกและเป็นอันตรายต่อหญิงคนนั้น เหตุจากการแช่น้ำ

“ผู้หญิงผิวปาก” จะได้ผิวเฒ่าและเป็นการฝึกรมารยาท

“ห้ามเดินข้าม หรือนั่งทับหนังสือ มันจะปึก (ปัญญาทึบ)”

“เด็กนั่งสูงกว่าผู้ใหญ่” ปลุกฝังมารยาททางสังคม

“สวมรองเท้าเวลาตักบาตรและสร่งน้ำพระ” เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม

“ห้ามเย็บเสื้อผ้าตัวที่กำลังใส่กับตัวอยู่” เข็มจะตำ ไม่เรียบร้อย

“ผู้หญิงอย่าไปม่อ (ใกล้) พระ” เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม
สตรีควรรักษากริยาทั้งดงาม

“อย่านั่งเบาะพระ” นั่งที่สูง ให้รู้จักที่สูงที่ต่ำ

“ปัสสาวะลงน้ำ” น้ำจะสกปรกและไม่สุภาพ

ข้อคะลำที่เกี่ยวข้องกับเวลา งานเทศกาล ประเพณี

“นอนหันหัวไปทางตะวันตก” เพราะทิศตะวันตกเป็นทิศที่
ให้ผีหรือคนตายนอนหันหัวไป เป็นทิศที่ไม่เป็นมงคล เพราะมีคำว่า
“ตก” โดยเชื่อกันว่าทิศตะวันตกอะไรที่ดี ๆ ก็จะต้องตกตามพระอาทิตย์
ไปเหลือไว้แต่ความอัปมงคล โชคร้าย การนอนในทิศดังกล่าวเปรียบ
เสมือนการแข่งขันแข่งตัวเองให้ไม่เจริญ

“อย่านอนเวลาบ่ายคล้อย ค่ำ เพราะเป็นช่วงที่ผีตกป่า
(เผาศพ)” ช่วงดังกล่าวคนส่วนใหญ่ต้องทำงาน หากนอนแล้วจะเสีย
การงาน และแรงงานโดยไม่จำเป็น รวมทั้งช่วงดังกล่าวเมื่อตื่นขึ้นมา
มักจะไม่สดชื่น แข็งแรง อารมณ์เสียได้ง่าย

“ห้ามเผาศพวันศุกร์ ผีจะร้าย” ความเชื่อโชคลาง วันศุกร์เป็น
ชื่อดี คือวันแห่งความสุขที่คนนิยมจัดงานมงคลกันจึงไม่นิยมเผาศพ
ในวันดังกล่าว

“ห้ามกวาดบ้านตอนกลางคืน จะเป็นอัปมงคล” เปรียบเหมือน
เป็นการปิดกวาดปิดไล่เทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มาคอยคุ้มครองระวัง
ภัยจากภูตผี หรือสิ่งชั่วร้ายไม่ให้มารบกวนผู้คนภายในบ้านให้ออกไป
จากบ้านเรือน ที่จริงคือตอนกลางคืนมันมืดแล้วกลัวว่าจะกวาดสิ่งของ
สำคัญตกลงไปข้างล่างจะหาลำบาก เพราะในอดีตไม่มีไฟฟ้า มีเพียง
กะบอง หรือได้ไฟที่ไม่ค่อยสว่างและสะตวกัน

“อย่าตอกตะปูตอนกลางคืน” อาจารย์บวมนคนอื่นที่ต้องการพักผ่อนได้

“ห้ามมีชื่ออาหารที่ไม่เป็นมงคล เช่น แกงผัก (ผัก ภาษาอีสาน หมายถึง ฟัน สับ) แกงจืด ยำ”

“อย่าตัดเล็บ ตัดผมเวลากลางคืน” ไม่สามารถมองเห็นได้ชัด ทำให้กรรไกรอาจตัดโดนเนื้อได้

“ห้ามแต่งงานวันศุกร์” จะหย่าร้างกัน

“ห้ามคนเป็นหมัน ไม่มีลูกถือขันหมาก” ไม่เป็นมงคล

“อย่าให้แมวข้ามศพ” จะเกิดความเสียหาย

ข้อเคาะลำที่เกี่ยวโยงกับสถานที่ บ้านเรือน วัด หรือสถานที่ตามธรรมชาติ เช่น แหล่งน้ำ ป่าเขาต่าง ๆ

“ผู้หญิงร้องเพลงในครัว” จะได้ผู้คนเฒ่าคนแก่ อาจทำให้หลงลืมไปว่าได้ใส่เครื่องปรุงครบแล้วหรือยัง ทำให้รสชาติอาหารผิดเพี้ยนไปจากเดิมได้ ขณะร้องเพลงด้วยความเพลิดเพลินอาจทำให้น้ำลายกระเด็นใส่อาหารที่กำลังปรุงอยู่ ทำให้อาหารไม่สะอาด ไม่ถูกสุขอนามัย และเป็นการปลุกผีงมมารยาทอันเหมาะสม

“เข้าป่าอย่าพูดถึงสัตว์ร้าย” จะทำให้เกิดความไม่สบายใจ ความหวาดกลัวและวิตกกังวลว่าจะถูกสัตว์ร้ายทำร้ายได้

“อย่าทำบันไดบ้านหันไปทางตะวันตก ทิศผีหลอก” เวลาพระอาทิตย์ใกล้ตก แสงจะส่องมาจ้ามองอะไรหรือใครกำลังขึ้นบันไดมา

“ห้ามไม่ให้ชักมุ้งในแม่น้ำ คนเฒ่าคนแก่เชื่อว่าเงือกจะขึ้นมากินคน” ที่จริงคือเพราะกลัวว่ามุ้งจะมาพันตัวเองจนจมน้ำ

“ปลูกบ้านคร่อมจอมปลวก” ปลวกอาจจะแทะกินบ้านได้
“อย่าปลูกบ้านขวางตะวัน” แสงแดดจะส่องบ้านตอนเช้าและ
สาย มองอะไรไม่ชัดเจน

“เอาผ้าถุงพาดตากหน้าต่างเรื้อน” เป็นการกระทำไม่เหมาะสม
ไม่สุภาพ

“เข้าป่าได้ยินเสียงร้องเรียกชื่อตนเองห้ามขานรับ” ควรสงบ
เสีี่ยมและช่างสังเกต เพราะอาจเกิดเหตุได้

ผู้ที่รำเรียนวิชาความรู้ เช่น ผู้เรียนไสยศาสตร์ หมอยา
(หมอยาสมุนไพร หมอยากระดูก หมอยาเป่า) ซึ่งจะเป็นบุคคลที่มี
ความสัมพันธ์ต่อผู้คนทุกเพศทุกวัย เนื่องจากในช่วงเวลาวิกฤติของชีวิต
เช่น การเกิด การเจ็บป่วย การตาย และงานพิธีกรรมต่าง ๆ บุคคล
ดังกล่าวต้องได้รับเชิญมาประกอบพิธีกรรมหรือไม่ก็มักจะเป็นข้อค้ำ
ส่วนตัว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณวิชาที่ตนเรียนมา และสร้าง
ความน่าเชื่อถือศรัทธาแก่ผู้พบเห็น ทั้งในเรื่องของศีลธรรม จริยธรรม
คุณธรรมหรือจรรยาบรรณที่ผู้รำเรียนทางด้านนี้ต้องมี เชื่อกันว่าสำหรับ
ผู้ที่เรียนคาถาอาคมหากฝ่าฝืนจะมีอาการผิดครุ อาจเกิดสิ่งไม่ดีต่อ
ตนเอง เช่น คาถาอาคมเสื่อม เป็นบ้า เป็นผีปอบ เป็นต้น

“ห้ามลอดใต้ราวตากผ้า ลอดใต้ถุนบ้าน ลอดใต้บันได” จะ
ทำให้วิชาคุณไสยเสื่อม

“ห้ามกินผักกระถิน” (ภาษาอีสานเรียกผักกะเสด) ถือว่าเป็น
ของเศษเหลือเดน

“ห้ามกินฟักทอง แดง ฟัก แพง ห้ามกินอาหารใด ๆ ในงาน
ศพ” จะทำให้คาถาอาคมที่เรียนมาเสื่อม

“ห้ามดื่มสุราที่เหลือนจากคนอื่นดื่มไปแล้ว”

จะเห็นได้ว่า “คะลำ” หรือข้อห้ามทางวัฒนธรรมที่อาศัยความเชื่อ ถิ่นปฏิบัติ สืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษถึงปัจจุบันนั้น ช่วยหล่อหลอมให้คนประพฤติปฏิบัติตน เตือนสติให้รู้จักระมัดระวังตัว และไม่ให้กระทำผิด ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ซึ่งข้อคะลำนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพท้องถิ่น สภาพแวดล้อมทางสังคม และขนบธรรมเนียมทางวัฒนธรรม และทางภาษาที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของผู้คนด้านความเชื่อได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้คนเกิดความคิด ความกลัวเกรงต่อการกระทำที่ไม่ดีหรือข้อห้าม ส่งผลให้ผู้คนมีความประพฤติดี ปฏิบัติดี สุขภาพกายและสุขภาพใจที่แข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ อยู่เย็นเป็นสุขสวัสดิ์ตลอดไป

- ◀ ภาพ: จิตรกรรมฝาผนัง “คะลำ”
วัดหนองแวงพระอารามหลวง จังหวัดขอนแก่น

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

- ทิม บีเวอ และสุทธวรรณ บีเวอ. (๒๕๖๑). “**คะลำ**” จิตรกรรมฝาผนัง
วัดหนองแขวงพระอารามหลวง จังหวัดขอนแก่น. สืบค้น
เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๔, จากsan insight: [https://
www.isaninsight.com/คะลำ - จิตรกรรมฝาผนัง - วัด](https://www.isaninsight.com/คะลำ - จิตรกรรมฝาผนัง - วัด).
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
(๒๕๕๑). **ชีวิตไทย ชุด ภูเขาพญาแถน**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อรทัย สุทธิ. (๒๕๕๔). **คะลำ** ที่เกี่ยวกับสุขภาพจากข้อมูลมุขปาฐะ.
วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ (หน้า ๘๕ - ๙๗).
- อุดม เขยกิจวงศ์. (๒๕๔๕). **ประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่นไทย**. พิมพ์ครั้งที่
๑. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

บุคคลอ้างอิง

- ปรุงศรี กลิ่นเทศ. (๒๕๖๔). อายุ ๘๒ ปี บ้านเลขที่ ๒๑๒ หมู่ ๒
บ้านนาตะกวด ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๑ มกราคม.
- ไพเราะ วงษ์ประยูร. (๒๕๖๔). อายุ ๗๖ ปี บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ ๔ ตำบล
หล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒
กุมภาพันธ์.

ระวาง บุญสิงห์. (๒๕๖๔). อายุ ๗๓ ปี บ้านเลขที่ ๒ หมู่ ๓ ตำบล
หล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒
กุมภาพันธ์.

ศิริ บุญคง. (๒๕๖๔). อายุ ๖๗ ปี บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๓ ตำบลหล่มเก่า
อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒ กุมภาพันธ์.

สมทรง ต่างรัตน์กุล. (๒๕๖๔). อายุ ๗๓ ปี บ้านเลขที่ ๙๕ หมู่ ๔
ตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์,
๒ กุมภาพันธ์.

สมหวัง ชุรุเจริญ. (๒๕๖๔). อายุ ๖๘ ปี บ้านเลขที่ ๙๗/๑ หมู่ ๒
บ้านนาตะกรุด ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์.
สัมภาษณ์, ๒๑ มกราคม.

สมาน บุญคล้าย. (๒๕๖๔). อายุ ๗๔ ปี บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๓ ตำบล
หล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒
กุมภาพันธ์.

สวัสดี บุญเสริม. (๒๕๖๔). อายุ ๗๒ ปี บ้านเลขที่ ๔๕ หมู่ ๔ ตำบล
หล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๒
กุมภาพันธ์.

สิน บุญจิน. (๒๕๖๔). อายุ ๘๓ ปี บ้านเลขที่ ๖๖ หมู่ ๙ ตำบลหล่มเก่า
อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๕ กุมภาพันธ์.

วารสาร
สมบัติ
เมือง
เพชรบูรณ์
ฉบับที่ ๑

โดย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

